

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ НАВС**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ, НАСИЛЬСТВУ ЗА
ОЗНАКАМИ СТАТІ Й ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ:
НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

**Збірник матеріалів
III науково-теоретичної конференції здобувачів
вищої освіти та молодих вчених
(Київ, 4 грудня 2023 року)**

*Присвячено Всеукраїнській акції
«16 днів проти насильства»*

**Київ
2023**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ НАВС
Наукове товариство ННІ №3

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ, НАСИЛЬСТВУ ЗА
ОЗНАКАМИ СТАТІ Й ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ:
НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Збірник матеріалів
III науково-теоретичної конференції здобувачів
вищої освіти та молодих вчених
(Київ, 4 грудня 2023 року)

*Присвячено Всеукраїнській акції
«16 днів проти насильства»*

Київ
2023

Редакційна колегія:

Чернявський С. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Корольчук В.В., начальник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Дубівка І.В., заступник директора інституту з навчально-методичної та наукової роботи навчально-наукового інституту №3 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Литвин В.В., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Федоровська Н.В., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ 22 листопада 2023 року (протокол № 14)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори

Забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі й торгівлі людьми: національна практика та зарубіжний досвід : матеріали III наук.-теорет. конф. (Київ, 4 груд. 2023 р.) / [редкол.: С.С. Чернявський, В.В. Корольчук, І.В. Дубівка, В.В. Литвин, Н.В. Федоровська]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 148 с.

УДК 343.85:343.541

ЗМІСТ

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Яніна КВІТКА

Катерина ГУСЄВА

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО
НАСИЛЬСТВА 8

Вікторія ЛИТВИН

Софія РЯБЕНКО

КІБЕРБУЛІНГ - ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ 10

Неля ЛЯХ

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ
НАСИЛЬСТВА ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ - ПРАКТИКА
ЗАСТОСУВАННЯ 12

Вікторія МОЗОЛЬ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ЖІНОК ВІД ГЕНДЕРНОЇ
ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА
В УКРАЇНІ 15

Наталія ФЕДОРОВСЬКА

РЕАГУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА ВИПАДКИ
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ 18

Анна ШАПОВАЛОВА

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ХАРАСМЕНТУ В КОЛЕКТИВІ:
КЛЮЧОВІ ЗАХОДИ 21

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Вероніка БОЙКО

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА
ВІДНОСНО ДІТЕЙ 24

Ольга БОНДАРЧУК

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ 27

Дарина БУТЕНКО, 30

ПРАВОВІ ДІЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПСИХОЛОГІЧНОМУ НАСИЛЬСТВІ
В СІМ'ї 30

Дарина ВІТЮК

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В СІМ'ї 33

Дар'я ВОЙЦЕХОВСЬКА ПРОЯВИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	36
Анна ГАВРИЛЮК ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ	39
Аріанна ГЕВОРГЯН ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	42
Ірена ГОРБАТЕНКО ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	45
Анна ГРИНЮК ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ	47
Єлизавета ГУДЗЕНКО ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАТИСТИКУ ВИПАДКІВ ДОМАШНОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ	50
Ірина ДЕХТЯРЕНКО ОСОБИСТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ	52
Анастасія ДЖАМАН ВЖИТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	55
Марина ДРЕМБЛЮГА СПЕЦИФІКА ПРОХОДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШНИКОМ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ	57
Вероніка ЄСІНА СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ – КРОК ДО ЗАХИСТУ ВІД НАСИЛЬСТВА	60
Артем ЖУРАВСЬКИЙ МАНІПУЛЯЦІЇ ЯК ПРОЯВ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА	62
Юлія ЗАХАРЧЕНКО РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦІФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	64

Марина ЗІНОВЧУК ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	67
Владислав КАПАЦИН ПРОВЕДЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ ЩОДО КРИВДНИКА, ЯКИЙ ВЧИНЯЄ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО	70
Руслана КОВАЛЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	71
Анна ЛИП'ЮК ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ	76
Анастасія МАЗУР ОСНОВНІ ВИДИ КІБЕРБУЛІНГУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ	79
Анна МАЗУР ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ТИПІВ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ДІТЬМИ	82
Вікторія МЕЛЬНІЧЕНКО ПРОТИДІЯ НАСИЛЛЮ В СІМ'І	84
Іванна МИХАЙЛЮК ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ДІТЕЙ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	85
Віталій МОЗОЛЬ БОРІТЬБА З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	89
Каріна МУШЕН ПРОТИДІЯ ГЕНДЕРНІЙ ДИСКРИМІНАЦІЇ У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ	92
Ельміра НАЗАРЛІ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПРИЧИНИ	94
Олександра НАСТАСЬЄВА ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ, ЯКІ ПРИЗВОДЯТЬ ДО НАСИЛЬСТВА У РОДИНІ	97
Христина ОЛЕКСИН ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ПРОВАМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ПІДРОЗДІЛАМИ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	99

Анжела ОНІПКО ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ПРОЯВАМ НАСИЛЬСТВА	102
Вікторія ПАНАСЮК ОЗНАКИ ВРАЗЛИВОСТІ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ, ЯК ПОТЕРПІЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	104
Катерина ПЕЛЕХ ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЩЕЙСЬКОГО ОФЦЕРА ГРОМАДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	108
Ігор ПОЄДІНЦЕВ ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ СЕРЕД ШКОЛЯРІВ	112
Максим РАЩЕНКО ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	115
Ангеліна РОМАНОВИЧ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ	117
Вадим САВЧУК ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ	120
Вікторія СЕМА ПРИЧИНИ ВЧИНЕННЯ ПІДЛІТКАМИ БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	124
Ольга СИДОРУК НАСИЛЬСТВО СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ	126
Катерина СКЛЯР ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	128
Тетяна СМІЛЯНЕЦЬ ТЕЛЕФОННА МАНІПУЛЯЦІЯ, ЯК МЕТОД ВПЛИВУ НА ЮНАЦТВО	132
Анастасія ТАРАСОВА ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ НАСИЛЬСТВА: ДЕПРЕСІЯ, ТРИВОЖНІСТЬ, ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД	134
Дарія ТУЖАНСЬКА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ	137
Карина ХИТРИК НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЧОЛОВІКІВ	140

Альона ШВЕД
СИСТЕМА ЗАПОБИГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ
В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ 142

Владислава ЮХИМЧУК
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ З ЗАПОБИГАННЯ НАСИЛЬСТВУ
СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ 145

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Яніна КВІТКА,

професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Катерина ГУСЄВА,

доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

На сьогодні домашнє насильство є однією з гострих соціальних проблем. Важливою формою адміністративно-правового реагування на вчинення домашнього насильства є адміністративна відповідальність за зазначені правопорушення.

Так, адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства передбачена статтею КУпАП. Відповідно до санкції вказаної статті, вчинення домашнього насильства або насильства за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений, або неповідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі винесення такого припису, тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до семи діб. У свою чергу, повторне вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі особою, яку протягом року вже було піддано адміністративному стягненню за вчинення таких дій, тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока

до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб [1].

Згідно статистичної інформації, за даними Державної судової адміністрації України, у 2021 році, судами було розглянуто 144394 справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена статтею 173-2 КУпАП. До 71686 осіб застосовані адміністративні стягнення у вигляді: попередження (23 особи); адміністративного арешту (1519 осіб); громадських робіт (5332 особи); штрафу (64812 осіб). У більшості випадків суди застосовують адміністративне стягнення у вигляді штрафу, що становить більше ніж 90 % від загальної кількості осіб щодо яких застосовані адміністративні стягнення за статтею 173-2 КУпАП. Водночас адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт застосовується лише у 7 % випадків[2].

Однак, застосування такого виду покарання, як штраф є вкрай неефективним, оскільки суди дуже рідко враховують фінансовий стан правопорушника. Така санкція впливає, частіше, не тільки на кривдника, а на і на постраждалу особу, оскільки може сплачуватись із сімейного бюджету, оскільки штраф сплачується або із сімейного бюджету, чи з грошей самої постраждалої особи, що не сприяє тому, щоб постраждала особа звертатися за допомогою до правоохоронних органів.

Окрім цього, у статті 22 КУпАП передбачена можливість звільнення правопорушника від адміністративної відповідальності із застосуванням до нього усного попередження. Водночас, у примітці до цієї статті визначені адміністративні правопорушення, за вчинення яких особа не може бути звільнена від відповідальності. Однак, в цьому переліку не передбачено статтю 173-2, яка встановлює покарання за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування. Така прогалина може призвести до того, що жертва домашнього насильства залишиться без належного захисту, а кривдник - уникне покарання, що в майбутньому може підштовхувати його до продовження вчинення домашнього насильства [3].

Можливість застосування таких низьких штрафів за вчинення домашнього насильства не сприяє виконанню адміністративними стягненнями своєї мети, передбаченої у статті 23 КУпАП.

Отже, з метою забезпечення можливості суддям зменшення практики широкого застосування судами в якості міри покарання за вчинення правопорушення, передбаченого статтею 173-2 КУпАП,

адміністративного штрафу, а обирати найбільш дієве для конкретного правопорушника стягнення, враховуючи його майновий стан, працевлаштованість, вік, інші обставини, які обтяжують чи пом'якшують відповідальність, а також забезпечення невідворотності виконання кривдником накладеного стягнення, на наш погляд, більш ефективними в даному разі могли б бути виправні та громадські роботи, а також суспільно корисні роботи з одночасним спрямуванням коштів за виконання таких робіт постраждалий особі. Вважаємо, що такі міри сприяли б перевихованню та виправленню кривдника, запобіганню повторного вчиненню домашнього насильства.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 18.11.2023).

2. Офіс Омбудсмана долучився до публічного обговорення «Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (I півріччя 2022 року)» https://ombudsman.gov.ua/news_details/ofis-ombudsmana-doluchivsvya-do-publichnogo-obgovorennnya-domash

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо удосконалення адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства)» <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1476601>

Вікторія ЛИТВИН,

старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції ННІ № 3,
кандидат юридичних наук,

Софія РЯБЕНКО,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
за спеціальністю «Правоохоронна діяльність»
Національної академії внутрішніх справ

КІБЕРБУЛІНГ - ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

В Україні тривалий час науковці розглядали насильство через призму застосованих дій до жертви та виділяли декілька основних класифікацій до яких входило: сексуальне, психічне, фізичне,

економічне насильство. Не так давно до цього переліку додали новий вид насильства – кібербулінг.

Кібербулінг - це насильство, яке відбувається шляхом застосування декількох форм, які реалізуються завдяки використанню цифрових технологій та інтернет-платформ. Таке цькування набрало популярності серед дітей та підлітків. Вони вдаються до образ, які надсилають особисто, в чатах навчального класу чи груп. Ще однією популярною формою є присвоєння чужих фотографій та надсилання від їх імені образливого контенту співрозмовнику.

Чи завжди булер та жертва знайомі? Ні. Психологічне насильство може бути направлено на незнайому людину, яка піддається такому впливу. Кривдник може отримувати задоволення від страждань інших. За процесом інтернет-цькування кривдником жертви можуть спостерігати й інші сторони. До них відносимо: однокласники, друзі, батьки, вчителі тощо. Усі перераховані не приймають безпосередньої участі в цькуванні, але своїм спостереженням та бездіяльністю провокують кривдника до збільшення темпів такого булінгу.

Основними типами кібербулінгу є:

- флеймінг - обмін короткими гнівними й запальними репліками (популярний в чатах класів чи груп однолітків);
- харасмент - залучення повторюваних образливих повідомлень (надсилання великої кількості повідомлень чи телефонних дзвінків жертві);
- обмовлення - розповсюдження принизливої неправдивої інформації (розповсюдження відео з образливими піснями, фотокарток з накладеними ганебними фільтрами);
- ошуканство - викрадення персональної інформації та поширення її в публічному просторі (листування);
- кібергрумінг - це налогодження злодіями, які гарно знають психологію дітей, довірливих стосунків з дитиною (через соціальні мережі та фейкові акаунти) з метою отримання від неї інтимних фото чи відео з подальшим шантажуванням (для отримання більш відвертих матеріалів, грошей чи зустрічей в оф-лайн) [1].

Наслідки кібер-булінгу для жертви:

- розвиток депресії, тривоги та інших стресових станів;
- відчуження та відсторонення;
- закритість та скутість;
- схильність до суїциду тощо.

Основні причини кібербулінгу науковці поділяють на декілька груп:

- суб'єктивні;
- об'єктивні.

До суб'єктивних причини відносимо:

- психічна неврівноваженість;
- нерозуміння наслідків впливу булінгу на жертву;
- схильність до агресії;
- комплекси та намагання за рахунок інших висвітлити себе в кращому стані;

- нудьга тощо.

До об'єктивних причин відносимо:

- соціальна припустимість такого виду насильства;
- сімейне виховання;
- відсутність розроблених та апробованих механізмів реагування та протидії цьому явищу;
- ігнорування батьками цієї проблеми (залишення на самоті з своїми проблемами);
- пропаганда в ЗМІ та на інтернет-платформах насильства тощо [2, с. 169].

Як висновок, варто сказати, що поширення такого негативного явища як кібербулінг набирає стрімкого розвитку. Діти страждають від психологічного насильства та бояться звернутись з такою проблемою до вихователів чи рідних. Постає першочергова необхідність у виробленні механізмів захисту потенційних жертв кібербулінгу та усунення причин й умов, що провокують до здійснення такого ганебного насильства.

Список використаних джерел

1. Види буінгу та кібербулінгу. URL: <https://edu.bullyingstop.org.ua/article/4>
2. Лубенець І. Кібернасильство (кібербулінг) серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів. In: *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2016, nr. 3(19), pp. 169-173. ISSN 2345-1130.

Неля ЛЯХ,

старший викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор філософії

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ - ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Випадок у Києві, коли група молодих осіб запрошувала дівчат, жінок на вечірки та, доводячи їх до неприємного стану, вчиняла

проти них сексуальні діяння, сколихнув суспільство [1]. Дівчат схилили до вживання алкогольних напоїв та, можливо, психотропних речовин, доводили до втрати свідомості, а потім вчиняли акти сексуального характеру. Водночас викликає занепокоєння той факт, що вказаний контент користується попитом та схваленням в нашому суспільстві - дехто висловлює думку, що винуватими у цій ситуації є самі постраждалі [2]. Подібним випадкам не місце в нашій сучасній європейській державі, тим більше під час повномасштабної війни з РФ, коли вся нація має бути згуртована та кожен по своєму створювати країну, вільну від насильства в будь-якій формі [1].

Актуальність обраної теми обумовлена потребою у встановленні особливостей притягнення до відповідальності за вчинення насильства за ознакою статі.

Метою дослідження є виявлення проблемних аспектів чинного законодавства в частині належної кваліфікації насильства за ознакою статі, а також практики його застосування.

Жінки, над якими вчиняли насильницькі дії сексуального характеру з подальшим оприлюдненням в мережі Інтернет, у згаданій нами вище ситуації, постраждали від насильства за ознакою статі, відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», що визначає: «насильство за ознакою статі - діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій, у публічному або приватному житті». Окремо цим же законом виділяється сексуальне домагання, як дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування [3]. Таким чином законодавець чітко розмежовує поняття «сексуальне домагання» та «насильство за ознакою статі».

Виникає логічне запитання, які саме дії можна вважати насильством за ознакою статі? На нашу думку до таких дій можна віднести змушування або заборона особи займатись певною діяльністю через те, що вона є представником певної статі, або дотримуватись певних звичаїв чи норм поведінки.

Диспозиція частини першої ст. 173-2 КУпАП передбачає настання адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису, або неповідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі винесення такого припису [4]. Як бачимо, в одній статті законодавець передбачив відповідальність одразу за декілька діянь (домашнє насильство, насильство за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису та неповідомлення про місце свого перебування у разі його винесення). Наголошуємо на тому, що не варто ототожнювати поняття домашнього насильства та насильства за ознакою статі, оскільки це різні поняття, що визначені в окремих законах.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» у статті 3 чітко визначає на кого поширюється дія законодавства у цій сфері та встановлює перелік осіб між ким може вчинятись домашнє насильство [5], тоді як Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» такого переліку не містить. Однак зрозуміло, що «насильство за ознакою статі» значно ширше за своїм обсягом від «домашнього насильства» та може проявлятись в інших сферах соціального життя та виходити за межі сімейно-побутових відносин.

Виникає запитання, чи має місце притягнення до адміністративної відповідальності кривдників за ст. 173-2 КУпАП саме за вчинення насильства за ознакою статі, що виходить за межі сімейно-побутових відносин? За даними Єдиного державного реєстру судових рішень – такі факти відсутні [6].

Отже, з огляду на викладений вище матеріал пропонуємо внести зміни до кодексу України про адміністративні правопорушення та розмежувати відповідальність за вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Список використаних джерел

1. Насильство за ознакою статі не можна толерувати: куди звертатися і що робити, якщо ви стали жертвою чи свідком. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/nasylstvo-za-oznakoju-stati-ne-mozhna-toleruvaty-kudy-zvertatysia-i-shcho-robyty-iakshcho-vy-staly-zhertvoiu-chy-svidkom>

2. П'яні вечірки у Києві: Нацполіція взялася за справу щодо знущань над дівчатами. URL: <https://zaborona.com/pyani-vechirky-u-kyjevi-nacpolicziya-vzylasya-za-spravu-shhodo-znushhan-nad-divchatamy/>

3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-І. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> .

5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top>

6. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

Вікторія МОЗОЛЬ,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ЖІНОК ВІД ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день проблема гендерної дискримінації та домашнього насильства в Україні залишається актуальною. Насильство стосовно жінок є структурним і глобальним явищем, для якого не існує соціальних, економічних, чи національних кордонів. Воно являє собою серйозне порушення прав людини, найбільш кричущу форму дискримінації за ознакою статі, однак все ще залишається великою мірою безкарним. Генеральний секретар ООН Кофі Аннан зазначав, що кожна третя жінка у світі страждає від різних форм гендерно-обумовленого насильства протягом всього свого життя, в тому числі від психологічного, фізичного та сексуального насильства. При цьому, в більшості випадків жінка особисто знайома зі своїм кривдником [1].

Після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році кількість повідомлень до правоохоронних органів суттєво знизилася. Наразі, попри триваючу агресію РФ проти України, статистика звернень щодо домашнього насильства до поліції знову набирає обертів. Це пояснюється тим, що у перші три місяці (після початку повномасштабної війни Росії) в країні панував хаос. Головним завданням людей було зберегти своє життя та здоров'я, а також

близьких, тому питання домашнього насильства не стояло на порядку денному, проте, коли ситуація в країні стабілізувалася, а люди з зон активних бойових дій вже облаштувалися в більш безпечних регіонах України, питання повідомлення про домашнє насильство знову актуалізувалося, що сприяло збільшенню кількості звернень у 2023 році [2].

Взаємозв'язок між гендером та насильством є складним. Різні ролі та поведінка жінок і чоловіків, дітей та дорослих формуються та підкріплюються гендерними нормами в суспільстві. Це соціальні очікування, що визначають відповідну поведінку для жінок та чоловіків. Відмінності в гендерних ролях та поведінці часто створюють нерівність, коли одна стать стає сильнішою на шкоду іншій. Так, у багатьох суспільствах жінки вважаються підлеглими по відношенню до чоловіків і мають нижчий соціальний статус, що дозволяє чоловікам контролювати і мати більшу владу у прийнятті рішень, ніж у жінок [3].

Домашнє насильство має безліч форм та проявів, деякі з яких не лишають ані синців на тілі, ані інших видимих слідів, за якими їх можна було б виявити. Так, багато жінок ніколи не зазнавали побоїв чи сексуального насильства, проте, майже щодня піддаються образам та психологічному тиску із боку близьких. Головна небезпека психологічного насильства у тому, що воно дуже часто сприймається жертвою як «норма» чи «особливості поведінки» кривдника і тому часто лишається безкарним.

На міжнародному рівні захист прав жінок регулюється низкою міжнародних нормативно-правових документів, зокрема Конвенцією «Про політичні права жінок» 1952 року; Декларацією «Про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів» 1974 року; Конвенцією Міжнародної організації праці «Про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності» № 100 1951 року; Конвенцією «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» 1979 року, а також прийнято низку документів, спрямованих на викорінення насильства по відношенню жінок, які містять визначення поняття «насильство щодо жінок». Зокрема, це Стамбульська конвенція та Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок. У Пояснювальній доповіді до Стамбульської конвенції наголошується на тому, що основною відмінністю «насильства щодо жінок за гендерною ознакою» від інших видів насильства є те, що саме *гендер* потерпілої особи виступає його головним мотивом. При цьому, ще раз підкреслюється, що таке насильство є як причиною, так і результатом нерівного співвідношення

сил між жінками й чоловіками, що призводить до залежного стану жінок в приватній та публічній сферах. Вищезгадана Директива ЄС про права жертви також переймає формулювання Стамбульської конвенції, оскільки в ній прямо зазначається, що насильство є однією з форм дискримінації по відношенню до жінок. У низці її положень вказується, що жінки, які стають потерпілими від гендерно-обумовленого насильства, складають переважну більшість потерпілих та є особливо уразливими, або частіше опиняються в ситуаціях, де ризик заподіяння шкоди особливо великий [4].

Права жінок та механізми захисту їхніх прав у разі порушення визначені Конституцією України та законами України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Що стосується методів запобігання розвитку домашнього насильства, то ефективним є відкрите обговорення проблеми у суспільстві та поширення інформації за допомогою ЗМІ та прозорості статистики [5]. Під час проведення медіа-заходів використовуються телебачення, радіо, інтернет, газети, журнали та інші друковані видання, щоб охопити широке коло людей і добитися змін у суспільстві. Вони спрямовані на підвищення знання, зміни ставлення та поведінки в суспільстві. Втручання ЗМІ також може змінити соціальні норми та цінності за допомогою суспільних дискусій та соціальної взаємодії. Кампанії у ЗМІ довели свою успішність у підвищенні рівня знань про насильство з боку інтимного партнера та вплив на ставлення до гендерних норм. Дослідження показують, що найбільш успішними медіа-інтервенціями є ті, що починаються з розуміння поведінки своєї аудиторії. Просування гендерної рівності є невід'ємною частиною профілактики насильства. Ціла низка заходів у школах, спільнотах та засобах масової інформації спрямована на заохочення гендерної рівності та ненасильницьких відносин шляхом подолання гендерних стереотипів, які дозволяють чоловікам велику владу та контроль над жінками.

Підсумовуючи зазначимо, що під час війни захист потерпілих від домашнього насильства в Україні набув ще більшого значення. І робота в цьому напрямку значно посилюється у зв'язку з тим, що Верховна Рада 20 червня ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству (Стамбульську конвенцію), яка передбачає захист жінок від усіх форм насильства та дискримінації, рівність між жінками й чоловіками,

політику та заходи для захисту всіх жертв насильства й надання їм допомоги.

Список використаних джерел

1. Azad Moradian. *Domestic Violence against Single and Married Women in Iranian Society. The Chicago School of Professional Psychology. 2009, p. 2.*

2. Шепелева А. Більше сексуального насильства і звернень від переселенців. *Суспільство* – *Україна*. URL: <https://www.dw.com/uk/bilse-seksualnogo-nasilstva-i-zvernen-vid-pereselenciv-pid-cas-vijni/a-66605444>

3. Пропагування гендерної рівності, щоб запобігти насильству проти жінок. Оф. сайт Всесвітня організація охорони здоров'я. URL: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/gender.pdf

4. Гендерно-обумовлене насильство vs насильство щодо жінок: у чому відмінність? Оф. сайт Аналітичний центр ЮРФЕМ URL: <https://jurfem.com.ua/genderno-zumovlene-nasyilstvo-vs-nasyilstvo-shchodo-zhinok-u-chomu-vidminnist/>

5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 22.11.2023)

Наталія ФЕДОРОВСЬКА,

старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

РЕАГУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У 2022 році діяльність правоохоронних органів здійснювалась в умовах підвищеного навантаження, що пов'язано з виконанням як безпосередньо функцій з протидії злочинності так і з виконанням завдань з відсічі та стримування збройної агресії РФ. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1] введено в дію план запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні [2].

У зв'язку із окупацією територій України призупинено діяльність 8 секторів протидії домашньому насильству в Харківській, Донецькій, Херсонській та Запорізькій областях, з 45 новостворених

штатних підрозділів, які функціонували з 2021 року після реформування територіальних (відокремлених) підрозділів поліції ГУНП в областях відповідно до нового адміністративно-територіального устрою субрегіонального рівня, урахувавши ефективність спеціалізованих нарядів – мобільних груп реагування на факти вчинення домашнього насильства [3, с. 4].

Проблема домашнього насильства в Україні під час введення воєнного стану на всій території України через повномасштабне збройне вторгнення сусідньої країни менше висвітлювалась в інформаційному просторі, проте вона не тільки не зникла, а навпаки – загострилася.

У першому півріччі 2022 року до Національної поліції України надійшло 18104295 звернень з приводу домашнього насильства. До прикладу за інформацією Національної поліції за 5 місяців 2022 року:

- на лінію “102” надійшло 110849 повідомлень; зареєстровано в ЄО заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, пов’язані з домашнім насильством – 84015;

- зареєстровано в ЄРДР – 1118;

- за результатами перевірки підтверджено насильство щодо жінок – 20708 [3, с. 7].

В серпні 2022 року проведено дослідження якості реагування під час воєнного стану відповідних суб’єктів (поліція, суди, прокуратура, соціальні служби, тощо), які надають послуги постраждалим від гендерно зумовленого насильства, зокрема домашнього, під час якого 202 постраждалих було онлайн опитано. Так, за результатами дослідження 128 (91,4%) респондентів звернулись до підрозділів органів Національної поліції для:

- виклику поліцейських за телефоном 102 (101 або 79%);

- отримання тимчасового заборонного припису (19 або 15%);

- подання письмової заяви (41 або 32%);

- спілкування з дільничним офіцером поліції (33 або 26%) [4].

У 2023 році до Національної поліції надійшло понад 216 тис. заяв та повідомлень про факти вчинення домашнього насильства, у тому числі 7 тис. – від дітей.

Наразі ситуація поліпшується, зокрема – суб’єкти реагування, в тому числі Національна поліція України, адаптують механізми реагування на випадки домашнього насильства до умов сьогодення. Особливо складними з цього погляду є випадки на територіях, де ведуться активні бойові дії і, відповідно, є складнощі в реагуванні на випадки домашнього насильства.

На сьогодні в окремих регіонах може спостерігатися зменшення кількості звернень з питань домашнього насильства внаслідок еміграції жінок з дітьми за кордон скориставшись можливістю втекти від кривдника або в переконанні того, що в країні є важливі справи ніж захист від насильства. В деяких регіонах просто немає фізичної можливості зробити дзвінок.

При цьому слід розуміти, що в умовах воєнного стану домашнє насильство як проблема не зникла, його кількість не зменшилась, а навпаки в період воєнного стану існують ризики посилення конфліктів у сім'ях, зокрема через емоційне напруження, економічні негаразди тощо. Можна припустити, що існує дві найважливіші причини зростання домашнього насильства в Україні – це закриті кордони для чоловіків та низький рівень контролю над ситуацією.

Отже, *домашнє насильство під час війни* – це поширене явище, яке стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Людям, які зазнали такого насильства зараз, складніше знайти вихід – бо вони часто обмежені у пересуванні, можливості звернутися по допомогу до близьких та друзів й відповідних структур. Це призводить до потрапляння постраждалих від домашнього насильства у ситуацію ще більшої фізичної, матеріальної та моральної залежності від кривдників.

Через небезпеку та втрату житла збільшилась кількість переміщень населення всередині країни, наразі відбуваються масові переміщення сімей з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії. Слід враховувати, що внутрішньо переміщені особи є однією з уразливих категорій осіб щодо домашнього насильства [5, с. 159-160].

Підсумовуючи, слід зазначити, що запобігання та протидія домашньому насильству визнана одним із найбільш актуальних для воєнного стану та визначена Міністром внутрішніх справ України пріоритетом в діяльності Національної поліції України на найближчі роки.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
3. Реагування поліцейського на випадки домашнього насильства в умовах воєнного стану: метод. реком. / В. Л. Костюк, Н.

В. Федоровська, Н. Г. Павленко, Д. М. Тичина. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 74 с.

4. Результати дослідження якості реагування під час воєнного стану відповідних суб'єктів (поліція, суди, прокуратура, соціальні служби, тощо), які надають послуги постраждалим від гендерно зумовленого насильства, зокрема домашнього. ГО «Ла Страда-Україна». 2022. 12 с.

5. Роль і завдання поліції в місцевій системі запобігання та протидії домашньому насильству: посіб. / С.В. Альошкін, К.Л. Бойчук, О.В. Даценко, О.В. Ковальова / за заг. ред. А.Б. Благої. К., 2023. – 221 с.

Анна ШАПОВАЛОВА,

кандидат юридичних наук,

провідний науковий співробітник

наукової лабораторії з проблем протидії

злочинності навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ХАРАСМЕНТУ В КОЛЕКТИВІ: КЛЮЧОВІ ЗАХОДИ

Харасмент на роботі – проблема, яка нині є актуальною як в Україні, так і у світі. Некоректні жарти, цькування, словесні образи, невербальні дії, які принижують та залякують, сексуальні домагання є різними формами прояву харасменту як стосовно жінок, так і чоловіків. Що ж ми знаємо про харасмент?

Харасмент (від англ. «harassment» - переслідування, домагання) – форма дискримінації, яка включає будь-яку небажану та настирливу фізичну і словесну поведінку, що ображає або принижує людину або порушує недоторканість її приватного життя. Іншими словами, харасмент (переслідування) складається з повторюваних і наполегливих дій по відношенню до людини, щоб мучити її, знецінювати і підривати її авторитет в очах інших, засмучувати або провокувати реакцію.

В Україні закон не містить поняття «харасмент». Однак максимально наближене з поняттям «харасмент» в українському законодавстві вживається поняття «сексуальні домагання» як дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування [1],

але це поняття, як ми бачимо, дещо вужче від англійського поняття «харасмент». Також близьке поняття за сутністю «насильство за ознакою статі» за яке передбачено адміністративну відповідальність за ст. 173-2 КУпАП, під яку теоретично підпадають дії пов'язані з харасментом. Не називаючи прямо, про сексуальні домагання згадує і Кримінальний кодекс України в статті 154, де визнає злочином «примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з особою, від якої потерпіла особа матеріально або службово залежна» [2].

Сексуальні домагання, утиски і приниження, на жаль, зустрічаються *на робочому місці та сприймаються українським середовищем як буденність, звичайне життя та неминучість сучасності*. До найбільш вразливих сфер, які потерпають від дій харасера, експерти відносять, зокрема, бюджетну. Жінки в бюджетній сфері зазвичай тримаються за роботу заради стажу, мають низьку заробітну плату та є незахищеними, а це, у свою чергу, надає переслідувачу змогу залишитися безкарним [3]. Найчастішими прикладами сексуальних домагань є: жарти та анекдоти непристойного характеру; будь-які дотики без дозволу; повідомлення, електронні листи з інтимним підтекстом; сексуальні коментарі про зовнішній вигляд; запитання пов'язані з інтимним життям. Будь-яка дія чи слово, яка заважає працювати і призводить до некомфортної атмосфери в колективі – це ознака харасменту. Щоб забезпечити безпечне та комфортне робоче середовище, важливо впроваджувати заходи, які не лише запобігатимуть домаганню, але й ефективно боротимуться з ними, коли вони трапляються. Ключовими заходами запобігання та протидії домаганням на робочому місці є:

- формування культури поведінки, яка заснована на повазі до кордонів інших людей. Тобто, повинно бути усвідомлення того, якщо одна людина проявляє особисту зацікавленість в іншій, але для неї це небажано та/чи неприємно, то ці дії мають бути негайно припинені. Надалі відносини тривають в суто робочій площині, люди спілкуються з позиції ділового етикету та взаємної поваги;

- створення безпечної атмосфери як під час формального робочого спілкування, так і на неформальних заходах;

- створення механізмів повідомлення про будь-які випадки домагань без страху перед репресіями, а також розробка процедур для обробки скарг та швидкого реагування на них;

- проведення обов'язкових навчальних заходів для всіх працівників з питань домагань, встановлення норм поведінки та наслідків за їх порушення. Створення інформаційних матеріалів та

лекцій, які підкреслюють важливість поваги до особистості та професійної гідності;

- визначення чітких меж у взаємодії між співробітниками та керівництвом, а саме розробка порядку особистих відносин на роботі та визначення зон неприпустимої поведінки;

- проведення професійних тренінгів з розвитку міжособистісних відносин та комунікаційних навичок;

- надання психологічної допомоги співробітникам, які стали жертвами харасера та створення спеціальних програм для підтримки і відновлення постраждалих.

Підводячи підсумок, варто відмітити, що запобігання та протидія харасменту на робочому місці є не лише моральним обов'язком, але й важливим заходом для створення продуктивного та комфортного робочого середовища, де кожен працівник може відчувати себе безпечно, а домагання буде абсолютно неприпустимою практикою.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 верес. 2005 р. № 2866-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Комарова О. Сексуальні домагання на роботі: чому мовчать жертви? *Радіо Свобода* URL: <https://web.archive.org/web/20190406112553/https://www.radiosvoboda.org/a/28891187.html>.

Вероніка БОЙКО,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту №2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

Яніна КВІТКА

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА ВІДНОСНО ДІТЕЙ

Сьогодні психологічне насильство є серйозною та актуальною проблемою. Його вплив на дітей є шкідливим та тривалим й залишає по собі непоправні наслідки щодо подальшого життя. Розуміння причин і виявлення способів запобігання цьому виду насильства є важливою задачею для суспільства, сімей та фахівців, що працюють з дітьми та молоддю.

Метою даного дослідження є аналіз причин виникнення психологічного насильства по відношенню до дітей.

Проблема психотравмуючого досвіду та його впливу на подальше соціальне життя людини, зачіпає не тільки психологічне здоров'я самої дитини на певному етапі її життя, а й має віддалені наслідки пов'язані із її соціальною адаптацією і побудовою здорових стосунків із соціумом, визначає здатність адаптуватися до виникаючих викликів при регуляції своєї поведінки, зниження настороженості та зміни особистості в цілому [1, с. 35].

Психологічне насильство, залежить від культурних особливостей вираження емоцій, прийнятих паттернів спілкування в сім'ї і відношення до дітей. Воно є підґрунтям будь-якого насильства [2].

Домашнє насильство в Україні усе ще залишається латентним явищем, яке виходить на поверхню тільки тоді, коли приховувати проблему вже неможливо. Уявлення про те, що насильство має місце тільки в соціально неблагополучних сім'ях не відповідає дійсності: воно відбувається незалежно від класових, культурних, соціоекономічних аспектів.

Основні теорії насильства можна об'єднати в три групи: 1. Соціально-психологічний підхід наголошує на чинниках соціального навчання і ролях модельованих через досвід і засвоєних під впливом

сімейного виховання. 2. Соціокультурний підхід: концентрує увагу на впливі соціальних чинників і устрою, а також сімейних відносин на управління атмосферою насильства. 3. Міжособистісні теорії: розглядають в якості фактора насильства психологічні риси (агресивність, почуття провини, низька самооцінка) [3, с. 301].

Причинами виникнення домашнього насильства є: зниження життєвого рівня в умовах соціально-економічної кризи в суспільстві, нестача коштів; наркоманія, пияцтво; загальний низький рівень духовності, вихованості у сімейних стосунках; невдалий шлюб; пропаганда насильства на ТБ, в пресі, Інтернеті; зміна ролей чоловіка та жінки в родині; безробіття і страх втратити роботу; терпляче ставлення до насильства в суспільстві; економічна нерівноправність, залежність жінок в сім'ї; невпевненість у майбутньому, загальний настрій песимізму, які характерні для сучасного українського суспільства; подружня невірність; скрутні житлові умови; сексуальні проблеми тощо [4].

В психокорекційній роботі з дітьми, які зазнали насильство необхідно враховувати такі параметри: – насильство, яке з ними відбувалося, явне або приховане (враховується розуміння самою дитиною того, що з нею відбувається); – насильство, яке відбулося, або відбувається на даному етапі життя; – одноразове чи множинне; – місце (домашнє, місце перебування або навчання); – оточення (батьки, незнайомі люди, викладачі, однолітки). При формуванні методів та виборі психологічних підходів у роботі з дітьми, з якими відбулося, або відбувається насильство, необхідно також враховувати, що насильство над дитиною є багатомірним феноменом, який включає в себе деструктивне батьківське ставлення до дитини і впливає на формування у дитини ставлення до себе, як до жертви. Існує декілька факторів для формування в сім'ї ставлення до дитини, як до жертви, таких як: – соціально-економічні: безробіття батьків, погані квартирні умови, відсутність соціальної допомоги; – структурно-обумовлені: батьки-одинаки, багатодітні родини, прийомні діти, вітчим тощо; – психологічні або особистісно зумовлені: проблеми взаєморозуміння між батьками, негативне ставлення до дитини в цілому (у наслідок післяпологової депресії, небажана дитина тощо); емоційна виснаженість батьків; проблеми зі здоров'ям, низька розвиненість навичок батьківського спілкування; алкоголізм, наркоманія батьків. Важливим в роботі з дитиною, яка отримала психотравму в наслідок насильства над нею є те, що воно може виражатися у декількох формах [1, с. 36].

Виділяють наступні прояви психологічного насильства: погрози: кинути дитину; самогубства; заподіяти фізичної шкоди і т.п., використання привілеїв дорослих: поведження з дітьми як з рабами, підлеглими; поведження як із своєю власністю і т.п., ізоляція: контролювання доступу дитини до інших людей; контролювання перебування дитини у помешканні, заборона виходити з дому; контроль спілкування дитини з друзями, – залякування: навіювання страху за допомогою розповідей, інші види емоційного насильства: приниження; образи; створення постійних стресових ситуацій; постійні насмішки; непослідовність; брехня; використання дітей у конфліктах між батьками [2].

На нашу думку, психологічне насильство становить серйозну загрозу фізичному та психічному здоров'ю дітей. Ця проблема має багато причин, які включають некомпетентність батьків, соціальний тиск, економічну нестабільність, психічні проблеми батьків, відсутність освіти, культурні фактори та відсутність підтримки та ресурсів. Суспільство має приділяти більше уваги цій проблемі, сприяти освіті та психологічній підтримці для батьків і дітей, а також забезпечувати доступ до ресурсів для вирішення конфліктів в родинях.

Список використаних джерел

1. Бутко В.В. Психологічний аспект у роботі з дітьми, які стали жертвами насильства. *матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 3 черв. 2021 р.). URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/15eb95ac-bbaa-4e66-bcdb-25ee81>.
2. Герасименко М.В. Психологічне насильство над дитиною: форми, наслідки. URL: <http://school43.dp.ua/psiholog/psihologichne-nasilstvo-nad-ditinoyu>
3. Мамедова Е. Г. Основні теорії виникнення домашнього насильства. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*. Харків, 2019. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/05_04_2019/pdf/96.pdf.
4. Деркач В. Г. Насильство над дитиною в сім'ї: як подолати. URL: https://molbuk.ua/vashe_zdorovya/p_zdorovya/81105-nasylstvo-nad-dytynoyu-v-simy-i-yak-podolaty.html

Ольга БОНДАРЧУК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту №3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ № 3

Національної академії внутрішніх справ,

Свєн КОРЖ

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Домашнє насильство є серйозним порушенням прав людини. Проблема насильства актуальна для всіх країн і суспільств без винятку. Насильство позначається на жінках і чоловіках, дітях. Протидія домашньому насильству в Україні – це важлива тема, і уряд, неурядові організації та громадянське суспільство приділяють цій проблемі велику увагу.

Система протидії домашньому насильству ґрунтується на різних підходах і заходах, включає різноманітні аспекти та стратегії. Поліція грає ключову роль у наданні захисту жертвам домашнього населення. Швидка реакція на виклики та ефективне втручання можуть допомогти запобігти подальшому насильству. Створені центри для жертв домашнього насильства можуть надавати тимчасовий притулок, медичну, психологічну та консультативну допомогу, правову підтримку та інші послуги. Україна прийняла законодавчі акти, наприклад, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства. Законодавство про запобігання та протидію домашньому насильству включає Конституцію України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України та інші нормативно-правових актів щодо недопущення насильства [1].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначив домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця

проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [2].

Насильство має багато проявів. Перше, що може спасти на думку, – це фізичний напад, але не тільки він спричиняє непоправні наслідки. Багато людей можуть потерпати від насильства і навіть не підозрювати, що з ними відбувається насправді. Сексуальне, психологічне, економічне насильство – це різні прояви того самого явища, що впливають на комунікацію з оточенням, на виховання, формування сімейних та особистісних цінностей. Його можуть вчиняти чоловік щодо дружини, дружина щодо чоловіка, дорослі діти щодо своїх літніх батьків, батьки щодо своїх дітей. В діючому законодавстві передбачено чотири можливі форми домашнього насильства – економічне, психологічне, сексуальне та фізичне.

Діяльність суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, регулюють закони: «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус судів», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про пробацію», «Про основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про освіту», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні». Крім розглянутих нормативно-правових актів, які регулюють питання охорони, у сфері відповідальності за вчинення домашнього насильства та правопорушень, що з ним пов'язані, діють Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Цивільний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, закони «Про безоплатну правову допомогу та інші [3, с. 52].

Відповідно до Закону протидія домашньому насильству – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства,

притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки [1].

На виконання завдань у сфері запобігання домашньому насильству суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечують:

1) вивчення ситуації та збір згрупованих за статтю статистичних даних про факти домашнього насильства;

2) організацію і проведення галузевих та міжгалузевих досліджень стану, причин і передумов поширення домашнього насильства, ефективності законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та практики його застосування;

3) організацію і проведення серед населення, у тому числі серед дітей та молоді, інформаційних кампаній щодо запобігання та протидії домашньому насильству, роз'яснення його форм, проявів і наслідків;

4) розроблення та впровадження у навчальних закладах навчальних і виховних програм з питань запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі стосовно дітей;

5) залучення засобів масової інформації до проведення просвітницьких кампаній, спрямованих на виконання завдань у сфері запобігання домашньому насильству, зокрема формування небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед постраждалих дітей, усвідомлення необхідності невідкладного повідомлення про випадки домашнього насильства, зокрема до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей;

6) організацію та проведення спільних і спеціалізованих тренінгів та семінарів для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також для працівників правоохоронних органів і суддів та інше.

Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовує в межах своєї компетенції поліцейські заходи примусу (фізичний вплив (сила); спеціальні засоби; вогнепальну зброю). Фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), поліцейський може застосовувати для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення [4].

Працівники поліції отримавши повідомлення про домашнє насильство повинні негайно приїхати на місце події для припинення правопорушення.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
3. Іващенко В. О. Окремі питання правового регулювання охорони та захисту дітей від жорстокого поводження. *Захист дитини від насильства та жорстокого поводження: сучасні виклики* [Текст] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 3 черв. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 210 с. С. 50-53. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/20685>.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Дарина БУТЕНКО,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

Яніна КВІТКА

ПРАВОВІ ДІЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПСИХОЛОГІЧНОМУ НАСИЛЬСТВІ В СІМ'Ї

Домашнє насильство є проблемою, що не знає вікових або гендерних обмежень. Воно вчиняється в певному колі осіб, незалежно від їхнього місця проживання та соціального статусу. Використовуючи певні переваги, особи, здатні до приниження інших членів родини, ігнорування потреб та почуттів залежних від них людей, вчиняють психологічне насильство. Запобігання та протидія випадкам психологічного насильства потребує досконалих механізмів їх правового вирішення.

Закономірно, що метою нашої роботи ми обрали дослідження правових інструментів реагування на випадки домашнього психологічного насильства.

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому

числі до третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалого побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психологічному здоров'ю особи [1].

Особи, вчиняючи домашнє психологічне насильство, керуються власною перевагою у життєвому досвіді, нездатністю іншого члена родини самостійно подбати про себе [4]. Здатний до вчинення деструктивних дій, кривдник встановлює постійний контроль над постраждалою особою, складність доведення якого потребує налагодженого алгоритм дій поліції

На сьогодні у реагуванні на випадки домашнього психологічного насильства участь беруть дві основні ланки (Таблиця 1).

Таблиця 1

Дві основні ланки, які беруть участь у реагуванні на випадки домашнього психологічного насильства

	Поліцейська ланка, що реагує на скоєне правопорушення	Перелік дій необхідних до виконання	За додаткових потреб
I	Диспетчер, відповідальний за прийом дзвінків за номером «102»	Диспетчер має запросити в постраждалої особи її контактні дані та попросити коротко описати ситуацію: ПІБ, наявність дітей/тварин чи потрібна медична допомога.	- Виклик швидкої допомоги/надання першої домедичної допомоги; - Винесення терміновий заборонного

II	Поліцейські, що прибули на місце правопорушення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роблять оцінку ризиків 2. Зупиняють правопорушення. 3. Проводять роз'яснювальну роботу із кривдником. 4. Інформують постраждалу особу про її права. 5. Приймають заяву від постраждалої особи. 6. Складання матеріали на кривдника (у разі підтвердження факту правопорушення). 	припису стосовно кривдника, враховуючи ризики; <ul style="list-style-type: none"> - Запрошення кривдника до відділку із метою опитування; - Виклик слідчо-оперативної групи за наявності ознак правопорушення.
----	---	---	--

Також до повноважень поліції варто віднести наступні спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству:

- винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника;

- взяття кривдника на профілактичний облік та проведення профілактичних робіт відносно нього [1].

В цілому правові дії поліцейських для всіх випадків документування домашнього насильства не відрізняються від стандартних дій, застосованих для запобігання або ж припинення адміністративного правопорушення. Але важливим залишається питання: як довести факт скоєння саме психологічного насильства над постраждалою особою? Які докази може надати постраждала особа?

Довести домашнє психологічне насильство можна не тільки за фактом його вчинення та документування на місці правопорушення, а й у випадку особистого звернення постраждалої особи, якщо:

1. наявні записи розмов із кривдником (в цих звукозаписах представлено та зафіксовано маніпуляції та погрози щодо постраждалої особи);

2. залучені свідки (наприклад друзі та інші члени родини), що можуть підтвердити факт вчинення домашнього насильства;

3. наявні матеріали фото-, відеофіксації, що підтверджують свідчення про наявність факту домашнього психологічного насильства [5].

Отже, наразі відсутній окремий нормативний акт, що регулює порядок реагування поліції на випадки вчинення домашнього

психологічного насильства. Визначення такого механізму спростить збирання доказової інформації для притягнення кривдників до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 18.11.2023).
2. Дії поліції. *Портал МВС*. URL: <https://mvs.gov.ua/activity/domestic-violence/police-actions>.
4. Психологічне насильство. *EdEra*. 2014-2019. URL: <https://nonviolence.ed-era.com/psychological-violence>
5. «Ти нічого не досягнеш без мене». Що таке психологічне насильство і як його довести. *Розірви Коло*. 2019. URL: <https://rozirvykolo.org/korysni-materialy/ti-nihogo-ne-dosyagнеш-bez-mene-sho-take-psiuhologichne-nasilstvo-i-yak-yogo-dovesti> (дата звернення: 18.11.2023).

Дарина ВІТЮК,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Яніна КВІТКА

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї

Сім'я як основа соціального середовища, має велике значення для становлення та розвитку особи, особливо дитини і її психіки. Вплив відносин між членами сім'ї є одним із чинників впливу на індивідуальність неповнолітнього. Домашнє насильство дисфункціонує відносини, які є головною цінністю в суспільстві.

Розрахунки, проведені Інститутом демографії і соціальних досліджень на замовлення Фонду народонаселення ООН, говорять про те, що щорічно 1,1 млн українок стикаються з фізичною та сексуальною агресією в сім'ї, і більшість з них мовчать. А за статистикою Всесвітньої організації охорони здоров'я, 38 % вбивств жінок у світі – справа рук їх партнерів. У деяких країнах ця цифра

наближається до 70%. Одна з чотирьох жінок земної кулі упродовж усього життя страждає від сексуального насильства [3].

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнє насильство поділяється на: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне [1].

Варто виділити сексуальне насильство, як більш жорстоку форму домашнього насильства, яке може спричинити не тільки фізичний, а й психологічний вплив на жертву. Сексуальне насильство - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності [1].

Сексуальне насильство може проявлятися у: зґвалтування, у тому числі «зґвалтування у шлюбі»; примушування до небажаних статевих стосунків; торкання до інтимних частин тіла без згоди особи; примушування спостерігати за статевим актом між іншими людьми (у тому числі дивитися порнопродукцію); примушування до статевого акту з третьою особою; примушування до заняття проституцією тощо.

Кримінальна відповідальність за такі діяння передбачена розділом IV Кримінального кодексу України: «Злочини проти статевої свободи і недоторканості». Також статті 289 Цивільного кодексу України зазначено, що фізична особа має право на особисту недоторканність, що вона не може бути піддана катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню [2]. Існує досить багато нормативно-правових актів, де що забороняють вчиняти дії жорстокого характеру щодо людини, незалежно від статі, віку тощо.

Протидія домашньому насильству - система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки [1].

Постраждалі від сексуального насильства, зокрема зґвалтування, потребують негайної медичної допомоги, проведення

судово-медичної експертизи та консультацій, так само як і довготривалого психологічного нагляду з боку делікатного, добре навченого професійного персоналу. Звідси потреба заснування компетентних, легкодоступних кризових центрів допомоги жертвам сексуального насильства. Робоча група з питань боротьби з насильством стосовно жінок та домашнім насильством Ради Європи рекомендує мати один такий центр на 200 000 мешканців [3].

Установи і заклади охорони здоров'я під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству зобов'язані повідомляти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про виявлення ушкоджень, що могли виникнути внаслідок вчинення домашнього насильства, а в разі виявлення ушкоджень у дитини - також службу у справах дітей, інформувати постраждалих осіб про заходи та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися.

Держава через органи опіки і піклування, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у порядку, встановленому законодавством, надає дитині та особам, які піклуються про неї, необхідну допомогу у запобіганні та виявленні випадків жорстокого поводження з дитиною, передачі інформації про ці випадки для розгляду до відповідних уповноважених законом органів для проведення розслідування і вжиття заходів щодо припинення насильства.

Враховуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що запобігання та протидію сексуальному домашньому насильству потребує серйозних кроків з боку держави. Для цього потрібне постійне вдосконалення законодавства, прийняття нових дієвих програм і стратегій, проведення досліджень щодо причин виникнення домашнього насильства, впровадження в закладах освіти програм щодо профілактики насильства і реагування на його випадки, постійний контроль з боку правоохоронних органів та медичних установ.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

3. Лист Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 р. № 1/11-5480 «Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству».

Дар'я ВОЙЦЕХОВСЬКА,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Катерина ГУСЄВА

ПРОЯВИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Станом на сьогодні проблема домашнього насильства є досить поширеною у вимірі сучасного соціального простору, а також однією з найпоширеніших форм порушення прав людини у світі. Домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають однією сім'єю, але не перебувають у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [2].

Серед форм насильства неможливо виокремити якусь певну форму, оскільки вони є взаємопов'язаними між собою.

У статті 126-1 Кримінальному кодексі України, поняття домашнього насильства є умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, - карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років [1].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає такі основні форми насильства:

1) економічна - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати,

примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

2) психологічна - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

3) сексуальна - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

4) фізична - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру [2].

Домашнє насильство може мати серйозні наслідки як для фізичного та психічного здоров'я потерпілої особи, а також для її сім'ї та оточення. Можуть призвести за собою такі проблеми серед психологічних наслідків, як:

- почуття провини;
- почуття сорому;
- замкненість;
- низька самооцінка;
- зневіра у собі;
- депресія;
- відчай та небажання жити [3].

Також такі фізичні наслідки, як: ушкодження частин тіла та внутрішніх органів різного ступеня тяжкості, переломи кісток, каліцтва та смерть [3].

До економічної та сексуальної форми насильства відносяться такі прояви: позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без

догляду або піклування, перешкоджання в отриманні лікування чи реабілітації, заборона працювати (навчатися) або примушування до праці, примус до статевого контакту, вчинення дій сексуального характеру у присутності дитини або стосовно дитини незалежно від її згоди, примус до небажаних форм статевих контактів [4, с.17-18].

Існує декілька етапів та фаз, серед циклу домашнього насильства.

1. Фаза збільшення напруги;

- На цьому етапі кривдник може погрожувати жертві. А постраждала особа намагається «владнати» ситуацію і протистояти кривднику. Або ж поступається кривднику, щоб залагодити ситуацію.

2. Фаза вибуху чи побиття;

Інтенсивна насильницька поведінка.

- На цьому етапі постраждала особа все ще може продовжувати відбиватися. Проте згодом засвоює, що пасивність – найкращий спосіб зупинити насильство саме в цій фазі. Під час першого «вибуху» обидві сторони можуть заперечувати акт насильства, намагатися його виправдати.

3. Фаза каяття/примирення

- На цьому етапі кривдник просить пробачення, обіцяє, що це більше не повториться. Починається «медовий місяць». Зрештою, рано чи пізно цикл відновлюється. Остання фаза найпідступніша, адже саме вона зазвичай не дозволяє розірвати цикл насильства через сподівання на краще, адже кривднику часто вдається переконати постраждалу особу, що вона сама багато в чому винна – не виконувала його вимоги відразу, провокувала його на агресивні дії. Після цього починається заспокоєння, а за ним і примирення.

Часто кривдники не тільки вибачаються, а й роблять цінні подарунки. Так, примирення може тривати досить довго, іноді – роками. Далі наступає етап посилення напруги, який знову завершується насильством [3].

Таким чином, на основі зазначеного, можна зробити висновок, що жертвою може стати будь-хто незалежно від статі та віку. Найбільш вразливими категоріями залишаються діти, жінки, люди з інвалідністю та люди похилого віку. Для того, щоб запобігти домашньому насильству, необхідно проводити просвітницьку роботу, підвищувати обізнаність про цю проблему, а також створювати умови, які сприятимуть її вирішенню.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

3. Урядовий портал «Протидія домашньому насильству». Державні сайти України. URL: <https://1547.ukc.gov.ua/dovidkova-informatsiya/protydiya-domashnomu-nasyilstvu/prychyny-vchynennya-domashnogo-nasyilstva/>.

4. Кваліфікація та основи методики розслідування домашнього насильства: навчальний посібник / С. Романцова, Н. Устрицька, І. Гловюк та ін.; за ред. І. Гловюк, Н. Лашук, С. Романцової. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404 с.

Анна ГАВРИЛЮК,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Неля ЛЯХ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ

Державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є невід’ємною складовою суспільної відповідальності та розвитку громадянського суспільства. Засади формування та удосконалення цієї політики визначаються комплексом соціальних, економічних та правових принципів, спрямованих на забезпечення безпеки, прав та гідності кожного члена сім’ї. На законодавчому рівні створена система нормативно правових актів різного рівня, якими закріплені порядок, види, форми, та методи протидії насильству, відповідальність за його вчинення, захист постраждалих, а також повноваження уповноважених органів щодо здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі [5, с. 130].

Основними нормативно правовими актами, що регламентують державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є: Кримінальний кодекс України у якому передбачена відповідальність за злочини, пов’язані з домашнім насильством [1].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає поняття домашнього насильства, встановлює порядок та механізми застосування захисту для постраждалих та відповідальність за порушення встановлених норм. Найголовніше, він передбачає можливість застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству [3]. Закон України «Про охорону дитинства» встановлює основні принципи та механізми захисту дітей від будь-яких форм насильства [2]. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» забезпечує правовий механізм розгляду справ, пов'язаних із злочинами в сім'ї.

Законодавство надає правовий інструментарій для захисту жертв домашнього насильства, передбачає відповідальність для порушників, і визначає заходи запобігання таким випадкам.

Стратегія держави у сфері запобігання та протидії домашньому насильству зазвичай включає комплекс заходів на різних рівнях: законодавчому, інституційному, соціальному та освітньому. Залежно від країни підходи можуть варіюватися, але основні напрямки спрямовані на захист жертв, покарання винних, попередження випадків насильства та освіти громадськості.

Можна виділити декілька елементів щодо удосконалення державної політики у цій сфері.

1. Правова база та нормативне забезпечення: Державна політика повинна ґрунтуватися на чіткій правовій базі, яка визначає поняття та види домашнього насильства, встановлює відповідальність за його скоєння та механізми захисту потерпілих. Нормативні акти мають бути узгоджені з міжнародними стандартами прав людини та жінок.

2. Превентивні заходи: Держава повинна активно сприяти запобіганню домашнього насильства через системну роботу з освітою, інформаційними кампаніями та тренінгами для підвищення свідомості громадян щодо шкідливих наслідків насильства та можливостей його уникнення. Також необхідно вжити заходи для заохочення змін у соціальних і культурних моделях поведінки жінок та чоловіків для того, щоб викоринити упередження, звичаї, традиції та всі інші практики, що ґрунтуються на ідеї неповноцінності жінок або на стереотипних ролях жінок та чоловіків та для запобігання всіх форм насильства. Цей напрям розвивається у главі III Стамбульської конвенції – Prevention (запобігання, недопущення, тощо).

3. Соціальна підтримка жертв: Необхідно забезпечити ефективні механізми соціальної та психологічної підтримки жертв домашнього насильства, зокрема шляхом створення центрів допомоги, телефонних ліній та програм психосоціальної реабілітації. Забезпечити доступ

жертвам психологічної, юридичної та медичної допомоги. Потрібно розвивати центри для жертв домашнього насильства та забезпечити їх необхідними ресурсами.

4. **Правова відповідальність та покарання:** Державна політика повинна передбачати жорсткі заходи правової відповідальності для осіб, які вчиняють домашнє насильство. Важливо розвивати механізми ефективного реагування правоохоронних органів та судової системи на усі випадки домашнього насильства.

5. **Гендерний підхід:** Політика має базуватися на гендерному підході, враховуючи особливості та потреби жінок та чоловіків у контексті домашнього насильства. Важливо виявити та аналізувати гендерні аспекти насильства та розробляти заходи для його запобігання та протидії.

6. **Міжсекторальний підхід:** Для ефективності державної політики важливо розвивати міжсекторальний підхід, що включає співпрацю між урядовими органами, організаціями, громадськістю та бізнес-сектором. Залучення громадських організацій та до реалізації програм та надання підтримки жертвам. Співпраця з цими структурами може значно підсилити ефективність заходів.

7. **Моніторинг та оцінка:** Постійний моніторинг та оцінка ефективності державної політики є ключовим елементом. Систематичні огляди дозволять виявляти недоліки та вчасно впроваджувати корективи для підвищення результативності заходів.

8. **Статистика та дослідження:** Збір та аналіз статистики про випадки домашнього насильства для розуміння масштабів проблеми та вдосконалення політики на основі об'єктивних даних.

Отже, загальна мета державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству полягає в створенні безпечного та гармонійного суспільства, де кожна особа може вільно розвиватися, та не піддаватися фізичному чи психологічному насильству у родині. Важливо, щоб політика була комплексною, і враховувала різні аспекти проблеми домашнього насильства [6, с. 47].

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3411> (дата звернення: 20.11.2023)

2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 20.11.2023)

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 20.11.2023)

4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. №1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 20.11.2023)

5. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. – К. :Ваіте, 2019. – 288 с.

6. Блага А. Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання) : монографія / А. Б. Блага. – Х. : ФОП Макаренко, 2014. – 360 с. – Режим доступу : <https://www.twirpx.com/file/1599759/>

Аріанна ГЕВОРГЯН,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Наталія КАПШОНОВА

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Давно вже нікого не здивуєш тим, що законодавство доволі суттєво впливає на відносини в родині. В Сімейному кодексі детально врегульовані майнові відносини між чоловіком та дружиною, між батьками і дітьми як у шлюбі, так і після його розірвання. Здебільшого все регулювання тут зводилося до декларування рівності чоловіка та жінки у шлюбі, взаємовідносин на ґрунті взаємної поваги. Існували певні механізми судового захисту прав подружжя та дітей у випадку протиправної поведінки когось з членів сім'ї, але під це поняття потрапляє дуже багато варіантів можливих дій, і не завжди прописаний в кодексі механізм захисту може бути ефективним та адекватним. Тому на допомогу у вирішенні цієї проблеми були прийнято низку нормативних актів, спрямованих на боротьбу з домашнім насильством – одним з найпоширеніших випадків порушення прав людини у сім'ї, а саме Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та закон, який передбачає внесення змін до Кримінального та Кримінального

процесуального кодексів України з метою запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами.

Здебільшого, коли ми чуємо це, то уявляємо суто фізичне насильство. Проте завдавати шкоди можна і в інший спосіб. Насильство може бути сексуальним, психологічним, економічним. Бездіяльність теж може бути насильством, наприклад, у вигляді ненадання допомоги хворим, немічним родичам. Головною ознакою насильства є бажання особи своїми діями чинити вплив, тиск на іншу особу, примушувати її за допомогою насильства до певної поведінки. І тут слід звернути увагу на один нюанс. Стосовно тиску на дорослих, повнолітніх родичів у суспільстві переважно не існувало розбіжностей щодо засудження будь-якого виду насильства. Щодо вчинення подібних дій по відношенню до дітей з начебто виховними цілями, то суспільна думка була далека від одностайності. Існувала відносно непопулярна ідея щодо неприпустимості будь-якого насильства незалежно від мети застосування. Інший спектр думок являв собою ідею про те, що «виховне» насильство має право на існування, розбіжності полягали лише в ступені його «жорсткості». Законодавець зайняв позицію неможливості застосування насильства щодо дітей, що базується на нормах міжнародного права (наприклад, Конвенція про права дитини). Проте закон визнає (і це вперше в законодавчій практиці України), що дитина також може бути джерелом насильства у сім'ї.

Однією з найважливіших статей в законодавстві Кримінального Кодексу України є «стаття 126-1», яка передбачатиме кримінальну відповідальність за скоєння домашнього насильства.

За вчинення таких дій передбачена відповідальність у вигляді:

- громадських робіт на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин;
- арешту на строк до шести місяців;
- обмеження волі на строк до п'яти років;
- позбавленням волі на строк до двох років.

Окрім того, вчинення інших злочинів стосовно другого з подружжя чи осіб, з яким обвинувачений перебував у сімейних відносинах, вважатиметься обтяжуючою обставиною, за що передбачена суворіша відповідальність.

Якщо говорити про органи, які закликаються відповідно до закону протидіяти насильству, то передусім, це центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Також

державну політику в цій сфері реалізовуватимуть місцеві державні адміністрації, районні, міські, сільські ради. До вирішення питань протидії насильству, безумовно, залучатимуть органи поліції, прокуратури, суди, лікувальні установи і навчальні заклади, центри з надання безоплатної правової допомоги, а також служби у справах неповнолітніх. На перелічені органи покладається обов'язок з проведення масової роз'яснювальної роботи щодо недопущення насильства, виявлення випадків насильства та належне реагування на них. Також закон вводить таку категорію закладів, які призначені для підтримки постраждалих від насильства. Це притулки для дітей, центри соціально-психологічної допомоги та реабілітації, територіальні центри соціального обслуговування та інші подібні заклади. Також закон передбачає, що у вирішенні проблеми візьмуть участь громадські організації та волонтери.

Щодо міністерства, адміністрацій та рад, то для них очевидним є завдання нормативно-методичного забезпечення діяльності всіх суб'єктів в цій сфері, координації діяльності цих суб'єктів, розроблення алгоритмів дій (програм) щодо жертв насильства та їх кривдників. Важливими питаннями є також розроблення стандартів надання соціальних послуг постраждалим; забезпечення підготовки фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству.

Ефективна діяльність такої великої кількості закладів та органів потребує високого рівня координації та обліку. З цією метою законом передбачено створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства. До нього вноситиметься інформація по кожному виявленому випадку насильства, а саме: інформація про постраждалого і кривдника; про сутність випадку насильства; потреби постраждалого; про те, які органи, заклади, установи залучалися для реагування; перелік здійснених заходів.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Гончаров В.Л., Мурашкевич О. Домашнє насильство: як захистити дитину. - Київ : Шкільний світ, 2009. – 120 с. – (Б-ка “Шкільного світу”).

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: ратиф. Законом № 2319-IX від 20.06.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11

Ірена ГОРБАТЕНКО,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
за спеціальністю «Правоохоронна діяльність»
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Яніна КВІТКА

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Незважаючи на широкомасштабне вторгнення російської федерації в Україну, проблема вчинення домашнього насильства лишається розповсюдженою, а боротьба із цим явищем не втрачає своєї актуальності. Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, лише загострює проблеми людей, які були й до цього. За 8 місяців 2023 року до поліції надійшло 192189 звернень про вчинення домашнього насильства, складено 106505 адміністративних протоколів за статтею 173-2 КУпАП.

На меті є удосконалення правового регулювання притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства.

У червні 2022 року Верховною Радою України було прийнято закон «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». Відповідно до положень даного Закону, Україна прийняла на себе низку зобов'язань щодо приведення своїх нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі тощо у відповідність до ратифікованих положень Конвенції, в тому числі щодо належного розслідування фактів насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності [2].

На сьогоднішній день адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства передбачена статтею 173-2 КУпАП і настає за вчинення наступних діянь: вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування [1].

Відповідно до чинних норм КУпАП, за вчинення домашнього насильства передбачені такі види стягнення, як штраф у розмірі від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до десяти діб. В той час, за повторне, протягом року вчинення домашнього насильства, передбачено штраф у розмірі від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб [1].

Проаналізуємо судову практику. Наприклад, за даними Державної судової адміністрації України, за 2019 рік на розгляді в судах перебувало 112 964 справи за вчинення правопорушення, передбаченого статтею 173-2 КУпАП. Адміністративне стягнення за результатами розгляду накладено на 50 580 осіб. Найбільш поширеною санкцією, що застосовується до кривдників, відповідно до судової статистики, є штраф. Так, судами було винесено 44091 рішення про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, що складає більше 87 % від загальної кількості накладених стягнень за дане правопорушення. Набагато менш поширеним покаранням є громадські роботи - 4859 (9,6 %). Частка адміністративного арешту серед накладених стягнень складає лише близько трьох відсотків (1611 адміністративних стягнень) [3].

Адміністративний арешт - це найсуворіший вид адміністративного стягнення, що застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на термін до 15 діб і полягає у триманні правопорушника в ізоляції від суспільства. Непоодинокі випадки коли судді встановлюють термін адміністративного арешту за вчинення домашнього насильства 1-3 доби що, на наш погляд, є недостатнім.

Слід зазначити, що санкції статті 173-2 КУпАП не завжди можуть виконувати належну карну функцію адміністративної відповідальності, а покарання бути ефективними, пропорційними. Враховуючи, що серед найпоширеніших видів стягнень, що застосовується за вчинення домашнього насильства у майже 90% випадків є штраф, а кількість звернень з приводу вчинення домашнього насильства зростає, можна стверджувати, що застосування такого виду покарання є неефективним. Адже така міра, породжує негативні наслідки майнового характеру, передусім, для постраждалої особи, лягає тягарем на родину в цілому.

З метою забезпечення можливості суддям обирати найбільш дієве для конкретного правопорушника стягнення пропонуємо в частині 1 статті 173-2 КУпАП *замість або адміністративний арешт на строк до десяти діб замінити на або адміністративний арешт*

на строк десять діб, в частині 2 зазначеної статті необхідно замість або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб замінити на або адміністративний арешт на строк п'ятнадцять діб. Ще одним видом покарання за вчинення правопорушення, передбаченого статтею 173-2 може стати адміністративне стягнення у вигляді виправних роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1599507>

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України від 01.08.2020 №3908 - Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GI02881A>

Анна ГРИНЮК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ

Державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є невід'ємною складовою суспільної відповідальності та розвитку громадянського суспільства. Засади формування та удосконалення цієї політики визначаються комплексом соціальних, економічних та правових принципів, спрямованих на забезпечення безпеки, прав та гідності кожного члена сім'ї. На законодавчому рівні

створена система нормативно правових актів різного рівня, якими закріплені порядок, види, форми, та методи протидії насильству, відповідальність за його вчинення, захист постраждалих, а також повноваження уповноважених органів щодо здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі [5, с. 130].

Основними нормативно правовими актами, що регламентують державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є: Кримінальний кодекс України у якому передбачена відповідальність за злочини, пов'язані з домашнім насильством [1]. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає поняття домашнього насильства, встановлює порядок та механізми застосування захисту для постраждалих та відповідальність за порушення встановлених норм. Найголовніше, він передбачає можливість застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству [3]. Закон України «Про охорону дитинства» встановлює основні принципи та механізми захисту дітей від будь-яких форм насильства [2]. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» забезпечує правовий механізм розгляду справ, пов'язаних із злочинами в сім'ї.

Законодавство надає правовий інструментарій для захисту жертв домашнього насильства, передбачає відповідальність для порушників, і визначає заходи запобігання таким випадкам.

Стратегія держави у сфері запобігання та протидії домашньому насильству зазвичай включає комплекс заходів на різних рівнях: законодавчому, інституційному, соціальному та освітньому. Залежно від країни підходи можуть варіюватися, але основні напрямки спрямовані на захист жертв, покарання винних, попередження випадків насильства та освіти громадськості. Можна виділити декілька елементів щодо удосконалення державної політики у цій сфері.

1. Правова база та нормативне забезпечення: Державна політика повинна ґрунтуватися на чіткій правовій базі, яка визначає поняття та види домашнього насильства, встановлює відповідальність за його скоєння та механізми захисту потерпілих. Нормативні акти мають бути узгоджені з міжнародними стандартами прав людини та жінок.

2. Превентивні заходи: Держава повинна активно сприяти запобіганню домашнього насильства через системну роботу з освітою, інформаційними кампаніями та тренінгами для підвищення свідомості громадян щодо шкідливих наслідків насильства та можливостей його уникнення. Також необхідно вжити заходи для заохочення змін у соціальних і культурних моделях поведінки жінок та чоловіків для

того, щоб викоринити упередження, звичаї, традиції та всі інші практики, що ґрунтуються на ідеї неповноцінності жінок або на стереотипних ролях жінок та чоловіків та для запобігання всіх форм насильства. Цей напрям розвивається у главі III Стамбульської конвенції – Prevention (запобігання, недопущення, тощо).

3. Соціальна підтримка жертв: Необхідно забезпечити ефективні механізми соціальної та психологічної підтримки жертв домашнього насильства, зокрема шляхом створення центрів допомоги, телефонних ліній та програм психосоціальної реабілітації. Забезпечити доступ жертвам психологічної, юридичної та медичної допомоги. Потрібно розвивати центри для жертв домашнього насильства та забезпечити їх необхідними ресурсами.

4. Правова відповідальність та покарання: Державна політика повинна передбачати жорсткі заходи правової відповідальності для осіб, які вчиняють домашнє насильство. Важливо розвивати механізми ефективного реагування правоохоронних органів та судової системи на усі випадки домашнього насильства.

5. Гендерний підхід: Політика має базуватися на гендерному підході, враховуючи особливості та потреби жінок та чоловіків у контексті домашнього насильства. Важливо виявити та аналізувати гендерні аспекти насильства та розробляти заходи для його запобігання та протидії.

6. Міжсекторальний підхід: Для ефективності державної політики важливо розвивати міжсекторальний підхід, що включає співпрацю між урядовими органами, організаціями, громадськістю та бізнес-сектором. Залучення громадських організацій та до реалізації програм та надання підтримки жертвам. Співпраця з цими структурами може значно підсилити ефективність заходів.

7. Моніторинг та оцінка: Постійний моніторинг та оцінка ефективності державної політики є ключовим елементом. Систематичні огляди дозволять виявляти недоліки та вчасно впроваджувати корективи для підвищення результативності заходів.

8. Статистика та дослідження: Збір та аналіз статистики про випадки домашнього насильства для розуміння масштабів проблеми та вдосконалення політики на основі об'єктивних даних.

Отже, загальна мета державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству полягає в створенні безпечного та гармонійного суспільства, де кожна особа може вільно розвиватися, та не піддаватися фізичному чи психологічному насильству у родині. Важливо, щоб політика була комплексною, і враховувала різні аспекти проблеми домашнього насильства [6, с. 47].

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3411> (дата звернення: 20.11.2023)
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 20.11.2023)
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 20.11.2023)
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. №1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 20.11.2023)
5. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. – К. :Ваіте, 2019. – 288 с.
6. Блага А. Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання) : монографія / А. Б. Блага. – Х. : ФОП Макаренко, 2014. – 360 с. – Режим доступу : <https://www.twirpx.com/file/1599759/>

Єлизавета ГУДЗЕНКО,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Яніна КВІТКА

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАТИСТИКУ ВИПАДКІВ ДОМАШНОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Під час війни в Україні проблема домашнього насильства набуває особливого загострення. Війна створює нові стресори, змінює соціальні та економічні умови, що призводять до зростання напруги в родинних стосунках.

Ескалація насильства в родині через психологічний стрес, економічну нестабільність, а також зміну соціальних ролей робить людей більш вразливими. А суспільство потерпає від безпорадності в

організації доступу до ресурсів, які допомагають постраждалим від домашнього насильства, зокрема, служб підтримки, правової допомоги чи притулків.

Метою роботи є огляд причин, що ускладнюють загальну ситуацію в Україні, пов'язану із реагуванням на факти домашнього насильства правоохоронними органами.

У перші місяці вторгнення російської федерації в Україну зафіксовано зменшення, порівняно з минулими роками, випадків домашнього насильства. Протягом першого півріччя 2022 року кількість звернень до Національної поліції України з приводу домашнього насильства зменшилося на 27,5%, ніж за аналогічний період 2021 року. Також протягом зазначеного періоду в Офісі Генерального прокурора зафіксовано на 56% менше кримінальних проваджень, пов'язаних із домашнім насильством, у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року [1].

Подані статистичні дані не означають, що запобігання та протидія домашньому насильству в Україні стала помітно ефективною. Навпаки, доречно говорити про те, що люди не звертаються за юридичною допомогою через перешкоди, пов'язані з повномасштабним вторгненням. Однією з причин такої ситуації може бути те, що самі постраждалі особи намагаються вирішити проблему самостійно. Вони вважають, що наразі їх особисті проблеми не належить до пріоритетних питань, оскільки в державі є більш важливі завдання. Такий пасивний підхід постраждалих, оскільки вони можуть не вірити у високу ефективність звернень до правоохоронних органів через те, що суспільний фокус зараз спрямований на інші аспекти ситуації в державі.

Іншою причиною є недовіра до правоохоронних органів. У зв'язку зі значною увагою суспільства до воєнного конфлікту, постраждалі особи можуть вважати, що їхнє звернення не зможе отримати достатньої уваги та підтримки. Враховуючи це, багато постраждалих можуть утримуватися від звернень із страху перед подальшим утиском чи відчуттям безпорадності у вирішенні власних проблем. Сама ситуація підсилює відчуття ізоляваності та безпорадності, що ускладнює їхню готовність шукати допомогу та захист у системі правосуддя [2].

Ще однією ймовірною причиною того, що постраждалі від насильства особи, не звертаються за допомогою є страх перед розголосом. Вони переживають, що можуть мати негативні наслідки від стигматизації, тому утримуються від звернень за допомогою через бажання уникнути громадської уваги чи осуду. Обставини війни

викликають додатковий емоційний стрес та психологічне перевантаження у людей і призводять до того, що захист від випадків домашнього насильства не є головним у нових умовах [3].

Отже, умови війни в Україні вимагають комплексного підходу до розв'язання проблеми запобігання та протидії домашнього насильства. Вона повинна включати в себе забезпечення доступу до підтримки для постраждалих осіб, їх психологічну та правову підтримку, а також просвітницьку роботу і власне засоби протидії стигматизації.

Список використаних джерел

1. Звіт «Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (I півріччя 2022 року)» підготовлений Аналітичним центром ЮрФем за фінансової підтримки Ради Європи (проект Ради Європи «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні»). URL: <https://jurfem.com.ua/domashne-nasylstvo-reakhuvannya-v-umovakh-viyny/>

2. Харитоновна О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству : науково-практичний посібник. Харків, 2018. 344 с.

3. Змисла М. Домашнє насильство крізь призму війни. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/11/29/251536/>

Ірина ДЕХТЯРЕНКО,

аспірант кафедри юридичної психології Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
юридичної психології Національної академії внутрішніх справ

Іван ОХРИМЕНКО

ОСОБИСТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ

Особистісний потенціал військовослужбовців Національної гвардії України грає важливу роль у функціонуванні та ефективності їхньої діяльності, зокрема в протидії насильству.

Ключові аспекти особистісного потенціалу військовослужбовців у цьому контексті наступні:

Професіоналізм та навички. Військовослужбовці проходять підготовку з фізичної, тактичної та морально-психологічної підготовки. Їхні професійні навички дозволяють втручатися у ситуації, де необхідно запобігти або припинити насильство.

Здатність управляти стресом є важливою для військовослужбовців, особливо в умовах кризових ситуацій. Тренування з психологічної стійкості та здатність приймати рішення в екстремальних умовах можуть бути вирішальними для успішної протидії насильству та управління конфліктами.

Співпраця з різними відомствами та службами важлива для протидії насильству. Взаємодія з Національною поліцією України, екстреними службами, громадськими організаціями і іншими структурами значно підвищує загальну ефективність протидії насильству.

Важливим аспектом особистісного потенціалу є здатність військовослужбовців до аналізу ситуації та розробки стратегій протидії насильству. Військовослужбовці повинні швидко сприймати інформацію та приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності [1, с. 280].

Успішна протидія насильству вимагає взаємодії різних сил та ресурсів, і особистісний потенціал військовослужбовців грає ключову роль у цьому процесі. Важливо, щоб їхня діяльність відповідала високим стандартам міжнародного гуманітарного права та забезпечувала безпеку та захист прав людини.

Особистісний потенціал включає в себе здатність до творчого мислення та інновацій. Військовослужбовці можуть працювати над розробкою та впровадженням нових стратегій, технологій та методів, спрямованих на підвищення ефективності протидії насильству.

Дисципліна та відданість. Військовослужбовці навчаються працювати у високодисциплінованому середовищі та дотримуватися військового підпорядкування. Це сприяє ефективному виконанню завдань, включаючи протидію насильству, та підтримує роботу команди в критичних ситуаціях [2, с. 57].

Моральні цінності та етична поведінка. Військовослужбовці виховуються на основі моральних цінностей, таких як відданість батьківщині, служіння громаді, та повага до прав людини. Ці цінності можуть служити основою для їхнього зобов'язання протидіяти насильству та захисту громадян.

Важливим елементом етики та поведінки є розуміння міркувань правильності та справедливості в діяльності гвардійців. Це може включати в себе етичний підхід до використання сили, дотримання прав людини та захист правопорядку.

Соціальні навички. Важливим аспектом особистісного потенціалу є соціальні навички військовослужбовців. Здатність взаємодії з громадою, встановлення діалогу та співпраця з іншими

службовцями та цивільним населенням можуть сприяти ефективній протидії насильству та забезпеченню безпеки.

Здатність військовослужбовців ефективно взаємодіяти з цивільним населенням є ключовою для успіху місій. Сприяння взаєморозумінню, розвиток довіри та надання підтримки може допомогти побудувати стійкі відносини та сприяти безпеці та стабільності [3, с. 103].

Тому у квітні 2017 року командувачем Національної гвардії України було прийнято рішення щодо створення в складі відділу інформаційної підтримки Іміджево-видавничого центру Національної гвардії України групи цивільно-військового співробітництва (СІМІС), яка активно функціонує і зараз в умовах повномасштабної збройної агресії.

Загальна ефективність Національної гвардії України в протидії насильству обумовлена сумою різних факторів, включаючи індивідуальні особливості військовослужбовців. Постійний розвиток та удосконалення цих аспектів є важливими для забезпечення безпеки та стабільності в суспільстві.

Аспекти взаємодії здатностей та властивостей військовослужбовців Національної гвардії України формують особистісний потенціал як суб'єкта протидії насильству. Постійне вдосконалення та адаптація до нових викликів є важливими для забезпечення ефективної та відповідальної ролі у гарантуванні безпеки та стабільності в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Маслаков І. В. Психологічне вивчення особового складу Збройних Сил України. Методичний посібник. 2019. С.279-288.

2. ГУ по роботі з особовим складом ЗСУ. Методичні рекомендації з організації психологічного вивчення військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України. 2015. С.108.

3. Шляхи протидії, запобігання та подолання наслідків насильства. 2019. С. 142.

Анастасія ДЖАМАН,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Вікторія ЛИТВИН

ВЖИТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Фіксування випадків вчинення домашнього насильства, було завжди актуальною проблемою для обговорення, розробки заходів та методів щодо протидії, усунення й нейтралізації чинників, які спонукають особу (кривдника) до вчинення домашнього насильства та притягнення його до відповідальності. Так, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» містить визначення, що «домашнє насильство» - це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1].

Особливо гостро проблема домашнього насильства проявляється зараз, під час повномасштабної війни на території України. Проте, війна не є виправданням домашньому насильству. До того ж, нині є чимало шляхів подолати насильство та розпочати життя спочатку [2].

Проте, у разі, коли особа, все-таки, стала жертвою домашнього чи фізичного насильства, варто першочергово викликати поліцію, які, в свою чергу, вживають відповідних спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, що передбачені ст. 24 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника;
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника строком до 10 діб, в порядку, затвердженому Міністерством внутрішніх справ України.

Цей захід використовують, якщо існує безпосередня загроза життю чи здоров'ю постраждалої особи.

Терміновий заборонний припис виноситься, як за заявою постраждалої особи, так і за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України. Якщо результати здійснення оцінки ризиків будуть вказувати на те, що до кривдника терміново необхідно застосувати наступні заходи, передбачені ч. 2 ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а саме: зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи.

Як свідчить практика, існують випадки, коли кривдник, щодо якого застосовують вищезазначений захід, добровільно відмовляється залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, то у встановленому законом порядку, працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть застосовувати поліцейські заходи примусу, якраз таки, з метою виселення з житлового приміщення кривдника. Тому, що пріоритет, насамперед, надається безпеці постраждалої особи.

Після того, як кривдник залишив місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, він зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ органів Національної поліції України за місцем вчинення домашнього насильства.

Крім, вищезазначеного заходу також можуть застосовуватися й інші, заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи та заборона, в будь-який, спосіб контактувати з постраждалою особою.

Наступним ефективним заходом щодо протидії домашньому насильству є видача обмежувального припису стосовно кривдника – це встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

Взяття на профілактичний облік кривдників і проведення з ними профілактичної роботи – це здійснення уповноваженими підрозділами органів НПУ організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, дотриманням ним тимчасових обмежень його прав і виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку з учиненням домашнього насильства.

Направлення кривдника на проходження програми для кривдників, ще один комплекс, що формується на основі результатів оцінки ризиків і спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування в нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, використання дискримінаційних уявлень про соціальні ролі й обов'язки жінок і чоловіків [3, с. 37].

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top>
2. Війна – не привід терпіти насильство: як захиститися від кривдника? (18.07.2022). URL: <https://ukraine.unfra.org/uk/atc1>
3. Листки Ю. В. Протидія насильству в сім'ї. – Одеса: Одеський юридичний інститут ХНУВС, 2007. – 164 с., с. 37

Марина ДРЕМБЛЮГА,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Іванна ГОРБАЧ-КУДРЯ

СПЕЦИФІКА ПРОХОДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШНИКОМ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Сучасний підхід до направлення правопорушників на корекційні програми ґрунтується на тонкому розумінні їх індивідуальних потреб, ризиків повторного вчинення деліктів і факторів оперативного реагування поліцейськими на можливі події. Дослідники та практики в галузі кримінології, психології та суміжних

наук однаково заглиблюються в складну динаміку злочинної поведінки, досліджуючи фактори, що сприяють повторному залученню особи до протиправної діяльності [3].

Метою нашої роботи є дослідження механізму проходження правопорушником корекційної програми, виокремлення структурних елементів в ньому та факторів, що ефективно впливають на суспільну реінтеграцію кривдника.

Наукові дослідження підкреслюють неоднорідність правопорушників, наголошуючи на необхідності індивідуального підходу у кожному окремому випадку. За таких умов ефективні заходи повинні відповідати унікальним обставинам і викликам. Розробки науково-обґрунтованих програм зорієнтовані на вирішення таких конкретних проблем, як зловживання психоактивними речовинами, порушення психічного здоров'я і цілеспрямоване усунення соціально-економічні факторів [4].

Крім того, інтеграція досягнень поведінкових наук і кримінології спонукала до переоцінки цілей судової практики. Усе більше акцентів робиться на потенціалі реабілітації, зміні життя та внески у безпеку громади [2]. Направлення правопорушника на проходження програми відображає зміну парадигми каральних підходів на реінтеграційне повернення до нормального життя в суспільстві. Цей механізм є комплексним і охоплює низку етапів, спрямованих на розуміння потреб правопорушника, визначення найбільш прийняттого втручання та сприяння його успішній участі в призначеній програмі.

Початковий етап направлення правопорушника на програми вимагає ретельної оцінки різних факторів. Ця оцінка служить основою для прийняття обґрунтованих рішень і передбачає оцінку ризиків, потреб і факторів реагування правопорушника. Вивчаючи ці елементи, органи влади можуть отримати уявлення про глибинні причини девіантної поведінки особи, прокладаючи шлях для спеціальної стратегії втручання [1].

Після завершення оцінювання наступним кроком є фактичне направлення правопорушника на конкретну програму [4]. Прийняття у програму залежить від оцінки направлення постачальником програми. На це рішення впливають різні міркування, зокрема, бажання правопорушника брати участь і можливості програми. У випадках, коли правопорушника визнають придатним для програми, він починає відвідування занять, консультацій або інших заходів, спрямованих на усунення першопричин його протиправної поведінки.

Протягом усієї програми ретельний моніторинг прогресу правопорушника має першочергове значення. Регулярні перевірки, оцінювання та коригування плану втручання допомагають переконатися, що програма залишається динамічною та відповідає потребам учасників, що постійно змінюються. Метою є не просто завершення, а й інтерналізація позитивних поведінкових змін, які можуть протистояти викликам реінтеграції в суспільство [1].

Після успішного завершення програми проводиться остаточне оцінювання для оцінки загальної ефективності втручання. Ця оцінка дозволяє зацікавленим сторонам оцінити вплив програми на ймовірність повторного вчинення особою правопорушень [3].

Постпрограмна підтримка є невід'ємною частиною загального механізму. Вона може являти собою ініціативи з подальшого догляду. Такі заходи підтримки відіграють важливу роль у консолідації результатів, досягнутих під час програми, зниженні ризику рецидиву та сприянні постійним позитивним змінам у поведінці кривдника.

Отже, направлення правопорушника на проходження корекційної програми зумовлює більш цілісне та реабілітаційне вирішення завдань протидії насильству. Усуваючи основні причини девіантної поведінки, пристосовуючи втручання до індивідуальних потреб і надаючи постійну підтримку, цей механізм спрямований на те, щоб розірвати коло повторних правопорушень і сприяти довгостроковому благополуччю та реінтеграції залучених осіб.

Список використаних джерел

1. Гусак А.П. Особливості здійснення пробаційних програм щодо неповнолітніх правопорушників під час наглядової пробації. *Київський юридичний журнал*. 2023. № 3. С. 55-61.

2. Мельничук Ю., Крук О. Застосування програм відновного правосуддя щодо злочинів скоєних неповнолітніми. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54). С. 363-367.

3. Мельничук Ю., Кузьмич В. Особливості впровадження програм відновного правосуддя в законодавство України. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (53). С. 103-106.

4. Сергеева К. В. Український досвід впровадження програм профілактики агресивної поведінки підлітків у центрах соціально-психологічної реабілітації. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 8. С. 403-410.

Вероніка ЄСІНА,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Вікторія ЛИТВИН

СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ – КРОК ДО ЗАХИСТУ ВІД НАСИЛЬСТВА

Україна одна з перших долучилась до підписання Стамбульської конвенції, або «Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». Завдяки ратифікації цієї Конвенції в Україні почав діяти Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Можна вважати, що Стамбульська конвенція є регулятор процесу захисту людини від прав гендерно зумовленого насильства (насильство яке вчиняється до жінок, до чоловіків в родині). У Конвенції міститься головна думка, що насильство є наслідком суспільних відносин, що склались. Також, жоден звидів насильства не може виправдовуватись традиціями, релігією, усталеними упередженням (стереотипами) чи звичаями.

Зараз Україна має певне зобов'язання – ратифікація та розробка механізмів захисту людини від насильства. Крім того, Конвенція передбачає контроль (моніторинг) за дотриманням її положень. Він допомагає державам побачити як прогрес, так і слабкі місця, й ухвалювати за його результатами ефективні рішення. Загалом, Конвенція охоплює ті сфери українського законодавства та практики, які потребують вдосконалення, такі як надання притулку постраждалим особам, процедура звернення для отримання відшкодування, каліцтва жіночих геніталій як однієї із найтяжчих форм насильства щодо жінок, переслідування (сталкінгу) з боку кривдника [1].

Варто відзначити, що Україна долучається до взаємного обміну інформацією та впровадження дієвих кроків захисту. Співпраця дає можливість реалізувати головний принцип - попередження насильства, надання послуг та захисту постраждалим, притягнення кривдника до відповідальності та формування скоординованих політик у сфері запобігання та протидії насильству на всіх рівнях [1].

Спеціалісти та фахівці вже працюють над:

- розробкою дієвих інструментів надання допомоги постраждалим;
- підвищення кваліфікації спеціалістів;
- внесенням змін до законодавчих актів (захист дітей, охорона здоров'я, правосуддя тощо);
- розробкою інструкцій щодо заборони сталкінгу (сексуального домагання) тощо.

Зрештою, Конвенція вимагає забезпечити постраждалих такими послугами як:

- ✓ притулки для постраждалих від домашнього насильства;
- ✓ спеціалізовані "гарячі лінії";
- ✓ легкодоступні консультативні та кризові центри допомоги постраждалим від зґвалтування або сексуального насильства;
- ✓ юридичні та психологічні консультації, зокрема, довгострокові;
- ✓ програми для кривдників;
- ✓ постійна підготовка фахівців, які працюють із постраждалими [2].

Як висновок, варто сказати, що впровадження концепцій боротьби з насильством є потужним кроком до справжнього захисту кожного члена цивілізованого суспільства від насильства, яке може чинити кривдник будь де: на роботі, вдома, в дитячому садочку, в інтернет-просторі тощо.

Список використаних джерел:

1. Стамбульська конвенція вступає в дію. Що змінюється? URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk/news/istconv3110>
2. Посібник WAVE. Стандарти запобігання насильству та підтримки для жінок, постраждалих від насильства. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk/Handbook%20Istanbul%20convention>
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами URL: <https://rm.coe.int/1680462546>

Артем ЖУРАВСЬКИЙ,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції ННІ№3
Національної академії внутрішніх справ

Вікторія МОЗОЛЬ

МАНІПУЛЯЦІЯ ЯК ПРОЯВ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА

*«Є два важелі, якими можна рухати людей:
страх та особистий інтерес»
Наполеон Бонапарт*

Маніпуляція являє собою один із проявів психологічного насильства. Вивчення проблеми поширення психологічного насильства йде поряд з підвищеним інтересом суспільства до даної проблематики з обох «таборів» які в цьому приймають участь. Не останню роль сплеску розгляду цього питання маємо завдячувати й діджиталізації суспільства. Психологічне насильство, як інструмент маніпуляційного впливу відкриває стратегії, які маніпулятор використовує для впливу на іншу особу. Під таким впливом здійснюється не тільки маніпуляція жертвою, а й перебудова її психологічного простору.

В сучасному світі переплетеному комунікацією та інформаційним потоком, маніпуляції стають не лише засобом впливу але і східницею для досягнення особистих цілей і владарюванням над певною особою. Тому маніпуляції потрібно розглядати як важливу проблему, що проникає у всі сфери життя й може зашкодити не лише окремому індивіду але й суспільству в цілому [1].

Одним із завдань маніпуляцій є використання контролю за певною особою. Маніпулятивні особи переважно намагаються здобути контроль над іншою людиною задля впливу на неї. Це може призводити до почуття безпомічності та залежності. Вплив маніпулятора на особу може бути як негативним так і позитивним, важливо відрізнити маніпуляції які несуть негативний вплив на людину, від тих які використовуються для досягнення конструктивних цілей. Прикладом позитивної маніпуляції може слугувати мотивація. Деякі форми маніпуляцій використовуються аби стимулювати особу до

досягнення певної мети або її активізації. Одним з інструментів маніпуляції є емоції. Маніпулятор своїми діями може викликати різні емоції у особи, такі як: вина, смуток, страх, зневіра й так далі [2].

Наслідком негативних маніпуляцій є психічна втома. Постійний вплив маніпулятора на особу може призвести до негативних наслідків, як для її психічного так і фізичного здоров'я. Часто у повсякденному житті ми теж зіштовхуємось із психічною втомою. Для того щоб її побороти, варто вибрати час для відпочинку та розслабитися. Це може бути медитація, читання або приємна тепла ванна. Але якщо проблеми досить серйозніші потрібно звернутися до фахівця за консультацією.

Також досить актуальна проблема це маніпуляції у сімейних відносинах. Вони можуть по різному проявлятися та приймати різні форми.

Основними ознаками таких маніпуляцій є:

1. Емоційний тиск. (Зазвичай виникає аби витягнути почуття або реакцію, щоб отримати бажаний результат).

2. Фінансовий тиск. (Може бути як погроза зменшення фінансування або введення інших обмежень).

3. Погрози розлученням. (Включає спроби контролю або прояв бажаної поведінки).

4. Гучна або мовчазна агресія. (Загрозливе домашнє спілкування або пасивно - агресивні дії).

5. Маніпуляції через дітей. (Інструмент впливу на іншу сторону).

Важливо реагувати на маніпуляції на ранніх етапах тому що, зневажливі висловлювання та образи швидко можуть перейти в емоційне та фізичне насильство [3, с. 561].

Отож, маніпуляції це досить проблемна на сьогодні тема. Механізмом протидії маніпуляції може слугувати насамперед вивчення технік маніпуляції та їх застосування. Одними із основних технік є: гіперболізація, емоційний тиск, маніпуляції зі змінною фокусу та ігнорування границь. Аби протидіяти цим технікам потрібно розвивати свою стресостійкість та критичне мислення. Потрібно пам'ятати про власні переконання, та не піддаватися на емоції які у вас намагаються викликати [4, с. 85].

Маніпуляцію можна поділити як на індивідуальну спрямовану на одну людину так і більш масову - родину, колектив, країну. «Вдалий» приклад останньої спостерігаємо з боку московії яка нав'язує свої наративи й в деякій мірі це впливає на певну частину населення нашої країни. До одного з різновидів масової маніпуляції можна віднести також й політичну [5, с. 165].

Тому найдієвішим способом протидії будь яким маніпуляціям залишається використання власного критичного мислення.

Список використаних джерел

1. Ігри, у які грають люди. Пер. з англ. К. Меньшикової. - Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 256 с. Берн Е.Л.

2. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. - Видання друге, перероблене та доповнене. - Київ: «Центр навчальної літератури», 2004.- 272 с.

3. Психологія впливу: переконуйте та досягайте успіху! / Роберт Чалдині ; [пер. з англ. Н. Коваль, А. Зорницького]. - Оновл. та допов. [вид.]. - Харків : КСД, 2023. - 606 с. : іл. - Бібліогр.: с. 551-605.

4. Зміст маніпуляції як різновиду прихованого психологічного впливу Н.В. Гребінь Проблеми сучасної психології - 2013. - Вип. 21. - С. 80-93.

5. Статеві та гендерні особливості осіб з різним рівнем схильності до маніпуляції Н. Гребінь Проблеми гуманітарних наук. Серія : Психологія - 2015. - Вип. 37. - С. 160-173.

Юлія ЗАХАРЧЕНКО,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Іванна ГОРБАЧ-КУДРЯ

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективне виконання Національною поліцією правоохоронних функцій в умовах збройної агресії рф проти України нерозривно пов'язано з рівнем підготовки майбутніх поліцейських та залученням до навчання у заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання найбільш обдарованої молоді незалежно від статі. У 2020 році наша держава посіла одну із найвищих позицій за Індексом гендерної нерівності щодо освіти (27 місце) [4], тому питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в освітній сфері набуває особливого характеру.

Метою нашої роботи є вивчення особливостей реалізації гендерної політики у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Калініченко С. зазначає, що гендерні відносини є ключовим детермінантом соціальної справедливості у всіх сферах життя, як у повсякденній діяльності чоловіків і жінок, так і реалізації їх в освітній та професійній сферах. Власне наявність професійної сегрегації у суспільстві породжує виникнення інших її форм, а саме: галузевої, посадової, економічної, секторальної. Поміж основних ознак, що вказують на наявність в Україні гендерної сегрегації, С. Калініченко виділяє істотні прояви гендерних переваг у призначенні на посаду та оплаті праці; нерівний доступ жінок та чоловіків до фахової підготовки та перепідготовки; незначну кількість жінок на керівних посадах у поліції проти значної частки здобувачів вищої освіти, які після закінчення навчальних закладів із специфічними умовами навчання, працюють не за фахом; незацікавленість керівників органів (підрозділів) у призначенні жінок на посади у поліції через їх високу соціальну захищеність на період вагітності та відпустки по догляду у зв'язку із вагітністю та пологами [3, с. 115].

Г. Блінніков, В. Шевчук, С. Підгайчук, О. Сивак вважають, що основними причинами, що зумовлюють гендерну сегрегацію у системі правоохоронних органів є наявність гендерно-корпоративного стереотипу, недостатня урегульованість адміністративно-побутових умов проходження служби, обмеження соціальних прав жінок у частині дотримання чинного законодавства з питань материнства та дитинства, заборона певних поліцейських професій для жінок [1, с. 51]. Водночас дослідники зазначають, що реалізацію гендерної політики державою не слід ототожнювати із рівномірною пропорційністю у кадровому призначенні жінок та чоловіків на посади. В умовах збройної агресії РФ проти України поліцейські повинні виконувати свої обов'язки однаково якісно незалежно від статі [1].

За результатами проведеного нами у ННІ №2 НАВС дослідження (Рис.1) виявлено, що протягом 2020-2023 рр. кількість дівчат, які вступали на навчання за спеціальністю 081 «Право» значно зменшилася протягом останнього року. Водночас для спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» такі показники є незмінними.

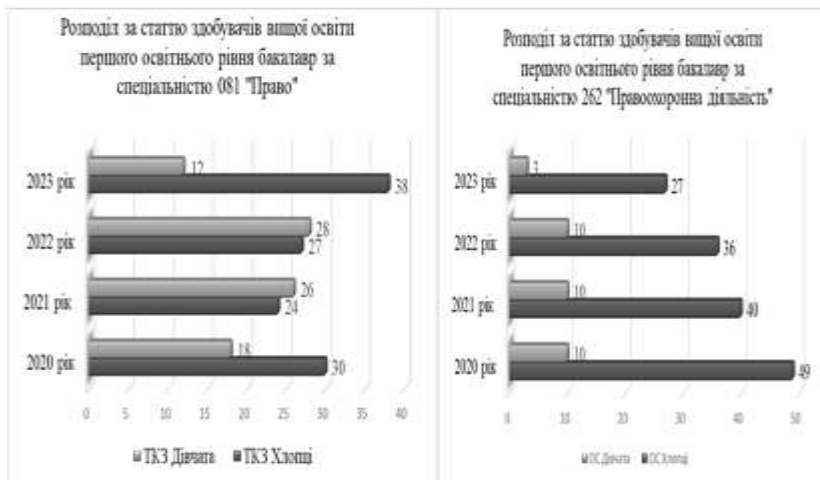

Рис.1

Отже, особливості реалізації гендерної політики у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання пов'язана із протидією гендерній сегрегації. Незважаючи на те, що НАВС на виконання наказу МВС від 28 травня 2021 року № 407 «Про організацію виконання заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» схвалено План заходів на період 2021-2025 років [2, с. 58], збереження гендерних стереотипів у суспільстві призводить до непропорційного набору дівчат та хлопців на навчання.

Список використаних джерел

1. Блінніков Г., Шевчук В., Підгайчук С., Сивак О. Особливості гендерної рівності у силових структурах України. *Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони України: стан, проблеми, перспективи* : тези III Міжнародної науково-практичної конференції (29 квітня 2021 року). Хмельницький : Видавництво НаДпсу, 2021. С. 49-52.

2. Іващенко В.О. Нормативно-правове закріплення гендерної рівності при підготовці правоохоронців у системі МВС України. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану*: зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 56-58.

3. Калініченко С. Гендерна сегрегація в професіях: актуальні питання. *Сучасні тенденції забезпечення гендерного балансу в умовах Євроінтеграції*: збірник матеріалів інформаційно-просвітницького форуму. м. Кропивницький, 17 березня 2023 р. Кропивницький: ДонДУВС, 2023. С. 114-117.

4. Про схвалення державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 р. №752-р. // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-p#Text> (дата звернення: 21.11.2023).

Марина ЗІНОВЧУК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

Яніна КВІТКА

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Однією з найгостріших проблем, які виникають під час воєнного стану, є збільшення випадків домашнього насильства. Воєнний стан, зазвичай супроводжується стресом, нестабільністю та загрозою для безпеки, що може створювати небезпечне середовище в сім'ях, призводити до зростання напруги, а також до збільшення випадків фізичного, психологічного та економічного насильства. У цьому контексті особливо важливо вивчати та впроваджувати ефективні стратегії запобігання домашньому насильству [1].

Закономірно, що метою нашої роботи ми обрали дослідження особливостей запобігання домашньому насильству в умовах воєнного конфлікту.

Основні фактори, які слід враховувати при розробці стратегій у сфері запобігання домашньому насильству, включають соціальні та економічні аспекти, доступ до освіти та інформації, а також міжнародну співпрацю. У цьому контексті важливе використання

позитивного досвіду країн, що вже стикалися з подібними проблемами під час воєнного стану, для розробки ефективних заходів.

Зі слів працівників поліції, дієвим засобом боротьби з домашнім насильством є спеціальні заходи протидії домашньому насильству – терміновий заборонний припис та взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи. На цьому етапі дуже важливою є робота із кривдниками. Основна мета програм по роботі з кривдниками – надання психологічної допомоги особам (частіше чоловікам), схильним до агресивної поведінки, з метою подолання агресивного стилю спілкування і формування навичок партнерства в соціальному середовищі. У практичній діяльності поліція, реагуючи на випадки домашнього насильства, оцінює ризики та визначає рівень небезпеки, який може бути високим, середнім або низьким. На основі цього проводять профілактичні бесіди з кривдниками, і, якщо є небезпека для жертви накладають тимчасові заходи, які обмежують їхні контакти з постраждалими на термін, до 10 днів. Ці заходи передбачають відсутність зв'язку чи контакту в будь-якій формі з постраждалою особою, навіть якщо винуватець є власником нерухомості постраждалої [2].

Розробка та впровадження програм для кривдників сприяють запобіганню повторних порушень, що відповідає міжнародним законодавчим нормам, включаючи Стамбульську конвенцію. Рішення про проходження програми для кривдника приймає суд, який вирішує питання про притягнення особи до відповідальності за вчинення домашнього насильства.

Запобігання домашньому насильству вимагає комплексного підходу, а саме:

- підвищення рівня поінформованості населення про форми, прояви, причини і наслідки домашнього насильства. Люди повинні знати свої права, мати інформацію про доступні служби підтримки та захисту постраждалих осіб;

- організацію і проведення серед населення, у тому числі серед дітей та молоді, інформаційних кампаній щодо запобігання та протидії домашньому насильству;

- надання безпечних місць для постраждалих від домашнього насильства осіб. Сюди можна віднести створення притулків для постраждалих осіб, лікарську допомогу, консультативні служби та інші ресурси.

Важливо, щоб влада співпрацювала з органами правопорядку для ефективного реагування на випадки домашнього насильства [3]. Воєнний стан може ускладнити вирішення цих питань через

обмеженість ресурсів та тривалі паузи у зв'язку із загрозою безпеці. Проте, планування та мобілізація ресурсів для забезпечення безпеки та підтримки постраждалих від домашнього насильства є надзвичайно важливим в умовах воєнного стану.

Отже, умови війни в Україні вимагають комплексного підходу до співпраці різних рівнів суспільства. Специфічні умови воєнного конфлікту підсилюють економічні, соціальні та психологічні проблеми у сім'ї, що може призвести до збільшення випадків домашнього насильства. Ефективна боротьба з цією проблемою передбачає не лише правовий захист та покарання кривдників, але й активну підтримку для жертв. Спільні зусилля громадськості, правоохоронних органів, громадських організацій та владних структур є ключовим елементом в забезпеченні безпеки та підтримки тих, хто стає об'єктом домашнього насильства в умовах конфлікту. Створення безпечних просторів, забезпечення доступу до необхідних ресурсів, психологічна допомога та освітні ініціативи є важливими кроками у підтримці постраждалих осіб і в подоланні негативних наслідків домашнього насильства. Україна повинна продовжувати розвивати та вдосконалювати свої стратегії та програми, спрямовані на протидію домашньому насильству, забезпечуючи безпеку та гідність кожній особі в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Звіт “Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (І півріччя 2022 року)” підготовлений Аналітичним центром ЮрФем за фінансової підтримки Ради Європи (проект Ради Європи «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні»). URL: <https://jurfem.com.ua/domashne-nasylstvo-reahuvannya-v-umovakh-viyny/>

2. Харитоновна О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству: науково-практичний посібник. Харків, 2018. 344 с.

3. Путівник координатора заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Практичний посіб. / за заг. ред. А.Б. Благої. Київ: ФОП Клименко, 2020. – 156 с.

Владислав КАПАЦИН,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Іванна ГОРБАЧ-КУДРЯ

ПРОВЕДЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ ЩОДО КРИВДНИКА, ЯКИЙ ВЧИНЯЄ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

Проведення профілактичної роботи щодо кривдника, який вчиняє домашнє насильство – це складний і багатоплановий процес, який включає різноманітні стратегії та підходи для уникнення насильства та зміни поведінки кривдника. Статистика домашнього насильства в Україні за останні п'ять років має постійно зростає [1]. Фахівці пов'язують збільшення показників із підвищенням обізнаності людей про домашнє насильство та частішим повідомленням про такі випадки, а також створенням відповідних органів, до яких постраждали особи можуть звернутися за допомогою.

Важливими у запобігання та протидії проявам домашнього насильства є діяльність уповноважених підрозділів Національної поліції України. Ці підрозділи відповідальні за вжиття заходів, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Проведення профілактичної роботи щодо кривдника, який вчиняє домашнє насильство, є одним із таких заходів. Він має на меті не лише зупинити конкретний випадок насильства, а й сприяти зміні поведінки особи, попереджаючи майбутні випадки насильства та допомагаючи побудувати здорові стосунки у родині.

Профілактична робота стосовно кривдників, які вчиняють домашнє насильство, охоплює різноманітні заходи, що мають на меті забезпечення психологічної підтримки як кривдника, так і членів його родини [2]. Вочевидь, що така діяльність вимагає комплексного підходу та системності. Важливою є не лише реакція на випадки насильства, а й активна робота з попередження його виникнення. Спільна дія різних інститутів та громадських організацій у напрямі усвідомлення проблеми, надання підтримки постраждалим особам та роботи з кривдниками є ключовим елементом ефективної стратегії із запобігання та протидії домашньому насильству.

Отже, комплексний підхід у профілактичній роботі стосовно кривдників, які вчиняють домашнє насильство, дозволяє не лише реагувати на випадки правопорушень, а й активно працювати над їх запобіганням, зміною мислення та поведінки правопорушника. Однак успіх цієї роботи залежить від поєднання зусиль правоохоронних органів, громадських організацій, урядових структур і самої громадськості.

Список використаних джерел

1. В Україні зафіксували понад 200 тисяч звернень про домашнє насильство у 2022 році. URL: [https://hromadske.ua/ posts/v-ukrayini-zafiksuvali-ponad-200-tisyachzvernen-pro-domashnye-nasilstvo-u-2020-roci](https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-zafiksuvali-ponad-200-tisyachzvernen-pro-domashnye-nasilstvo-u-2020-roci)

2. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник / за. ред. К. Б. Левченко. Київ: ФОП Нічога С.О., 2020. 196 с.

Руслана КОВАЛЬ,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту №3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем
забезпечення публічної безпеки і порядку навчально-наукового
інституту №3 Національної академії внутрішніх справ

Наталія ФЕДОРОВСЬКА

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогодні обрана тема є надзвичайно актуальною і важливою, зумовлена на запобігання та протидію домашньому насильству в умовах воєнного стану. У воєнний час збільшується ризик загострення проблем домашнього насильства через стрес, страх, економічні та соціальні труднощі, що виникають внаслідок конфлікту. В умовах війни багато ресурсів та служб можуть бути недоступними, включаючи медичну та психологічну допомогу для жертв домашнього насильства. Це робить важчим звернення за допомогою. Воєнні конфлікти можуть підштовхувати до насильства, як фізичного, так і психологічного.

Ця тема вимагає уваги і дій як на рівні державної політики, так і на рівні громадянського суспільства. Необхідно розробляти і впроваджувати програми підтримки жертв домашнього насильства та

сприяти створенню безпечних умов для всіх громадян навіть в умовах конфлікту і війни.

Метою даного дослідження є аналіз запобігання та протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану.

Домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. Варто наголосити, що при кваліфікації домашнього насильства важливим є саме суб'єктний склад та повторюваність дій кривдника [1, с. 216].

Довгий час проблема насильства в Україні не обговорювалася спеціальним дослідженнями соціологів, психологів і соціальних практиків. Нею займалися переважно криміналісти у разі вчинення тяжких злочинів, наприклад які здійснювались у сімейно-побутовій сфері. Важливим для боротьби із домашнім насильством є подолання проблеми безробіття та низького соціально-економічного регіонального розвитку. Безробіття та низьке матеріальне становище сім'ї наводять неможливості народження дитини через відсутність ресурсів для неї змісту та не сприяють розвитку почуття відповідального батьківства. Протидія домашньому насильству як об'єкт адміністративно-правового регулювання – це комплекс заходів впливу, що здійснюються суб'єктами владних повноважень, на які покладено обов'язок виявлення причин і умов, що сприяв вчиненню домашнього насильства, запобігання насильству в сім'ї, попередженню, ліквідації наслідків домашнього насильства та притягненню до відповідальності винних, що забезпечується на підставі адміністративного законодавства, спрямованого на регулювання громадського порядку відносини з сім'єю, мета забезпечення конституційного прав та законних інтересів людини і громадянина. Таким чином, на підставі вищезазначеного, важливим у протидії домашньому насильству в Україні в тому числі в умовах воєнного стану є систематичне висвітлення в засобах масової інформації спеціальних тематичних програм, із залученням представників Національної поліції, громадських організацій, які опікуються даними питаннями, психологів, представників центрів, які надають допомогу постраждалим – жертвам домашнього насильства.

Важливими напрямками є забезпечення оперативності прибуття поліції на місце вчинення домашнього насильства. Належна взаємодія та координація всіх суб'єктів дотичних до вирішення зазначених проблем є важливим аспектом у запобіганні та протидії домашньому насильству [2, с. 114].

Воєнні обставини не розглядаються як причина домашнього насильства, але участь у військових конфліктах і вплив воєнної травми можуть стати «спусковим механізмом» для насильницьких епізодів і сприяти збільшенню інтенсивності та масштабу домашнього насильства. Серед факторів, що сприяють збільшенню домашнього насильства під час війни, є страх і невпевненість; соціально-економічна нестабільність; порушення усталеної сімейної динаміки та стосунків; підвищене вживання алкоголю та наркотиків; легкий доступ до різних видів зброї; виникнення посттравматичного стресового синдрому; контекст війни, у яких беруть участь переважно чоловіки, які не готові до досвіду війни [3, с. 117].

Позитивною зміною в період воєнного стану стала ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству проти жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) 20 червня 2022 року, яка набрала чинності 1 листопада 2022 року. Ратифікація Стамбульської конвенції сприятиме позитивним змінам в протидії та захисті від домашнього насильства. Незважаючи на те, що в Україні передбачена кримінальна відповідальність за насильство щодо жінок, Конвенція має більш широкий опис відповідальності за такі злочини. Експерти Ради Європи відтепер можуть контролювати, як Україна виконує взяті на себе зобов'язання. Україна, в свою чергу, може вимагати посилення відповідальності у випадках вчинення домашнього насильства щодо громадян України за кордоном, а також вимагати притягнення до відповідальності кривдників - українців, які переховуються за кордоном. Країни - учасниці, мають криміналізувати психологічне насильство; переслідування (сталкінг); фізичне насильство; примусовий шлюб; жіноче обрізання; примусовий аборт; примусову стерилізацію [1, с. 218].

Зі слів працівників поліції, дієвим є спеціальний захід протидії домашньому насильству – терміновий заборонний припис. Як зазначено законодавцем, останній вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб і недопущення продовження чи повторного

вчинення такого насильства. На практиці патруль, який виїжджає на факт вчинення домашнього насильства, на місці події проводить оцінку ризиків вчинення домашнього насильства та визначає рівень небезпеки, останній може бути високим, середнім, низьким [3, с. 118].

Стамбульська конвенція одним з напрямків роботи щодо запобігання вчинення насильства передбачає внесення змін до освітнього процесу. Що безумовно є важливим та необхідним, адже свідомість та особистість формується саме у такому віці. Як приклад, можна проводити уроки «Екскурс в життя», на яких будуть розвиватися навички критичного мислення, фінансової грамотності, а також суспільні цінності рівності, засудження насильства тощо та навички взаємодії з людьми [1, с. 219].

Керуючись цим, поліцейські проводять профілактичну бесіду з кривдником щодо недопущення вчинення домашнього насильства та виносять терміновий заборонний припис строком до 10 діб. Це означає, що протягом цього терміну кривдник не може наближатися до місця проживання постраждалої особи (навіть якщо він є власником нерухомого майна), не може телефонувати, розмовляти, загалом контактувати з особою, що постраждала від правопорушення. За результатом розгляду матеріалів працівник уповноваженого підрозділу поліції приймає рішення про постановлення кривдника на профілактичний облік. У контексті притягнення кривдника до адміністративної відповідальності принагідно згадаємо ст. 39-1 КУпАП. Відповідно до цієї статті у разі вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі суд під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про направлення особи на проходження програми для таких осіб. Основна мета програм по роботі з кривдниками – надання психологічної допомоги особам (часто чоловікам), схильним до агресивної поведінки, з метою подолання агресивного стилю спілкування і формування навичок партнерства в соціальному середовищі [3, с. 118].

Згадуючи про напрямки роботи у сфері протидії та запобіганні вчинення домашнього насильства в Україні, потрібно зазначити, що Стамбульська конвенція прямо вимагає від держави створювати умови для захисту її громадян не лише в межах країни, а і за кордоном. Для України така вимога є цілком виправданою та актуальною, оскільки у зв'язку із воєнними діями, багато жінок, виїхали за межі України, в тому числі і разом з дітьми. Становище дітей у разі вчинення домашнього насильства по відношенню до них є вкрай важким. Адже в Україні діти можуть здогадатися, куди їм звернутися за допомогою,

або ж попросити старших знайомих чи розказати родичам/друзям, - за кордоном такої можливості в дитини може і не бути. Тому є необхідність створення відповідних органів/посольств/консульств за кордоном, які будуть спеціалізуватися на вирішенні таких питань [1, с. 220].

Отже, враховуючи вище викладене зазначу що, воєнний стан і збройні конфлікти суттєво підвищують ризик виникнення та зростання домашнього насильства через стрес, страх та економічну нестабільність. Умови воєнного конфлікту можуть зробити важчим доступ до необхідної медичної та психологічної допомоги для жертв домашнього насильства. Державна політика має включати в себе конкретні заходи для запобігання та протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану, включаючи законодавчі та організаційні ініціативи. Враховуючи ці аспекти, важливо активно діяти на багатьох рівнях суспільства, щоб запобігти та зменшити випадки домашнього насильства в умовах воєнного конфлікту і забезпечити безпеку всім громадянам, особливо тим, хто найбільше вразливий в цих умовах.

Список використаних джерел

1. Літвінова І.Ф. Запобігання та протидія домашньому насильству в Україні в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник* 3 (68) 2023. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/17995> (дата звернення: 23.11.2023).

2. Миргородська Д.М. Запобігання та протидія домашньому насильству в умовах воєнного стану. 2022. URL: <https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/zbirnyk-konferencziyi-02.12.2022.pdf#page=113> (дата звернення: 23.11.2023).

3. Пундор Ю.О. Про необхідність запобігання та протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану. *Часопис Київського університету права*. 2023. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/870> (дата звернення: 23.11.2023).

Анна ЛИП'ЮК,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту
прав інтелектуальної власності
Людмила ЗАХАРЕНКО

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Питання жорстокого поводження з полоненими завжди ставали центром уваги як закордонних так і вітчизняних вчених [1; 2; 3]. Проблема жорстокого поводження з полоненими має складності у дослідженні саме через те, що ті хто утримує полонених не готовий відповідати перед міжнародною спільнотою за скоєні військові злочини, як це відбувалося після II Світової війни. Саме тому більшість із тих, хто застосовує тортури та інші засоби морального та фізичного насилля унеможливує подальше документування власних злочинів, а саме вдається до страт полонених.

В усі часи полон використовувався, як система відбору лояльних кадрів серед населення та військ супротивника, які в подальшому можна використовувати у системі самоврядування на окупованих територіях. Під час будь-якої війни завжди знаходиться люди, незадоволені діями військового та політичного керівництва або просто своїм матеріальним становищем чи соціальним статусом, а також такі, що мають жагу помсти. Саме таких людей в усі часи і використовували ворогуючі країни на власну користь.

Під час війни 1812 року значна кількість вояків армії Наполеона перейшла на службу в російську армію. Перш за все це були поляки. Був навіть виданий наказ всіх військовополонених-поляків відокремлювати від інших полонених та відправляти в місто Георгіївська для розподілу по підрозділах, які перебували на Кавказькій лінії та у Грузії. Уже на місці поляки давали присягу вірно служити Російському імператору. Серед тих, хто присягали, були не тільки поляки, а й навіть французи (у вислугу років їм була зарахована уся попередня служба, у тому числі, - імператору Наполеону) [8]. У німецьких архівах збереглися точні дані про кількість радянських

полонених, які вступили на службу в різні антирадянські збройні формування вермахту (таких нараховувалося приблизно 950 тис.). Вони займали наступні посади: 1) добровільні помічники («Хіві»); 2) служба порядку («оді»); 3) фронтові допоміжні частини («шуму»); 4) поліцейські та оборонні команди («гема») [3].

Ми констатуємо, що на сьогоднішній день детально опрацьовані та досягли високих технологічних форм методи переформування поведінки (переконання) військовополонених [4], але умови перебування військовополонених у психологічному середовищі індоктринації, фази протікання цього процесу та їх характеристики у ході сучасного військового конфлікту, вивчені недостатньо та потребують більш детального дослідження. Залишаються не дослідженими і особливості індоктринації військовослужбовців у сучасному військовому конфлікті, який не містить ознак релігійного протистояння.

З 24 лютого Росія веде війну проти України і вже порушила безліч міжнародних норм щодо прав людини. Найскладніша ситуація — з військовополоненими чи тими, хто раніше служив. В усіх населених пунктах війська окупанта розшукують військових, журналістів, активістів, влаштовують їм допити й катування, а деяких вивозять за межі України до російських СІЗО та фільтраційних таборів. Там росіяни катують військовополонених, щоб дізнатися про місця дислокації ЗСУ та структуру української армії.

Починаючи з 2014 року правозахисники фіксують побиття, удари електричним струмом, позбавлення води, їжі, сну або доступу до туалету, імітацію страти, погрози насильством чи смертю, удушення. Найчастіше взятих у полон українських військових відправляють до фільтраційних таборів на окупованих територіях Донбасу чи інших регіонів та до анексованого Криму. Потім, якщо військовий «не пройшов» фільтрацію, його можуть відправити вглиб Росії до СІЗО. В ізоляторі вони зазнають тортур і жорстокого поводження, також їх змушують підписувати різноманітні документи, які згодом використовують проти них.

1 квітня 2022 року відбувся другий обмін полоненими між Україною і Росією. Вдалося визволити 86 українських військовослужбовців, серед яких 15 жінок. У кожній були погolenі голови: так окупанти знущалися з військовослужбовиць. У той самий період вже колишня омбудсменка Людмила Денісова розповіла про катування та знущання з українських військових з боку РФ: «Українські військовослужбовці говорили про нелюдське поводження

з російської сторони: їх тримали у полі, у ямі, у гаражі. Іноді одного з них виводили та били з автомата. Стріляли з рушниці прямо їм у вуха».

Деприваційні фактори ми визначаємо як зовнішні та внутрішні стійкі або змінні чинники, що впливають на особистість військовослужбовця під час виконання ним військово-професійних завдань і здебільшого чинять негативний вплив на хід їх реалізації. Їхній вплив на особистість воїна породжує депривацію – відсутність або обмеження можливості задоволення людиною певних потреб (психічних, соціальних, емоційних, екзистенційних, сексуальних, когнітивних тощо) [3].

В умовах гібридної війни, захоплення військовослужбовців у полон має психологічні особливості у залежності від виду підрозділу, який їх утримує та характеризується різною метою, для військових підрозділів це в основному необхідність припинення спротиву ворога, а також демонстрація сили і майстерності та залякування противника. Для них характерним було побиття полонених та позбавлення їх сну та їжі, під час допитів, з метою запобігання втечі та схилення до співробітництва.

Професійні найманці мали на меті залякування противника та демонстрацію сили і майстерності. Допит професійними найманцями характеризувався жорстоким катуванням, застосуванням під час допитів в якості тортур електричного струму, придушення із використанням поліетиленового пакету та іншими способами впливу, а також насиллям та вбивствами військовополонених. Для бандформувань характерними були обмін на своїх, отримання викупу. Характерною особливістю допиту, який проводився представниками банд формувань були знущання над полоненими з метою наживи.

Для військовополонених був характерний адаптаційний конфлікт [5]: зовнішня поведінка військовослужбовців не відповідала їх внутрішнім переконанням; остання п'ята стадія – повернення з полону військовослужбовців має характерні відмінності: спроби представниками військових підрозділів схилити до провокацій, співробітництва та переходу на сторону ворога, для найманців це унеможливлення свого викриття за допомогою нанесення тяжких поранення військовополоненим та різка зміна відношення до військовополонених, представників бандформувань, після отримання гарантій викупу або домовленості про обмін.

Список використаних джерел

1. Єна А. І. Актуальність і організаційні засади медико-психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції. *Науковий журнал МОЗ України*. Київ, 2014. № 1. С. 5-16.
2. Калкутіна Н. В. Міжнародно-правове регулювання військового полону та правовий статус іноземних військовополонених в СРСР на початку ХХ ст. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Серія : Історичні науки. Миколаїв, 2014. Вип. 3.37. С. 63-67.
3. Красницька О. В. Депривація військовослужбовців, які виконують завдання у відриві від основних сил, та в умовах полону. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. 2 (66). С. 50-63.
4. Ті, що пережили пекло: свідчення жертв про місця незаконних ув'язнень на Донбасі / Коаліція громадських організацій та ініціатив «Справедливість заради миру на Донбасі». Белоусов Ю.Л., Кориневич А.О., Мартиненко О.А., Матвійчук О.В., Павліченко О.М., Роменський Я.В., Швець С.П.; за редакцією авторів. Київ, 2015. 84 с
5. Щербина І.Є. Стадії військового полону та особливості їх впливу на психіку військовослужбовців. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2016. Вип. 20. С. 313-322.

Анастасія МАЗУР,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник

наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції

навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Вікторія ЛИТВИН

ОСНОВНІ ВИДИ КІБЕРБУЛІНГУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ

Сучасне суспільство неможливо уявити без смартфонів, гаджетів, інформаційних та комп'ютерних технологій. Інтернет став невід'ємною частиною повсякденного життя, адже допомагає в роботі, навчанні та побуті, містить безліч корисної та цікавої інформації,

надає можливість спілкуватись на форумах, у різноманітних чатах і групах. Проте, окрім очевидної користі, в мережі також гаїться безліч загроз, серед яких - кібербулінг та кібергрумінг. І мало хто задумується, які загрози несуть в собі ті чи інші веб-ресурси, інтернет-сайти, які на сьогодні стали невід'ємними атрибутами життя сучасної людини. Однією з таких новітніх загроз і є кібербулінг [1].

Проблема правового регулювання кібербулінгу тісно переплетена з правом людини на безпечне інтернет-середовище, яке також ще не має свого законодавчого закріплення та перебуває на етапі формування разом з іншими сучасними правами. Всі ці права науковці відносять до нового четвертого покоління прав людини, яке виникло у зв'язку з сучасними розробками технологічній, медичній, соціальній сферах [2, 1].

Кібербулінг - це один із різновидів булінгу (цькування). Це така форма агресії, що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням інформаційно-комунікаційних засобів: мобільних телефонів, електронної пошти, соціальних мереж тощо.

Зазвичай вчиняється стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою, стосовно інших дітей. Здійснюється неодноразово протягом певного проміжку часу та може призвести до психологічної травми підлітка. Кібербулінг також має свої види, один з яких – кібергрумінг [4].

Кібергрумінг - це вид сексуального насильства проти дітей, що відбувається в інтернеті. Основною метою кібергрумінгу є налагодження довірливих стосунків з дитиною шляхом обману та отримання від неї фотографій або відео відвертого характеру з подальшими маніпуляціями стосовно дитини. Дорослі вдають із себе однолітків, виявляють зацікавленість та прихильність до дитини і швидко втираються в довіру. Це новий вид сексуального насильства проти дітей в інтернеті.

Кібербулінг має різні типи свого прояву. В Сполучених Штатах Америки, країнах Європейського Союзу виділяють вісім типів кібербулінгу, що були запропоновані Американками Робін Ковальські, С'юзан Лімбер і Патріція Агатстон, а саме:

1. Суперечки, або флеймінг;
2. Нападки, постійні виснажливі атаки;
3. Обмовлення, зведення наклепів;
4. Самозванство, втілення в певну особу;
5. Ошуканство, видурювання конфіденційної інформації та її розповсюдження;

6. Відчуження (остракізм), ізоляція;
7. Кіберпереслідування;
8. Хейтіслепінг. Відеоролики нападів з метою гвалтування чи його імітації інколи ще називають хоппінг – наскок (особливо поширений в США) [3, 14-17].

Важливими кроками в ситуаціях якщо дитина стала жертвою кібербулінгу чи кібергрумінгу, насамперед потрібно припинити будь-яке спілкування зі злочинцями. Дуже важливо зберегти свідчення - зробити скрини усього листування, фото та відеоматеріалів. Також дані форми насилля залишають цифровий слід, який може слугувати доказом, оскільки відбуваються в мережі.

За результатами опитування підлітків та їх батьків було визначено, що майже 88 % дітей стикалися із проблемою кібербулінгу, але не розуміли, що дане явище має негативні наслідки та приймали повідомлення негативного характеру за нормальне для інтернет-середовища явище.

Аналіз чинного законодавства та літератури дозволили дійти висновку, що на сьогоднішній день немає єдиного законодавчого акту, який би регулював кібербулінг, визначав основні засади його протидії та відповідальність за кібербулінг в Україні.

У зв'язку з цим необхідно на законодавчому рівні розробити нормативно-правову базу, що спрямована на протидію кібербулінгу в Україні.

Тому дуже важливо розробити та впровадити нормативно-правові документи, створити робочі групи з питань протидії кібербулінгу та забезпечення раціонального використання ІТ-технологій, а також розробити систему захисту інформаційних та комп'ютерних технологій, на основі вітчизняного та міжнародного досвіду протидії кібербулінгу запровадити новий міжнародний орган щодо протидії кібербулінгу [1].

Список використаних джерел

1. Аліна Кравчук. Кібербулінг та право на безпеку. URL :<https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/kiberbulling-ta-pravona-bezpeku-.html>

2. Володимир Валентинович Чумак, Вікторія Юріївна Цебинога. Правове регулювання протидії кібербулінгу в Україні. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/99ca185d-8f78-4612-87d2-0020da36a1b5/content>

3. Найдьонова Л.А. Кібербулінг або агресія в інтернеті: способи розпізнавання і захист дитини. URL : <https://www.slideshare.net/kzsh22/234234234-140301172>

4. Кібербулінг: що це, яким він буває та як від нього захистити свою дитину. URL : <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10082081-kberbulng-scho-ce-yakim-vn-buvaye-ta-yak-vd-nogo-zahistiti-svoyu-ditinu.html>

Анна МАЗУР,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Вікторія ЛИТВИН

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ТИПІВ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ДІТЬМИ

Домашнє насильство - це йдеться мова не тільки про завдані побої, синці. На дійсності ці дії включають десятки форм насильства в сім'ї. Але у всіх цих різновидів є спільні ознаки: відсутність поваги до іншої особи, прагнення влади та контролю над ним або нею, керування його або її рішеннями та діями.

Домашнє насильство може бути спрямоване як на дружину, чоловіка чи дітей, так і на інших родичів — двоюрідних братів та сестер, бабусь та дідусів, колишнє подружжя, наречених, осіб, які спільно проживають однією сім'єю, опікунів та прийомних батьків.

Втім у жодному з випадків воно не є внутрішньосімейною справою чи особливостями родинного спілкування. Це протиправні дії, яким немає виправдання та про які не можна мовчати. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» виділяють чотири види насильства: фізичне, психологічне, економічне та сексуальне.

Тому дана тема актуальна і має ще багато питань.

Проблему насилля в сім'ї досліджують багато вчених, зокрема К. Мілютіна, Е. Цимбал і багато інших вчених [1].

Важливо розібратися, що є причиною насильства, які види бувають насильства і чим воно відрізняється від простого збігу обставин.

Головне завдання – це розібратися , як зрозуміти та розпізнати насильство, а саме, як воно впливає на здоров'я та самопочуття людей, які зазнали домашнього насильства.

Відомий польський психолог, який ретельно досліджує питання насильства в родинях. Він виділив чотири ознаки насильства в сім'ї:

- перша ознака – це всі види насильства здійснюються за попереднього наміру;

- друга ознака – це порушення свобод і прав людини проти якої вчинене насильство;

- третя ознака – це не уможливлення людини, проти якої вчинено насильство себе захистити;

- четверта ознака – це насильство призводить до реальної шкоди здоров'ю, а саме , фізичному та психологічному.

Проблема ХХІ століття полягає в тому, що багато батьків використовують насильство в дисциплінарних цілях. Одні родини дають дітям ляпасів, інші шмагають ремнем!

Батькам треба усвідомлювати, що такі виховні методи – один з видів насильства над дітьми, які завдають дитині психічну травму.

Це все, безсумнівно, є прямим порушенням прав і свобод людини та приниженням особистості дитини.

Детально в таблиці описані види насильства над дітьми.

	Вид насильства	Характеристика
.	Сексуальне насильство або розбещення	Використання дитини дорослими для задоволення сексуальних потреб, залучення до дитячої порнографії, проституції.
.	Психологічне насильство	Словесні образи, які мають постійний або періодичний характер, що несуть приниження гідності дитини.
.	Зневаження інтересами дитини і її потребами	Не забезпечення дитини її основних потреб, залишення дитини без догляду, відсутність любові від батьків.

Існує класифікація типів жорстокого поводження з дітьми. Розрізняють фізичне насильство, економічне насильство, залякування дітей, погрози.

Досвід надання психологічної допомоги жінкам і дітям - жертвам домашнього насильства свідчить про те, що, дійсно, домашнє насильство є досить розповсюдженою формою існування великої кількості сімей в Україні [2, с. 43].

Досить поширеними формами насильства поряд із побиттям та фізичним знущанням є суцільний економічний контроль, приниження, брудні лайки, примус до сексу, заборона працювати тощо.

Зараз головна задача школи, батьків слідкувати за поведінкою дитини, щоб з'ясувати чи не вчиняють над дитиною перелічених видів насилля.

Список використаних джерел

1. Попередження насильства в закладах освіти: методичний посібник для педагогічних працівників. Київ : Благодійний фонд «Здоров'я жінки і поанування сім'ї», 2020. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/02/18/Posibnyk_POPEREDZHENNYA_NASYLSTVA.pdf

2. Герасименко Г. В. Проблеми реагування правоохоронних органів на домашнє насильство крізь призму громадської думки. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 1. С. 43–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_1_5

Вікторія МЕЛЬНІЧЕНКО,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ПРОТИДІЯ НАСИЛЛЮ В СІМ'Ї

На тлі змін у сучасному суспільстві та розвитку різноманітних форм міжособистісних відносин, проблема насильства в сім'ї стала надзвичайно актуальною.

Насильство в сім'ї залишає негативний слід не лише на житті безпосередніх жертв, а й на загальному соціокультурному середовищі. Воно порушує основні права людини та її гідність, викликаючи серйозні психологічні та фізичні наслідки.

Збагачення розуміння чинників, що сприяють виникненню насильства в родині, є важливим етапом в розробці ефективних заходів протидії. Серед них можна виділити соціоекономічні причини, психологічні фактори та культурні уявлення.

Стратегії протидії:

1) Важливо сприяти розумінню шкідливості насильства та виховувати культуру поважного ставлення до один одного.

2) Підтримка жертв: Забезпечення доступу до психологічної та юридичної підтримки для тих, хто потрапив під вплив насильства, є ключовим аспектом протидії.

3) Зміна соціокультурних стереотипів: Розвивати програми, спрямовані на переосмислення стереотипів щодо ролей чоловіків і жінок, може сприяти зменшенню насильства.

Проблема насильства в сім'ї стає тяжінням для сучасного суспільства, вимагаючи невідкладних заходів. Із врахуванням комплексності чинників, що сприяють насильству, та різноманітності його проявів, необхідно об'єднати зусилля громадськості, уряду та неправлінських організацій. Шлях до створення безпечного сімейного середовища лежить у підвищенні усвідомленості, підтримці жертв, зміні соціокультурних стереотипів та активному впровадженні програм протидії насильству в усі сфери суспільства. Тільки спільними зусиллями можемо досягти позитивних змін і створити безпечне оточення для кожної сім'ї.

Список використаних джерел

1. Марчук І. Яким буває домашнє насильство в Україні та що до нього призводить. URL: <https://suspilne.media/amp/497800-akim-buvae-domasne-nasilstvo-v-ukraini-ta-so-do-nogo-prizvodit/>

2. Протидія домашньому насильству. URL: <https://velyka-bagachka-rada.gov.ua/protidiya-domashnomu-nasilstvu-1561471215/>

Іванна МИХАЙЛЮК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ДІТЕЙ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

На сьогоднішній день порушення функціонування психіки дітей через психологічне насильство є серйозною проблемою, яка може мати довготривалі наслідки для їхнього фізичного та емоційного здоров'я. В умовах воєнного часу ця ситуація є особливо складною через те, що

велика кількість дітей залишається на окупованих територіях, не маючи можливості евакуюватися. Звичайно, у таких умовах чимало негативних факторів, які впливають на психіку дитини: воєнне оточення, перебування у зоні бойових дій, відсутність доступу до освіти та соціальних служб, а також страх та тривога, пов'язані з конфліктом.

Психологічне насильство над дітьми стало об'єктом досліджень багатьох науковців. Зокрема, Н. Максимов окреслив теоретичні аспекти цієї проблеми; Е. Цимбал проаналізував психологічне насильство у контексті сімейних відносин; Т. Гончарова, О. Коломієць дослідили соціально-педагогічні умови, причини та фактори виникнення та подолання психологічного насильства у сім'ї; В. Міленко, Ю. Онишко, М. Ясиновська розробили практичні корекційні програми для осіб, які зазнали психологічного насильства. Внаслідок аналізу наукової визначено, що проблема психологічного насильства щодо дітей на окупованих територіях залишається малодослідженою, що зумовлює актуальність даної наукової розвідки.

У Постанові КМУ №547 значення терміну психологічного насильства трактується крізь призму воєнних дій та збройних конфліктів. Згідно з документом, психологічним насильством, якого зазнала дитина внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, вважаються моральні та психологічні страждання (травми) дитини, які вона перенесла внаслідок її проживання/перебування в умовах воєнних дій, збройних конфліктів, тимчасової окупації, її внутрішнього переміщення або переміщення за кордон, як наслідок залишення свого місця проживання/перебування у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, а також загибелі (зникнення безвісти), потрапляння у полон, смерті внаслідок отриманих у результаті збройного конфлікту поранення, контузії або каліцтва на території України чи за кордоном її батьків або одного з них [2].

У науковій літературі з психології зазначено, що психологічне насильство – це періодичний, тривалий негативний психологічний вплив на дитину, який призводить до гальмування її розвитку та деструктивних форм особистості і характеру [3, с. 12]. Досліджуючи, психологічні умови перебування дитини на окупованих територіях, варто підкреслити, що вона може піддаватися психологічному насильству з боку як родичів, так і незнайомих людей. Як відомо, на таких територіях великий вплив мають представники ворожої влади та армії. Відповідно, психологічне насильство щодо дітей може бути систематичним, безперервним та безпідставним. У таких умовах

дитина перебуває у постійному стресі та страху, адже очікує знущань над собою приниження її гідності.

Науковці стверджують, що існують різні форми психологічного насильства: відкрите неприйняття особистості дитини і постійна критика її вчинків, ціннісних орієнтацій, моральних факторів; постійні словесні погрози на адресу дитини; зауваження, які принижують гідність дитини, висловлені у грубій образливій формі; навмисне створення умов, де дитина відчувається відстороненою від соціуму; вимоги до дитини, які дитина не може виконати через вікові можливості; маніпулювання з боку дорослих; грубий психічний вплив, що викликає у дитини психічну травму [1, с. 37].

На мою думку, у цьому контексті слід відзначити, що психологічне насильство на окупованих територіях реалізується у відкритій формі постійних погроз та знущань. З дитини можуть відкрито знущатися люди, які не є членами її сім'ї. Відповідно, вона живе у постійному стресі, що стає наслідком формування важкої психологічної травми. Таке поводження з боку дорослих зумовлено тим, що на непідконтрольних Україні територіях відсутній встановлений правопорядок, згідно з яким, людина яке здійснює постійне психологічне насильство, матиме проблеми з законодавством і повинна буде нести кримінальну відповідальність. Як відомо з офіційних джерел, діти на окупованих територіях живуть під постійним впливом ворожих настанов, адже представники ворожих військ та влади залякують її через співпрацю з українською стороною, здійснюють відкритий психологічний тиск на дітей, через що вони можуть, навіть, відчувати особистісну кризу.

Фактично, діти на окупованих територіях потрапляють в нову соціальну дійсність, яка деструктивно впливає на їхню особистість. Вони відчувають страх за майбутнє, прийнятті рішення, неможливість почуватися вільно та жити відповідно до власних ціннісних орієнтирів. У них проявляються наслідки психологічного насильства, серед яких затримка фізичного і розумового розвитку, наявність різних соматичних захворювань, постійне занепокоєння або тривожність, енурез, безсоння та порушення сну, постійний тривожний стан; низька самооцінка, неможливість встановити контакт з дорослими, агресивність, яку дитина проявляє без причини [4, с. 15]. Негативним фактором є те, що дитині на окупованій території неможливо надати вчасну психологічну допомогу спеціалістів, що також стає причиною негативних впливів на її особистість. Відсутність допомоги у подальшому може сприяти виникненню перманентних психічних станів, які є деструктивними у контексті розвитку. Психологічне

насильство з боку незнайомих людей може сформувати у дітей модель поведінки під назвою «Служба безпеки», яка характеризується постійною готовністю до удару в спину та впевненістю, що світ є небезпечним місцем, яке задає постійного болю.

Отже, психологічне насильство над дітьми на окупованих територіях є проблемою і його вплив може мати важкі наслідки для фізичного та емоційного здоров'я дітей. Умови воєнного часу роблять цю ситуацію особливо складною, оскільки багато дітей залишаються на окупованих територіях і зазнають впливу різних негативних факторів. Дослідження вказує на те, що проблема психологічного насильства щодо дітей на окупованих територіях залишається малодослідженою, підкреслюючи актуальність подальших наукових досліджень в цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л. Соціально-психологічний аспект проблем насильства. Київ : Либідь, 2003. 337 с.

2. Про внесення змін до Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2023 р. №547. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.11.2023)

3. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Навчальний посібник - К.: ДЦССМ, 2002. - 132 с. URL:https://library.udpu.edu.ua/library_files/388238.pdf

4. Шаргородська С. Насилля в сім'ї: види, наслідки, шляхи подолання. Соціальний педагог. 2007. №2. С. 14-16.

Віталій МОЗОЛЬ,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
за спеціальністю «Право»
навчально-наукового інституту заочного та дистанційного
навчання Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
старший науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Наталія ФЕДОРОВСЬКА

БОРОТЬБА З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Проблема торгівлі людьми залишається найсерйознішою проблемою і у мирний час, а наслідки збройного конфлікту створюють найбільш сприятливі умови для торгівлі та експлуатації людьми. Від 24 лютого 2022 року Україна живе в умовах воєнного стану. Збройна агресія підвищує ризики торгівлі людьми, тому на сьогодні ця тема є однією із актуальних. Під загрозою торгівлі залишаються як особи, які вимушені виїхати за кордон, так і ті що залишились на території України та на тимчасово окупованих територіях [1].

Відповідно до статті 11 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» запобігання торгівлі людьми здійснюється в наступних напрямках:

- вивчення ситуації;
- підвищення рівня обізнаності;
- зниження рівня вразливості населення;
- подолання попиту шляхом реалізації організаційних, дослідницьких, інформаційних, освітніх, правових, соціально-економічних та інших заходів [2].

Боротьба з торгівлею людьми - це система заходів, спрямованих на виявлення випадків торгівлі людьми, осіб, які постраждали від торгівлі людьми, встановлення осіб торговців людьми та притягнення їх до відповідальності.

До основних напрямів державної політики у сфері протидії торгівлі людьми можна віднести:

- протидія торгівлі людьми шляхом підвищення рівня обізнаності населення, превентивної роботи, зниження рівня вразливості населення, подолання попиту;

- боротьба із злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми, шляхом, виявлення випадків торгівлі людьми, осіб, причетних до скоєння злочину, притягнення їх до відповідальності;

- надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми, шляхом удосконалення системи відновлення їхніх прав, надання комплексу послуг, впровадження механізму взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми [2].

Щороку, 2 грудня відзначається Міжнародний день боротьби за скасування рабства, оскільки в розрізі сьогодення сучасними формами рабства можна вважати: торгівля людьми, сексуальна експлуатація, найгірші форми дитячої праці, примусові шлюби, продаж наречених, передання у спадщину вдів і насильницьке вербування дітей для подальшого використання у збройних конфліктах.

Повномасштабне вторгнення рф в Україну призвело до зростання злочинності у сфері торгівлі людьми. В Україні тільки за два останні роки Національною поліцією припинено діяльність 6-ти організованих угруповань торгівців людьми, які постали перед судом.

З 24 лютого 2022 року по жовтень 2023 року виявлено 264 кримінальних правопорушення за ознаками статті про торгівлю людьми. У рамках цих розслідувань 169 трафікерів отримали статус підозрюваних [3].

У 2023 році прикарпатські поліцейські передали до суду чотири кримінальні справи щодо торгівлі людьми, що вдвічі більше, ніж у 2022 році.

Кримінальні правопорушення було скеровано до суду за ст. 149 Кримінального кодексу України, два з них порушено за сексуальну експлуатацію жінок, яких вивезли до Польщі та Німеччини. Також кримінальна справа, пов'язана з діяльністю порностудії в Івано-Франківську й експлуатацією жінок та чоловіків там [4].

Також протягом 2022-2023 років 215 осіб визнано потерпілими у кримінальних провадженнях по торгівлі людьми, з них 100 жінок (47%); 92 чоловіка (43%) та 23 дитини (10%). Зафіксовано 96 випадків трудової та 93 випадків сексуальної експлуатації.

Війна в Україні різко посилила проблему сексуального рабства щодо українок. Кількість випадків торгівлі людьми різко зросла. З початку війни пошуки в інтернеті сексуальних послуг і порнографічних зображень українських жінок і дітей зросли на 600 відсотків. Торгівля вагітними жінками також значно зросла з початку війни [3].

Слід наголосити, що жертв сексуальних злочинів заманоють в інтернеті брехливими обіцянками. Також люди зазнають насильства в

країнах, що їх приймають. Крім того, українок можуть перехоплювати прямо на кордоні агенти з торгівлі людьми під прикриттям. Часто у цьому бере участь організована злочинність. Людям, які потребують допомоги, обіцяють її, а потім змушують заробляти гроші.

Крім сексуальної експлуатації спостерігається також зростання кількості примусового жебракування та фіктивних шлюбів. За останні 15 років річний прибуток від торгівлі людьми зріс у п'ять разів і становить приблизно 150 мільярдів доларів на рік [3].

З метою удосконалення механізму запобігання торгівлі людьми, підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з торгівлею людьми, а також забезпечення захисту прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та надання їм допомоги було затверджено Державну цільову соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2025 року [5].

Отже, сучасні виклики та загрози у сфері протидії торгівлі людьми потребують мобілізації різноманітних ресурсів, налагодження міжвідомчої взаємодії, розвитку національних та транснаціональних механізмів співпраці представників влади та інститутів громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Торгівля людьми в умовах війни: ризики та протидія. URL: <https://pd.dsp.gov.ua/news/torhivlia-liudmy-v-umovakh-viiny-ryzyky-ta-protydiia/>

2. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>

3. Карпенко Т. За два роки в Україні від торгівлі людьми постраждали 215 громадян, з них 23 – діти (02.12.2023). URL: <https://uworld.news/news/za-dva-roky-v-ukraini-1006886.html>

4. «Обізнаність рятує життя». У Франківську провели акцію до Всесвітнього дня боротьби з торгівлею людьми (28.07.2023). URL: <https://suspilne.media/539133-obiznanist-ratue-zitta-u-frankivsku-proveli-akciu-do-vsesvitnogo-dna-borotbi-z-torgivleu-ludmi/>

5. Державна цільова соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2025 року: затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.06.2023 р. № 496-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/496-2023-%D1%80#Text>

Каріна МУШЕН,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Іванна ГОРБАЧ-КУДРЯ

ПРОТИДІЯ ГЕНДЕРНІЙ ДИСКРИМІНАЦІЇ У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Забезпечення гендерної рівності стало невід'ємною частиною більшості міжнародних документів, що спрямовані на захист основних прав і свобод людини. На сьогодні це ключовий стандарт демократичного прогресу. Європейський Союз, кандидатом у членство якої є Україна, у своїй політиці визначає рівність прав і можливостей для жінок та чоловіків як основний пріоритет, але реалії в Україні далекі від ідеалу.

Метою дослідження є розгляд основних причин виникнення гендерної дискримінації, її наслідків для розвитку демократичного суспільства та визначення можливих шляхів протидії.

Гендерна дискримінація зазвичай може виявлятися у різних сферах суспільного життя. Обмежувати можливості участі жінок у спорті, доступі до медичних послуг, правосуддя та соціального забезпечення. Наявність стереотипів у культурних виявах обумовлює стереотипність поведінки у родині. У сімейному оточенні нерівність виявляється у розподілі обов'язків та очікувань від чоловіків / жінок. Норми, які регулюють зовнішній вигляд та поведінку чоловіків / жінок, інколи ставлять обмеження для вільного самовираження особи, сприяючи в свою чергу виникненню гендерної дискримінації у культурному аспекті. Нерівність у доступі до інформаційних технологій, упереджене ставлення до жінок-мігранток і біженок може вплинути на формування відмінностей у реакціях правоохоронних органів на гендернозумовлене насильство [2].

Гендерна дискримінація також може виявлятися в обмеженнях кар'єрного зросту, нерівності у заробітній платі між чоловіками і жінками, а також низькою представленістю жінок на вищих управлінських посадах. Наслідками усіх цих явищ є обмеження індивідуальної свободи вибору та розвитку особистості [2].

Військова агресія російської федерації в Україні супроводжується серйозними викликами, що впливають на встановлення гендерної рівності та прав жінок, адже:

1. Умови війни ставлять жінок під особливий тиск і призводять до численних випадків їхнього фізичного та психологічного страждання. Збільшується ймовірність гендерного насильства, включаючи сексуальні злочини, що робить жінок особливо вразливими.

2. Також у контексті військового конфлікту може обмежуватися доступ жінок до освіти, можливостей працевлаштування та медичних послуг. Це в свою чергу сприяє утвердженню стереотипів традиційних гендерних ролей і обмежує можливості прогресивного розвитку жінок в суспільстві.

3. Третім аспектом є те, що втрата чоловіків у результаті військових подій створює умови, за яких жінки стають більш економічно та соціально вразливими. Процес відновлення у такій ситуації є складним через наявність гендерних бар'єрів, які обмежують доступ до ресурсних можливостей.

Занепокоєння викликають проблеми, пов'язані із документуванням та розслідуванням правоохоронними органами сексуальних злочинів, вчинених російськими окупантами під час війни [1].

У такій складній ситуації Україна приділяє велику увагу соціальній сфері та гендерній політиці. Гендерну політику, що слід розглядати як комплекс організаційних та правових заходів, спрямованих на забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок у всіх сферах життя суспільства та політики, наша держава буде на принципі справедливого підходу до ролей чоловіка та жінки, враховуючи їхні права, свободи, обов'язки, можливості і відповідальність за свої дії. Обраний євроінтеграційний напрям підтверджуються численними досягненнями. Серед них – прийняття законів щодо протидії домашньому насильству, зміни у кримінальному законодавстві, що стосуються відповідальності за домашнє насильство, визнання поняття гендерно зумовленого насильства, ухвалення державних стратегій та національних планів, залучення іноземних фахівців та вивчення громадської думки.

1 листопада 2022 року в Україні набула чинності Стамбульська Конвенція. Міжнародний акт є першим нормативним документом, що відкриває нові можливості для запобігання та протидії насильству стосовно жінок, роблячи протидію гендерно обумовленому та домашньому насильству юридичним зобов'язанням перед

європейською спільнотою. Крім того, Україна, ратифікувавши Стамбульську конвенцію, взяла на себе додаткові зобов'язання щодо захисту жінок від насильства та будь-яких форм дискримінації [1]. Ратифікація міжнародних нормативно-правових актів є дієвим кроком України щодо забезпечення гендерної рівності та протидії насильства.

Список використаних джерел

1. Лук'янова Г.Ю. Гендерна проблематика в умовах дії правового режиму воєнного стану: аналіз ідеологічної складової державної політики та державного управління. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/94>

2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 16.11.2023)

Ельміра НАЗАРЛІ,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПРИЧИНИ

На сьогодні насильство є однією з гострих соціальних проблем. Його жертвами водночас можуть ставати як жінки, так і чоловіки, проте, за міжнародною статистикою, переважна частина насильницьких дій спрямовується на жінок та дітей.

Насильство не обмежується фізичною, сексуальною та психологічною шкодою. До нього також відносять залякування, страждання, примус і позбавлення свободи. Насильницькі дії можуть спрямовуватися на одну людину або усіх членів родини, проте є випадки, коли насильство здійснюється проти окремих соціальних груп чи у суспільстві загалом.

В Україні значну проблему становить домашнє насильство, до якого, згідно з українським законодавством, належить фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство, що вчиняються у визначеному колі осіб, незалежно від місця їх проживання.

По допомогу, зазвичай, звертається лише незначна частина постраждалих. Причини полягають не тільки в низькому рівні поінформованості щодо можливої допомоги, але й в певному культурі замовчування – жертви не говорять про насильство через страх помсти від кривдника та стигматизації у суспільстві. Крім того, багато хто з людей просто не знає, що робити у випадках домашнього насильства, куди звертатися по допомогу.

Україна впродовж останніх 5 років прийняла цілий ряд нормативно-правових актів щодо запобігання та протидії насильству. Незважаючи на всі кроки, зроблені урядом України для подолання проблеми домашнього насильства, ця проблема все ще залишається широко розповсюдженою.

Попри повномасштабну війну, розпочату РФ на території України 24 лютого 2022 року, проблема домашнього насильства не стає менш важливою. Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, лише загострює проблеми людей, які були й до цього. Зокрема, це стосується насильства в сім'ях. Домашнє насильство під час війни – це поширене явище, яке стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Людям, які зазнали такого насильства зараз, складніше знайти вихід – вони часто обмежені у пересуванні, їм немає в кого попросити про допомогу, вони ще більше залежать від кривдників фізично й матеріально.

Домашнє насильство – це один із різновидів насильства. Воно відрізняється від інших проявів (на вулиці, під час воєнних дій, під час конфлікту, в колективах тощо) тим, що коїться близькими один до одного людьми (родичами або членами сім'ї), які мають тісні стосунки – кровні, емоційні, шлюбні, інтимні, господарські тощо. Отже, попередження та протидія домашньому насильству, а також надання допомоги постраждалим ускладнюються саме тим, що дане правопорушення стосується близьких людей.

З прийняттям 7 грудня 2017 року Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» державою були сформульовані організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Закон чітко виділяє чотири види домашнього насильства:

- фізичне (заподіяння тілесних ушкоджень, незаконне позбавлення волі, мордування, залишення в небезпеці, ненадання допомоги, заподіяння смерті);

- сексуальне (будь-які діяння сексуального характеру, вчинені без згоди особи);

- психологічне (словесні образи, погрози, приниження, переслідування, залякування, обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, що спричиняють невпевненість, нездатність захистити себе, шкоду психічному здоров'ю);

- економічне (умисне позбавлення житла, їжі, одягу, коштів чи документів, перешкоджання в отриманні лікування, заборона працювати, примушування до праці, заборона навчатися).

Серед причин, що призводять до вчинення домашнього насильства виділяють:

- соціальні (напруження, конфлікти, насильство в суспільстві, пропагування в засобах масової інформації насильства як моделі поведінки);

- економічні (матеріальні нестатки, відсутність гідних умов життя та безробіття, економічна залежність);

- психологічні (стереотипи поведінки);

- педагогічні (відсутність культури поведінки – правової, моральної, громадянської, естетичної, економічної, трудової);

- соціально-педагогічні (відсутність усвідомленого батьківства, сімейних цінностей у суспільстві, позитивної моделі сімейного життя на засадах гендерної рівності, сімейного виховання на основі прав дитини);

- правові (ставлення до насильства як до внутрішньосімейної проблеми, а не як до негативного суспільного явища, до членів сім'ї – як до власності; недостатня правова свідомість);

- політичні (схильність до гендерних стереотипів, недостатній пріоритет проблем сім'ї та гендерної рівності, увага до материнства й дитинства, а не до сім'ї загалом, брак уваги до батьківства);

- соціально-медичні (відсутність репродуктивної культури у населення, відповідального батьківства, системи сімейних лікарів, алкоголізм, наркоманія, агресія тощо);

- фізіологічні та медичні (порушення гормонального фону, обміну речовин, швидкості реакцій, прийом збуджувальних лікарських препаратів, хвороби нервової системи тощо).

Список використаних джерел

1. Департамент комунікації МВС України. Офіційний сайт.
URL:

https://mvs.gov.ua/ua/news/10801_U_2017_roci_proekt_POLINA_bude_m_ asshtabovaniy_shche_na_tri_lokacii__Anastasiya_Dva_FOTO_INFOGRA_FIKA.htm (дата звернення: 20.11.2023).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top> (дата звернення: 20.11.2023)

3. Попередження домашнього насильства. Навчальний посібник для консультантів «гарячих» ліній / Упорядники: Краснова О.В., Калашник О.А. - Київ, 2016. - 90 с.

4. Міністерство соціальної політики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/20575.html> (дата звернення: 20.11.2023).

Олександра НАСТАСЬЄВА,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

Сергій РАДЗИВОН

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ, ЯКІ ПРИЗВОДЯТЬ ДО НАСИЛЬСТВА У РОДИНІ

1. Вивчення психологічних факторів, що визначають динаміку сімейних відносин і призводять до насильства.

Розгляд ролі стереотипів, очікувань та невідповідностей очікувань у формуванні напружених сімейних відносин. Розкриття взаємозв'язків між комунікацією, емоційною динамікою, та розподілом ролей дозволяє отримати глибше розуміння факторів, що впливають на становлення сімей, а також розкрити можливі корені сімейного насильства.

2. Вплив дитячого травматичного досвіду на формування психологічних механізмів, що породжують насильство у дорослому віці.

Аналіз зв'язку між дитячими травмами, особистісним розвитком та тенденцією до виявлення агресії у дорослому віці. Дитячі травми можуть визначати стійкі патерни поведінки, негативно впливаючи на емоційну регуляцію та соціальні відносини, що, в кінцевому підсумку, стає критичним фактором у виникненні агресивних та насильницьких проявів у подальшому житті.

3. Патерналізм та психологія влади в сімейних структурах як джерело насильства.

Розгляд ролі влади, контролю та домінування в формуванні конфліктних сімейних відносин та виникненні насильства. Встановлення нерівноважних відносин між членами родини, особливо в контексті авторитарних підходів до виховання, може сприяти формуванню агресивних психологічних механізмів та виступати як каталізатор напружених взаємин, що призводять до насильства в домашньому оточенні.

4. Вплив релігійних чи культурних уявлень на формування психологічних механізмів насильства.

Аналіз вірувань та культурних аспектів, які можуть підтримувати чи пригнічувати насильство у сім'ї. Релігійні або культурні норми можуть впливати на визначення ролей у сім'ї, встановлення стандартів поведінки та формування стереотипів, що можуть визначати патерни агресії та конфліктів у відносинах між членами родини.

5. Емоційна нестабільність та роль негативних емоцій у створенні психологічних передумов насильства.

Розгляд взаємозв'язку між емоційною нестабільністю, стресом та виявленням агресивності в родині. Недосконалі стратегії емоційної регуляції можуть призводити до накопичення стресу, що, в свою чергу, інтенсифікує негативні емоції, створюючи сприятливе середовище для конфліктів та насильства в домашньому оточенні.

6. Вивчення механізмів "циклу насильства" та впливу психотравм на подальші покоління.

Аналіз явища «циклу насильства» та дослідження його передачі через покоління. Особи, які виростили у середовищі насильства, мають високий ризик передачі цього шаблону поведінки своїм нащадкам. Психотравми, пережиті в дитинстві, не лише залишають слід у житті постраждалих, але й можуть передаватися через покоління, створюючи замкнуті патерни насильства, які можуть виникати у сімейних відносинах на протязі ряду поколінь.

7. Соціальні та економічні фактори, що сприяють формуванню психологічних механізмів насильства в сім'ї.

Розгляд впливу економічних труднощів, безробіття та соціальної нерівності на психологію взаємин у родині. Вони можуть створювати стресові умови, сприяючи напруженим відносинам, а також впливати на владу та контроль в сімейному середовищі, що може визначати психологічний контекст, сприяючи насильству.

8. Роль кримінального середовища у формуванні психологічних механізмів насильства.

Вивчення впливу кримінального середовища, злочинності та асоційованих з ним чинників на динаміку насильства в сім'ї. Виховані у цьому середовищі особливості, такі як підвищений рівень стресу, агресивність та взаємодія з насильством, можуть впливати на психічний стан індивідів, сприяючи формуванню та утвердженню агресивних психологічних механізмів, які впливають на сімейні відносини.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства - від знуцань у сім'ї до політичного терору / Пер. з англ. Оксана Лизак, Оксана Наконечна, Олександр Шлапак. - Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. - С. 22-23.

3. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 р. № 2789-III (втратив чинність). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>

Христина ОЛЕКСИН,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Неля ЛЯХ

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ПРОВАМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ПІДРОЗДІЛАМИ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблематика вчинення домашнього насильства визначається актуальною на сьогодні навіть попри дію воєнного стану на території України. Як відомо від 24 лютого 2022 року на території України був введений воєнний стан Указом Президента України №64/22 та затверджений Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [1; 2]. Такими нормативно-правовими актами передбачався особливий правовий режим у зв'язку з яким дещо змінилася специфіка діяльності поліції. Відповідно до чинного законодавства основним суб'єктом

владних повноважень щодо запобігання та протидії домашньому насильству виступають органи і підрозділи Національної поліції України, як носії владних повноважень. Зокрема варто враховувати, що на ефективне реагування проявам домашнього насильства впливають і деякі об'єктивні чинники. Це пов'язано насамперед з проблематикою захисту прав постраждалих осіб, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях або ж територіях на яких ведуться активні бойові дії. Таким чином постраждалі особи навіть не мають змоги звернутися за допомогою до органів державної влади чи місцевого самоврядування. Більшість громадян України під час повномасштабного вторгнення стикнулися з таким протиправним діянням, як і торгівля людьми. Найуразливішими верствами населення вважаються діти, яких насильно вивозили на підконтрольні території держави-агресора цим самим завдаючи значної школи населенню [3, с. 219].

Окрім того, під час воєнного стану, залишається актуальним питання стосовно належного захисту прав постраждалих осіб від домашнього насильства а також торгівлі людьми. Адже в таких випадках жертви цих злочинів практично не мають змоги самостійно звернутися за допомогою. Також не менш важливим залишається питання стосовно надання необхідної допомоги постраждалим від гендерно-зумовленого насильства. Це спричинено тим, що в суспільстві панує стереотип, що в умовах воєнного стану протидія таким злочинам є малоефективною і недоречною. Так в умовах воєнного стану, здебільшого спостерігається тенденція збільшення проявів домашнього насильства у зв'язку з безробіттям, довготривалим психо-фізіологічним стресом, страхом, що супроводжується надмірною агресивністю в деяких людей, а також порушенням звичного способу життя в багатьох родинах.

В умовах війни особливостями реагування на вчинення домашнього насильства є здебільшого значне перенавантаження працівників правоохоронних органів, які у свою чергу не можуть швидко опрацювати великий обсяг роботи. До того ж є крім випадки, коли реагування на факт вчинення домашнього насильства є необхідним і невідкладним, оскільки такі дії не рідко вчиняють військово службовці, які довгий час перебували в зоні ведення бойових дій та повернулись додому на короткостроковий період. В наведеному випадку працівниками правоохоронних органів застосовуються психологічні прийоми і методи встановлення контакту і впливу на кривдника з метою деескалації конфлікту. Досить таки прийнятним прикладом виступає саме факт залучення капеланів до

вирішення таких конфліктів. На даний час така капеланська діяльність пов'язана насамперед із запобіганням та протидією проявам домашнього насильства у взаємодії з органами і підрозділами Національної поліції. Яскравим прикладом впровадження та реалізація такої моделі випуває, саме місто Дніпро, де активно співпрацює з правоохоронними органами, громадка організація «Капеланський патруль», яка на систематичній основі залучається на випадки вчинення домашнього насильства. Такий досвід у сфері протидії та запобіганню домашньому насильству представляє науковий інтерес та цілу низку дискусій [4, с. 218]. Крім того актуальним залишається питання щодо проведення інформаційно-просвітницької роботи уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України серед населення щодо профілактики та запобігання вчиненню домашнього насильства. Такі заходи необхідно проводити з метою підвищення рівня правосвідомості громадян, усвідомлення ними настання суспільно-небезпечних наслідків, появи негативного правового статусу кривдника та інші. Найефективнішим впливом на громадян стосовно запобіганню і протидії домашньому насильству вважається поширення відомостей про факти вчинення насильства в сім'ї в засобах масової інформації та інших електронних комунікаціях.

З метою підвищення ефективної діяльності щодо запобігання, попередження та протидії домашньому насильству є тісна взаємодія з іншими суб'єктами професійної діяльності, що беруть безпосередню участь стосовно протидії такому насильству. Зокрема є не менш важливим координація з органами, які надають правову, матеріальну, психологічну допомогу постраждалим. Актуальності набуває питання створення і розширення притулків куди б могли помічатись такі постраждалі особи або ж кривдники до яких було винесено терміново-заборонний припис та обмежено доступ до спільної території проживання у випадку якщо відсутнє тимчасове місце перебування на час дії такого припису.

Отож, на підставі вище викладеного матеріалу варто дійти висновку, що органи Національної поліції повинні здійснювати комплекс заходів з профілактики та реагування на випадки домашнього насильства в умовах воєнного стану цим самим відловлюючи порушені права громадян і сприяючи їх захисту.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президенти України №64 від 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

3. Рижкова С.А., Граховський О.М.,. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству в Україні //Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали// Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 23-24 червня 2022 р. / за заг. ред. Б. Р. Стецюка. Кропивницький : ЛА НАУ, 2022. 444 с. С 217-219

4. Недря К. М. Проект «капеланський патруль» в Національній поліції – практика реалізації // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 березня 2021 р.). Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 217-219

Анжела ОНІПКО,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Іванна ГОРБАЧ-КУДРЯ

ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ПРОЯВАМ НАСИЛЬСТВА

Насильство – це серйозна проблема сьогодення, яка існує в усіх країнах світу. Не винятком є й Україна. Воно може проявлятися в різних формах: фізичній, психологічній, сексуальній, економічній, – та мати негативні наслідки для постраждалої особи, членів її сім'ї та суспільства в цілому.

Метою нашої роботи є дослідження актуального стану протидії насильству в Україні та визначення найбільш дієвих шляхів у такій діяльності.

У першому півріччі 2022 повідомлень до правоохоронних органів щодо вчинення домашнього насильства надійшло на 27,5% менше, ніж за такий же проміжок часу у 2021. 773 задокументованих випадків за пів року 2022 проти 1508 за цей самий період у 2021 відповідно. Такі дані у своєму звіті наводить аналітичний центр ЮрФем [2].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації

державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [4]. З 1 листопада 2022 року в Україні набула чинності Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами [3]. Попри те, що наша держава має належне нормативно-правове забезпечення, проблема насильства в Україні залишається остаточно невирішеною.

Для того, щоб ефективно протидіяти проявам насильства, необхідно вживати комплексних заходів. Такі заходи традиційно об'єднують до трьох основних груп:

- заходи, спрямовані на запобігання та протидію насильству;
- заходи, спрямовані на захист особи, постраждалої від насильства;
- заходи, спрямовані на притягнення кривдника до відповідальності [1].

Застосування заходів, спрямованих на запобігання насильству, мають за мету убезпечення людей від насильства, а також на зміну ставлення суспільства до останнього. Здебільшого вони виражаються у:

- просвітницькій роботі для підвищення обізнаності про насильство та його наслідки;
- соціально-економічних програмах для покращення умов життя людей (напр рівня освіти та зайнятості, боротьба з бідністю);
- відповідних змінах до за., підвищення законодавства.

Застосування заходів, спрямованих на захист особи, постраждалої від насильства, за мету мають надання допомоги особам та забезпечення їхнього захисту. До них належать:

- надання психологічної та юридичної допомоги;
- створення притулків для постраждалих осіб;
- впровадження програм ресоціалізації кривдників.

Застосування заходів, спрямованих на притягнення кривдника до відповідальності, мають за мету запобігання повторному вчиненню правопорушень. До таких заходів відносять:

- винесення судами рішень, які б забезпечували належний захист постраждалих осіб та притягнення до відповідальності кривдників.

Особливо важливим у наведеному переліку є проведення масштабної просвітницької роботи, спрямованої на підвищення обізнаності населення про насильство та його наслідки. Така

просвітницька робота повинна проводитися в усіх сферах суспільства, зокрема в освіті, ЗМІ та органах місцевого самоврядування.

Отже, незаперечний негативний вплив насильства на розвиток суспільства потребує комплексного та системного добору заходів його протидії. Тільки у такому випадку можна сподіватися на успішне вирішення цієї складної проблеми. Водночас успіх у протидії насильству вимагає взаємодії різних представників суспільства, починаючи від працівників освіти та закінчуючи посадових осіб правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Запобігання та протидія насильству. Методичні рекомендації: Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 №1/11-5480. 86 с.

2. Комісаренко Є. Невидимий фронт: як війна вплинула на домашнє насильство // Рубрика: веб-сайт. URL: <https://rubryka.com/blog/how-war-affected-domestic-violence/> (дата звернення: 17.11.2023).

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: <https://rm.coe.int/1680462546> (дата звернення: 17.11.2023).

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

Вікторія ПАНАСЮК,

ад'юнкт 2-го курсу

Національної академії внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0002-9546-8225>

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри криміналістики та судової медицини

Національної академії внутрішніх справ,

Юлія КОМАРИНСЬКА

ОЗНАКИ ВРАЗЛИВОСТІ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ, ЯК ПОТЕРПІЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Насильство залишається однією з розповсюджених форм порушення прав людини. Його причини пов'язані з економічною ситуацією в країні, суспільними нормами та ставленням до насильства.

Від домашнього насильства можуть потерпати всі члени родини, проте, найчастіше воно торкається слабких, нездатних до самозахисту та залежних членів сім'ї: дітей, людей похилого віку, осіб з обмеженими фізичними чи психічними можливостями [1, с. 4].

Люди похилого віку, пенсіонери, інваліди, самотні літні люди залишаються найменш захищеною верствою населення, що обумовлює необхідність виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню цього протиправного діяння, а також вжиття відповідних заходів реагування щодо захисту прав особи, яка постраждала від домашнього насильства. Разом з тим, аналіз випадків домашнього насильства щодо осіб похилого віку є проблематичним, у зв'язку з тим, що не існує об'єктивної та достовірної інформації про масштаби цього соціального явища, оскільки в більшості випадків воно залишається латентним [2].

В Україні існує багато наукових досліджень різних часів, що присвячені питанням протидії та розслідуванню кримінальних правопорушень, що мають насильницький характер. Серед них В. П. Бахін, В. К. Весельський, В. А. Журавель, С. М. Зав'ялов, Ю. Б. Комаринська, В. О. Коновалова, А. В. Мировська, В. В. Пясковський, С. С. Чернявський, В. Ю. Шепітько та ін. Однак з кожним днем виникають нові способи вчинення кримінально-протиправних дій, змінюється криміногенна ситуація, що тягне за собою необхідність змін законодавчого врегулювання у питаннях протидії таким проявам, виокремлення соціально вразливих груп осіб, визначення алгоритмів їх захисту та надання не лише соціальної, а й правової допомоги.

За законодавством України громадянами похилого віку визнаються особи, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», а також особи, яким до досягнення зазначеного пенсійного віку залишилося не більш як півтора року [3].

Торкаючись проблеми протидії насильству стосовно людей похилого віку, слід вказати про те, що громадяни похилого віку користуються всіма соціально-економічними і особистими правами і свободами, закріпленими Конституцією України, іншими законодавчими актами. Дискримінація громадян похилого віку в галузі праці, охорони здоров'я, соціального забезпечення, користування житлом та в інших сферах забороняється, а посадові особи, які порушують ці гарантії, притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством (ст. 2 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні») [4].

Окремо слід наголосити на тому, що передумовою насильства щодо людей похилого віку є критична залежність, соціальна вразливість, обумовлені когнітивними та фізичними вадами, які згодом у них розвиваються, соціальна ізоляція, надмірна довірливість, правова необізнаність та багато іншого.

У похилому віці відбуваються зміни в механізмах розвитку особистості, які, зокрема, є важливими чинниками її морально-духовного життя. Різні дослідження встановлюють, що фізичне та соціальне середовище, у якому живуть люди, має важливий вплив на їх психічне здоров'я.

Тому, дуже важливим є питання щодо створення в Україні не однієї системи спеціалізованих інституцій із захисту осіб похилого віку в межах загальної протидії насильству. З 2022 року в Україні існують кризові центри для осіб, які постраждали від насильства. Це заклади соціального захисту, що надають тимчасовий притулок та соціальні послуги особам похилого віку, які постраждали від насильства. Це є дуже важливою складовою, адже однією з суттєвих причин віктимності літніх людей може бути їх відчуття розпачі, незахищеності, самотності, яке викликає стрес і провокує психологічні розлади, серед них і депресію [5, с. 227].

Отже, люди похилого віку є окремою категорією осіб, яка потребує особливих заходів їх правового захисту. Правові потреби людей похилого віку різняться залежно від місця проживання, економічної ситуації, стану здоров'я, расової, етнічної та культурної приналежності та сімейних стосунків. Інші фактори, такі як сильна підтримка сім'ї чи громади, безпечне проживання, стабільний дохід та міцне здоров'я можуть зменшити ризик виникнення правових проблем.

Серед найважливіших проблем людей похилого віку, що дозволяють віднести їх до категорії вразливих потерпілих можна виділити наступні:

1. Особи, які підпадають під показники пенсійного віку в Україні це від 60 до 75 років. В нашій країні, як і в багатьох інших розвинених країнах, в останні десятиріччя значно зросла частка людей похилого віку. До старшого покоління сьогодні належить кожний п'ятий. Відповідно і зростає кількість випадків вчинення проти них протиправних діянь, в тому числі кримінального характеру.

2. Жорстоке поводження з людьми пенсійного віку це є глобальною проблемою, що потребує посиленої уваги від держави. Тому необхідне створення термінологічної бази відповідно до змін у законодавстві з питань протидії домашньому насильству відносно осіб похилого віку.

3. Низький рівень соціальної та економічної активності осіб похилого віку, що призводить до усамітненості останніх. Цим становищем користуються переважно особи, які поєднанні із особами похилого віку родинними зв'язками, так як вони достеменно обізнані про фізіологічні та психологічні особливості, рівень матеріального достатку, режим і спосіб життя, коло спілкування та інші соціальні зв'язки. Дискримінаційні вияви та кримінально-протиправні посягання можуть відбуватися також і з боку сторонніх, які є опікунами такої категорії осіб, співмешканцями їх дітей.

Зазначенні характеристики вразливості дозволяють визначити осіб похилого віку як окрему категорію потерпілих. Розуміння зазначених особливостей дозволяє слідчому ще на початку досудового розслідування, з моменту звернення такого потерпілого, обрати тактику спілкування із ним, спланувати та обрати тактику проведення як окремих процесуальних дій так і досудового розслідування в цілому.

Список використаних джерел:

1. Запобігання насильству в сім'ї у діяльності фахівців соціальної сфери: навчально-методичний посібник / Авт. кол.: Бондаровська В.М., Бордіян Я.І., Булах Л.В., Журавель Т.В. та ін. / За заг. ред. Бондаровська В.М., Журавель Т.В., Пилипас Ю.В. – Київ: ТОВ «Видавничий дім «КАЛИТА». 2014. 282 с.

2. Володіна О.О., Малиновська Т. М. Профілактика вчинення домашнього насильства до осіб похилого віку: Київ, 2021. 324 с.

3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

4. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 № 3721-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12>

5. Мірошниченко І. Запобігання злочинам стосовно літніх людей у сім'ї. Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. 2013. № 3. с. 223-229

Катерина ПЕЛЕХ,
слухач ННІЗТДН
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
старший науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Наталія ФЕДОРОВСЬКА

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ОФІЦЕРА ГРОМАДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Актуальність обраної теми зумовлена потребою здійснення моніторингу діяльності поліцейського офіцера громади щодо запобігання домашньому насильству. Діяльність поліцейських офіцерів громад (далі – ПОГ) є фундаментальною основою розбудови безпечного середовища в громаді та забезпечення надання нового рівня поліцейських послуг навіть у найвіддаленіших куточках держави. Поліцейський офіцер громади – це підготовлений фахівець з питань створення безпечного простору, який є частиною громади, а оцінка його роботи надається на основі дослідження рівня задоволеності громадян.

Станом на квітень 2023 року у 23 областях України несуть службу 1298 ПОГ. У проєкті під назвою «community policing» беруть участь 658 територіальних громад.

На сьогодні, домашнє насильство є хворобою всього суспільства, яка століттями розвивалася в умовах толерантності та сприйняття його як невід’ємної частини сімейного життя і, відповідно, не визнавалася, ігнорувалася, приховувалася, та з часом набула різноманітних форм прояву [1]. Війна однозначно має негативний вплив на суспільство в різних аспектах. Одним з них є безпека в домівках. Психологічна напруга, емоційний тиск, розлука сімей, безробіття тощо – це все погіршує ситуацію з домашнім насильством у державі.

Статистика свідчить, що здебільшого постраждалими від домашнього насильства є люди похилого віку, діти та жінки. Опитування останніх, свідчить, що серед головних причин знуцання над ними стали: алкоголізм або пияцтво когось із членів родини; безкарність, невизнання законом насильства в родині злочином (опитування проводилося до прийняття нового закону); більше

половини опитаних (54,3%) відзначили, що великий вплив на формування агресивної поведінки справляє виховання батьків, а також жорстокість, пережита або бачена в дитинстві [2].

Знаючи основні причини та умови вчинення домашнього насильства варто зосередити увагу на заходах його запобігання і особливо профілактики.

Одним із головних напрямів в діяльності ПОГ є запобігання та протидія домашньому насильству шляхом вжиття відповідних заходів для його припинення [3]. Варто зазначити, що проєкт поліцейський офіцер громади ґрунтується не тільки на виконанні поліцейськими повноважень передбачених законодавством, а й у безпосередній взаємодії з населенням, тобто вирішення їх проблем, всебічній допомозі мешканцям та знанням потреб кожного мешканця громади.

ПОГ здійснює заходи профілактики домашнього насильства спрямовані на завчасне виявлення сімей, де існує загроза виникнення насильства, відвернення причин і умов, що призводять до його скоєння, або обмеження їх впливу, а якщо можливо, то й усунення їх та створення достатнього захисту від насильницьких посягань для кожного члена сім'ї.

З метою виконання своїх обов'язків у сфері запобігання домашньому насильству ПОГ має право:

- затримувати підозрюваних у вчиненні кримінального або адміністративного правопорушення, доставляти таких осіб до поліцейської станції або органу (підрозділу) поліції;

- у випадках, визначених законодавством, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання;

- проникати до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках (відповідно до статті 38 Закону України «Про Національну поліцію»);

- готувати матеріали про анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, надсилати їх до уповноваженого підрозділу з контролю за обігом зброї та дозвільної системи з метою прийняття рішення щодо анулювання дозволів у порядку, визначеному законодавством, а також вилучати зброю та боєприпаси [3].

В ході проведення превентивних та профілактичних заходів, ПОГ спільно з представниками служби у справах дітей, соціальної служби формують спільні графіки відвідування сімей у яких

вчиняється домашнє насильство та наявні малолітні/неповнолітні особи, також вносить ці заходи в свій двотижневий план та в ході проведення перевірок, самостійно створює завдання на логістичному пристрої. ПОГ формує у громаді нульову толерантність до насильства та посилення готовності членів громади протидіяти його проявам, а також забезпечує належний розгляд випадків домашнього насильства і притягує кривдника до передбаченої законом відповідальності та за зміну моделі його поведінки.

Разом з тим ПОГ здійснює заходи припинення домашнього насильства – це оперативні заходи, спрямовані на фізичне переривання початого насильства. Заходи припинення застосовуються в критичних ситуаціях, коли життя і здоров'ю жертви насильства в сім'ї загрожує небезпека.

Принциповим моментом є те, що заходи запобігання домашньому насильству мають здійснюватися у всіх випадках, тобто коли діяння кривдника кваліфікується і як адміністративне правопорушення, і як кримінальне правопорушення.

Усі факти домашнього насильства, інформація про кривдника (незалежно від його згоди), а також про постраждалих (за їхньою згодою) вносяться ПОГ до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Така інформація зберігається у базі:

- 1 рік у разі відсутності відкритого кримінального провадження, судового рішення про обмежувальний припис або адміністративне стягнення, обвинувального вироку суду;
- 3 роки – у разі наявності судового рішення про обмежувальний припис або адміністративне стягнення;
- 10 років – у разі наявності обвинувального вироку, який набрав законної сили [4, с. 8].

За вище зазначеним можна відмітити, що держава зобов'язана захистити людину від домашнього насильства, не порушуючи при цьому її право на невтручання в особисте та сімейне життя.

У своїй діяльності ПОГ налагоджує співпрацю з представниками безоплатної вторинної правничої допомоги, які функціонують на ввіреній йому поліцейській дільниці. Забезпечує роз'яснення постраждалим особам інформації про можливість реалізації їх права на захист шляхом звернення до суду з заявою про видачу обмежувального припису. Спільно з представниками безоплатної вторинної допомоги забезпечує організацію необхідного юридичного супроводу у випадках отримання інформації від постраждалої особи про готовність реалізувати власне право на захист

шляхом звернення до суду з заявою про видачу обмежувального припису.

Також, у I півріччі 2022 року до Національної поліції України надійшло 18104295 звернень з приводу домашнього насильства. До прикладу за інформацією Національної поліції за 5 місяців 2022 року:

- на лінію “102” надійшло 110849 повідомлень;
- зареєстровано в ЄО заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, пов’язані з домашнім насильством – 84015;
- зареєстровано в ЄРДР – 1118;
- за результатами перевірки підтверджено насильство щодо жінок – 20708 [4, с. 7].

Досліджено, що за період з 01 січня по 01 листопада 2023 року ПОГ складено 9475 протоколів на 947 протоколів більше ніж у 2022 році, відомості взяті з інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції».

Світова практика показує, що ефективність заходів, спрямованих на профілактику та протидію домашньому насильству, залежить, насамперед, від правового забезпечення дій поліцейських при втручанні у випадку насильства у сім’ї, рівня їхньої професійної підготовленості до такої діяльності, а також усвідомлення суспільством небезпечності актів домашнього насилля, сформованості у громадян правильної правової та моральної оцінки цих явищ.

Отже враховуючи вище викладене, можна зазначити, що служба ПОГ займає ключове місце у сфері протидії домашньому насильству, але для більше ефективної діяльності ПОГ у даній сфері потрібно значною мірою покращити рівень взаємодії з іншими суб’єктами у сфері протидії домашньому насильству, що визначені законодавством.

Список використаних джерел

1. Блага А.Б., Адащик А.С. Динаміка домашнього насильства в умовах війни. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2023. С. 355-358. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/86>

2. Циганчук Т. В., Лях Д. Д. Причини та наслідки насильства над жінкою в сім’ї. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3530/1/2.pdf>

3. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: затверд. наказом МВС України від 28.07.2017 р. № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

4. Реагування поліцейського на випадки домашнього насильства в умовах воєнного стану: метод. реком. / В. Л. Костюк,

Н. В. Федоровська, Н. Г. Павленко, Д. М. Тичина. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 74 с.

Гор ПОЄДИНЦЕВ,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ СЕРЕД ШКОЛЯРІВ

Проблема шкільного булінгу є актуальною, тому досить часто підіймається у нашому суспільстві.

Насамперед визначимо, що таке булінг? Булінг – це агресивна і вкрай неприємна поведінка однієї дитини або групи дітей по відношенню до іншої дитини, що супроводжується постійним фізичним і психологічним впливом. Як визначає стаття 173-4 КУпАП: «Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого»[1].

Відповідно до статті 173-4 КУпАП можна виокремити наступні види булінгу: психологічний, фізичний, економічний та сексуальний.

- Психологічний булінг – це принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж.

- Фізичний булінг – це штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, «сканування» тіла, нанесення тілесних ушкоджень.

- Економічний булінг – це крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей.

- Сексуальний булінг – це принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти.

У 1974-1988 рр. детально висвітлював феномен булінгу британський дослідник Д. А. Лейн, який зробив акцент на структуру цього процесу і фактори, що сприяють його прояву. В одній із своїх робіт автор дав визначення, яке стало класичним: «булінг - це тривале фізичне або психічне насильство з боку індивіда або групи щодо індивіда, який не здатний захистити себе в даній ситуації. У своїх роботах, присвячених причинам булінгу, шкільного хуліганства та шкільним прогулам, Лейн відводив важливу роль таким факторам, як сім'я, індивідуальні особливості і мікроклімат школи[2].

Причини шкільного цькування можуть бути різними. А. Адлер вважав, що одною з причин булінгу є мета підлітка, самоствердитись та позбутися комплексу неповноцінності. Основними причинами шкільного булінгу є: з боку жертви - зовнішність, діалект, занижена або завищена самооцінка, страх і тривожність, надмірна чутливість, успішність, явно виражені фізичні захворювання, нав'язування всім своєї ідеї, порушення правил і кордонів інших; з боку булера - привертання уваги, помста, боротьба за владу, відновлення справедливості, заздрість, усунення суперника, самоствердження, відчуття ворожості[3].

У акті булінгу традиційно виділяють три види учасників: кривдника (агресора), жертву, (аутсайдера) та спостерігачів. Кривдник (агресор) – це людина, котра чинить насильство. В. В. Гончаров виокремлює три основні варіанти (типи) виявів дитячої агресії та жорстокості[4]. Першим є імпульсивно-демонстративний тип. У такої дитини головна мета – продемонструвати себе, звернути на себе увагу. Підлітки ігнорують норми та правила поведінки, але їхні ворожі дії є імпульсивними і швидко змінюються на товариські. Такі діти мають досить невисокий статус у групі однолітків. Їхня загострена потреба в увазі й визнанні не може реалізовуватися через традиційні форми спілкування, тому як засіб самоствердження й самовираження вони використовують агресивні дії. Другим є нормативно-інструментальний тип. Сюди належать діти, які використовують агресію як норму поведінки у спілкуванні з однолітками. Насильницькі дії виступають засобом досягнення мети. Діяльність цих підлітків вирізняється цілеспрямованістю. При цьому вони завжди прагнуть лідерських позицій, підкорюючи та пригнічуючи інших. Як правило, їхня фізична агресія не вирізняється особливою жорстокістю. У конфліктних ситуаціях вони ігнорують переживання й образи однолітків, орієнтуючись на свої бажання. Наступним є цілеспрямовано-ворожий тип. До цієї групи належать підлітки, для яких насильство, завдання шкоди іншому є метою агресивної дії. Вони переживають насолоду від

дії, що завдає болю і приниження іншим. Вони застосовують грубий фізичний вплив, що вирізняється особливою жорстокістю, холоднокрівністю. Найбільш характерною для цих дітей є мстивість і злопам'ятство. Діти, які мають виражену ворожу деструктивність, зазвичай вирізняються низьким інтелектом або страждають на психічні розлади. Підліткові акти вандалізму й жорстокості, як правило, здійснюються групою. Разом вчинені антисоціальні дії посилюють відчуття групової солідарності, що доходять у момент дії до стану ейфорії. І коли все минає, самі підлітки не можуть пояснити своїх дій.

Отже, визначивши, що таке булінг з наукової та правової точки зору, можемо зрозуміти, що питання протидії булінгу регламентується законом. Також можемо зрозуміти, що булер та жертва булінгу членами освітнього колективу, які знайомі особисто, тобто добре знають один одного, а не незнайомі, випадкові люди, як під час хейту в інтернеті. Одночасно з цим, булінг може проявлятися в таких видах, як бодішеймінг, сталкінг, хейзинг. Тобто незважаючи на те, що визначене мною поняття є дещо схожим (негативна поведінка, спрямована проти однієї особи або декількох осіб), вони кардинально відрізняються одне від одного. На мій погляд, з урахуванням розвитку суспільних потреб так само необхідно диференціювати інші суспільні проблеми, дослідивши більш детально їх природу та сутність явища, а також встановивши відповідний вид відповідальності за їх вчинення.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Богдан В.М. «Проблема шкільного булінгу серед підлітків» URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/287324365.pdf>
3. Зеленський Є.С. Карпенко О. М. Відмежування поняття «булінг» від схожих за змістом понять URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/56.pdf
4. Стремецька В. О. Алексеєнко Г. О. Булінг у підліткових шкільних колективах. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/>

Максим РАЩЕНКО,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
доктор філософії,
старший викладач кафедри юридичної психології,
Марина ГАЛИЧ

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Сексуальне та гендерно-зумовлене насильство є серйозним порушенням прав людини. Ризик сексуального та гендерно-зумовленого насильства, який постійно існує навіть у мирний час, стає вищим під час збройного конфлікту.

Варто розмежувати поняття сексуального насильства та гендерно-обумовленого насильства. Сексуальне насильство означає будь-який статевий акт, спробу домогтися статевого акту, або домагання, торгівлю людьми чи інші дії, які спрямовані проти сексуальності особи, з застосуванням примусу будь-якою людиною. Гендерно-зумовлене насильство – це насильство, яке призводить або може призвести до фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди або страждань, зумовлене гендерною дискримінацією. На мою думку сьогодні варто вживати об'єднаний термін сексуальне та гендерно-зумовлене насильство [3].

Кілька років триває підготовча робота з ратифікації Верховною Радою України Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульської конвенції), яку Україна підписала ще 2011 року. Ці нормативно-правові акти прямо чи опосередковано стосуються гендерного питання, але чіткого визначення поняття «гендер» чи «гендерне насильство» вони не містять. Ратифікацію Стамбульської конвенції в Україні у листопаді 2016 року відклали, зокрема, тому, що в ній міститься термін «гендер». Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству» прийнятий після вилучення із законопроекту даного терміну [1; 2].

Жоден нормативно-правових актів не розглядав насильство з позиції гендерної нерівності та не пов'язував його зі збройним конфліктом, хоча під час воєнних дій вчинялися та продовжують вчинятися одні з найжахливіших злочинів в історії людства.

Більшість громадян бачать метод запобігання насильства під час збройного конфлікту, це жорстокіша міра покарання, але якщо дивитися на приклади з історії були навіть сформовані Нюрнберзький та Токійський трибунали. Однак, незважаючи на сформування даних трибуналів, вже в 1971 році в Бангладеш під час збройного конфлікту пакистанські солдати згвалтували понад 200 тис. жінок [4].

Отже, говорячи про насильство під час збройного конфлікту, слід зазначити

руйнування правопорядку та загальна обстановка насильства сприяють злочинцям у вчиненні сексуальне та гендерно-зумовлене насильство у великих масштабах із відносною безкарністю [3]. Сексуальне та гендерно-зумовлене насильство часто використовується як «стратегія» або «тактика» війни, наприклад, щоб залякати цивільне населення або вибити зізнання у затриманих. Певні форми сексуальне та гендерно-зумовлене насильство, зокрема сексуальне рабство та групове згвалтування, є більш поширеними під час збройних конфліктів, ніж у мирний час.

Сексуальне та гендерно-зумовлене насильство є лише однією з багатьох форм насильства під час збройного конфлікту. Вони можуть призводити до масових вбивств, переміщення цивільного населення, свавільних затримань, викрадень, розграбування і масового знищення майна цивільного населення та основної інфраструктури. Ризик насильства, стає вищим у певних умовах, наприклад, у місцях перебування під вартою.

Список використаних джерел

1. Доповідь Управління Верховного комісара ООН з прав людини «Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, в Україні 14 березня 2014 р.
2. Репортаж щодо слухань у Судовому комітеті Сенату США. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-VfUB7PgW4o>
3. Сексуальне та гендерно-зумовлене насильство під час збройного конфлікту. (15.11.2023). Organization for Security and Cooperation in Europe | OSCE. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/8/535677.pdf>
4. Управління Верховного Комісара ООН з прав людини. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2016. URL: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/Ukraine_14th_HRMMU_Report_UKRANIAN.pdf. (дата звернення: 15.11.2023).

Ангеліна РОМАНОВИЧ,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу організації
наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ

Микола ГЕЛЕМЕЙ

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ

Проблема домашнього насильства в Україні є актуальною і вимагає негайної уваги та втручання з боку суспільства та держави. Сьогодні існують кілька ключових аспектів, які підкреслюють суспільну небезпечність цього негативного явища. По-перше, домашнє насильство суттєво впливає на фізичне та психічне здоров'я жертв, що може призвести до серйозних медичних проблем, включаючи травми, стрес та інші психічні розлади. По-друге, насильство в родині є серйозним порушенням прав людини, включаючи право на життя, свободу і безпеку особи. Подолання цієї проблеми важливо для забезпечення всіх громадян рівним доступом до прав та свобод. По-третє, домашнє насильство має довгострокові соціальні наслідки для суспільства в цілому, включаючи руйнування сімей, психологічний вплив на дітей та формування негативних моделей поведінки. По-четверте, насильство в родині призводить до економічних втрат, оскільки може обмежувати можливості жертв працювати та приносити дохід, що впливає на економічний розвиток країни в цілому.

Сьогодні, відповідно до чинного законодавства, домашнім насильством визначається - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1].

Відповідно до ЗУ «Про запобігання та протидія домашнього насильства в Україні виділяють чотири види домашнього насильства, зокрема:

- Економічне насильство - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру [1, п. 4].

Прикладом економічного насильства може служити наступна історія. Із чоловіком спочатку було не геть щоб ідеально, але після життя із батьками, де вже ну дуже закручували гайки, здавалося непоганим. У свій час я після закінчення університету (медична спеціальність) не пішла працювати. Працюю по можливості, шукаю підробіток у Мережі, аби мати хоч якісь власні кошти. Але підробітки нерегулярні, я можу місяць сидіти без копійчини і при цьому слухати постійні нотації: «Навіщо ти універ закінчувала, від цього немає сенсу». А мій чоловік... Ну, що чоловік. Він, крім середньої школи, нічого не закінчив. Він чудовий продажник, продає, що завгодно, умовить, кого завгодно. Оця «пошесть» на нього насила десь після 2010 року (зараз йому 56). Його наче якось перемкнуло. Просто перестав шукати роботу. Щоправда, три роки отримував допомогу від центру зайнятості. Хоча і до цього він не давав мені гроші в руки, навіть коли працював. Міг довірити готівку тільки на необхідні витрати. Такого, щоб «ось тобі енна кількість гривень, піди, купи, що хочеш», не було ніколи [2].

- Психологічне насильство - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи [1] Артем, 25 років, Луганська область: Батьки були «торгашами». У старшому віці вітчим міг психанути. Точніше, не міг, а пару разів так і було. Казав: Вали звідси, йди шукай роботу, я вже не можу тебе терпіти тут! Я йшов, шукав іншу роботу. Чи не іншу, а в принципі роботу. Бо в сімейному бізнесі мені ніхто, звичайно, не платив. У очах вітчима я ж у будинку живу, я вдома їм, я користуюся газом, світлом, мене одягають - чого ж мені платити повинні?[3].

- Сексуальне насильство - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно

повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності; У серпні 2021 року над неповнолітньою дівчиною з одного з Закарпатських сіл вчинили акт насильства троє товаришів дитинства. Поки двоє підлітків скоювали злочин, третій фільмував усе на телефон. Відео швидко поширилося селом, але про подію близькі дівчини дізналися лише за 20 днів, аж поки до них додому з новиною не прийшли співробітники райвідділу поліції [4].

- Фізичне насильство - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру [1]. Я взагалі був складною дитиною, тому карали мене доволі регулярно. Причому фізично - років з восьми. У моїй родині з'явився вітчим. І ми не знайшли з ним спільної мови. Невчасно зі школи прийшов, курих десь... - все це каралося фізично. Брала в руки ремінь, такий солдатський, широкий. І ось цим ременем - куди «прилетить», особливо не вибирали. Мама ніяк не реагувала. Мама це сприймала як елемент виховання. А інші родичі були в іншому місті. Я переживав дуже сильно, мені було дуже прикро. Ну й закінчилося тим, що в 13 років я втік. І після цього вдома більше не був. Мені зараз 39 років, і я більше з вітчимом жодного разу не бачився [3].

Проблема домашнього насильства надалі є актуальною для України та показує, що в умовах воєнного стану випадків насильства стало більше у порівнянні з попередніми роками, що ймовірно пов'язано з кризовими обставинами, з якими зіштовхнулася значна частина населення нашої держави.

Таким чином, статистика щодо відкритих кримінальних проваджень за ст. 126-1 Кримінального кодексу України (домашнє насильство) у 2022 році докорінно змінилася у порівнянні з попередніми роками. Наведена норма надалі є актуальною та активно застосовується при систематичних випадках домашнього насильства, де в ролі постраждалих найчастіше виступають жінки 1254 за даними статистики.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
2. Як виглядає економічне насильство: історія жінки, що живе із аб'юзером прямо зараз, ГАРД City URL: <https://thegard.city/articles/155408/abyuzivni-stosunki>
3. Форми домашнього насильства. URL: <https://thegard.city/articles/155408/abyuzivni-stosunki>
4. Сексуальне насильство на Закарпатті. Історія, яка сколихнула країну: URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65135055.amp>
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

Вадим САВЧУК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Вихідні положення міжнародних стандартів у сфері боротьби з домашнім насильством ґрунтуються на глибокому усвідомленні неприпустимості подібного насильства, яке є грубим порушенням прав людини. До найбільш важливих міжнародних нормативно-правових документів уважаємо за доцільне віднести Модельний закон ООН про домашнє насильство, ухвалений 2 лютого 1996 року Комісією ООН з прав людини [2]. Як зазначила спеціальний доповідач Організації Об'єднаних Націй з насильства щодо жінок Радхіка Кумарасвами – “Мета цього типового законодавства полягає в тому, щоб виступати як редакційний посібник для законодавчих органів та організацій, які прагнуть любіювати свої законодавчі повноваження щодо комплексного законодавства про домашнє насильство”[2].

Аналіз законодавства зарубіжних держав дає підстави стверджувати, що в більшості країн світу законодавчі акти щодо протидії насильству в сім'ї ще не прийняті, а в тих країнах, що мають закони про запобігання домашньому насильству ще не має достатнього досвіду боротьби з цим суспільно небезпечним явищем, а деякі країни зовсім ігнорують заходи, пов'язані із насильством у сім'ї, хоча й мають закони з протидії домашньому насильству [6, с. 36].

Серед європейських держав слід виокремити Австрію, парламентом якої у 1996 році прийнято Акт «Про захист від насильства в сім'ї». Цей нормативно-правовий акт надає право потерпілому на захист від кривдника у його/її життєвому середовищі і в соціальному оточенні, надаючи поліції повноваження виселяти правопорушників і накладати заборонні ордери. Разом з тим, в Австрії були засновані «центри втручання», які забезпечують безкоштовними консультаціями, надають допомогу та підтримку потерпілим від насильства у сім'ї. Якщо правопорушник погрожує або завдає шкоди особі, яка проживає в тому ж приміщенні, поліція має право виселити правопорушника зі спільного житла та заборонити йому повертатися, не зважаючи на те, що він може бути власником квартири чи будинку [3].

Цікавим є досвід Республіки Болгарії, в якій у статті 14 Закону «Про адміністративні правопорушення та покарання» передбачено такий вид стягнення як громадський осуд, що виявляється у публічному осуді порушника перед трудовим колективом, у якому він працює, або перед організацією, членом якої він є.

Актуальною є практика взаємодії поліції з громадою у подоланні проблеми домашнього насильства, яка унормована так званім британський законом «Клер». Так, людина може звернутися в поліцію щоб перевірити чи має новий або існуючий партнер «насильницьке минуле». Поліція зобов'язана провести за такими запитами спеціальну перевірку та поінформувати заявника. Вважаю, що практика Великої Британії є прогресивним кроком боротьби з домашнім насильством, адже кожен бажаючий має можливість перевірити «злочинний стаж» сімейного насильства своєї майбутньої половини, і вберегти себе від хибного кроку [3].

За даними National Coalition Against Domestic Violence (NCADV) кожні 9 секунд в США, жінка піддається домашньому насильству. У середньому, близько 20 осіб на хвилину піддаються фізичному насильству. Протягом року, це відповідає більш ніж 10 мільйонів жінок і чоловіків. 1 з 3 жінок і 1 з 4 чоловіків стають жертвами, влюбій формі, фізичного насильства з боку родини за час

всього життя. 1 з 5 жінок і 1 в 7 чоловіків стали жертвами грубого (побиття, нанесення тяжких тілесних пошкоджень) фізичного насильства. 1 з 5 жінок і 1 з 7 чоловіків у Сполучених Штатах були зґвалтовані у своєму житті. Майже половина жінок (46,7 %) і чоловіки (44,9 %) були зґвалтовані знайомими. З них 45,4 % жінок і 29 % чоловіків були зґвалтовані чоловіком або дружиною [5, с. 484].

Більшість із розглянутих держав зробили суттєві кроки задля запобігання домашньому насильству, що, перед усім, обумовлено ратифікацією міжнародних договорів у сфері протидії проявам домашнього насилля та прийняттям відповідного національного законодавства. Для України найбільш актуальною є практика взаємодії поліції Великої Британії з громадою у подоланні проблеми домашнього насильства. А також досвід Болгарії та Польщі, де заходами впливу на правопорушників є:

- а) публічний осуд порушника перед трудовим колективом, у якому він працює, або перед організацією, членом якої він є (Болгарія);
- б) надання ухвали про покарання, відома громадськості в загальному порядку (Польща) [3].

Прийняття Закону України «Про запобігання домашньому насильству» [1] стало вирішальним кроком у запровадженні довгоочікуваних зарубіжних новацій стосовно юридичного інструментарію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, охорони дитинства, соціальної роботи із сім'ями та молоддю, захисту осіб, які стали жертвами кривдників, та ефективного реагування на такі вияви з боку правоохоронців. Саме завдяки міжнародному досвіду, до законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству віднесено не тільки Конституцію України, а й міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Слід виділити міжнародні договори, що стосуються запобігання та протидії домашньому насильству, а саме: Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 р. (набула чинності для України 17 липня 1997 р.); Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. (набув чинності для України 19 жовтня 1973 р.); Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р. (набула чинності для України 12 березня 1981 р.); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. (набув чинності для України від 19 жовтня 1973 р.); Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок від 6 жовтня 1999 р. (набув чинності для України 12 липня 2003 р.); загальні рекомендації Комітету з ліквідації

дискримінації щодо жінок, присвячені виконанню Конвенції від 6 жовтня 1999 р.; Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. (набула чинності для України 27 вересня 1991 р.); Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (набула чинності для України 11 вересня 1997 р.); Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 р. (набула чинності для України 1 квітня 2007 р.); Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 р. (набула чинності для України 1 березня 2011 р.); Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р. (набула чинності для України 1 грудня 2012 р.) [4, с. 25-26].

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. UN Handbook for Legislation on Violence against Women // The Advocates for Human Rights : сайт. URL: http://www.stopvaw.org/united_nations_model_legislation

3. Lehenka, M.M. (2017), “International experience in combating domestic violence and the possibilities of its implementation in Ukraine” [“Zarubizhnyi dosvid protydii nasyilstvu v simi ta mozhlyvosti yoho vykorystannia

4. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» кол. авт. ; за заг. ред. К. Б. Левченко, К. В. Павліченко, В. В. Черня. – Київ : МВС України ; Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 396 с.

5. Шаповал І.Г. Насильство в сім'ї як суспільне явище. Молодий вчений. № 4 (31). квітень 2016 р. С. 483-485.

6. Лисюк Ю.В. Протидія насильству в сім'ї. Одеса : Одеський юридичний інститут ХНУВС, 2007. 164 с.

Вікторія СЕМА,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем превентивної діяльності та запобігання
корупції навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Вікторія ЛИТВИН

ПРИЧИНИ ВЧИНЕННЯ ПІДЛІТКАМИ БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Проблематика булінгу в закладах освіти є надзвичайно актуальною. Збільшується обсяг агресивних проявів в підлітків, вони дедалі частіше є систематичними й довготривалими по відношенню до інших учасників освітнього процесу, залучають увесь учнівський колектив. Ситуація булінгу призводить до педагогічних, психологічних, медичних наслідків, які впливають на психічне здоров'я особистості.

Діти, що потерпіли від булінгу, дуже відрізняються від всіх дітей в класі. Типовими психологічними рисами учнів що потерпіли від булінгу є: полохливість, вразливість, замкнутість, соромязливість; часто вони тривожні, невпевнені в собі, мають низьку самооцінку; схильність до депресії; часто не мають жодного близького друга або близької подруги й успішніше спілкуються з дорослими, ніж з однолітками; можуть бути фізично слабшими за своїх ровесників[1, с. 11].

Причинами виникнення булінгу в підлітковому віці можуть бути різноманітні фактори, що можна поєднати в 4 групи:

1. особистісні;
2. сімейні;
3. соціальні;
4. оточення [2].

Особистісні чинники є фізичними або психологічними особливостями особи підліткового віку (індивідуальні особливості фізичного, психічного, інтелектуального розвитку, а також зовнішності та ін.) [3, с. 67].

Серед сімейних чинників, що визначають агресивну поведінку дитини і можуть провокувати булінг, можна виділити:

1. брак близьких стосунків в батьків із дитиною і відсутність їх уваги до неї позбавляє дитину можливості ділитись із рідними власними проблемами і труднощами в спілкуванні;

2. слабкий чи занадто сильний (авторитарний стиль спілкування) контроль над дитиною;

3. гіперопіка над дитиною;

4. тиск чи жорстоке поводження батьків, що призводить до сприйняття дитиною довкілля як постійного джерела загрози;

5. домашнє насильство спричиняє появу булінгу, насамперед у шкільному середовищі, коли дитина, що потерпає від домашнього насильства, копіюючи дії дорослих, може стати як жертвою, так й кривдником;

6. виховання в неповній сім'ї.

Несприятливий соціально-психологічний клімат у закладі освіти, стрес від навчанням унаслідок перевантаження, відносини із однолітками і вчителями/вчительками, відсутність належної уваги із боку вчителів/вчительок, сприяють появі сварок, конфліктів, проявів насильства і їх перехід у булінг.

Соціальні чинники є стереотипами, культурними нормами, соціальною і економічною нерівністю, впливом інформаційних технологій (ЗМІ, інтернет, ігри, а також фільми та ін.) [3, с. 54].

Здійснивши теоретичне дослідження можна зробити висновки. Булінг розглядається як агресивна форма поведінки. Метою його є завдання шкоди, викликання страху або тривоги, створення негативного середовища в школі для об'єкту булінгу. Соціальна природа окресленого явища розглядається через ряд причин, що мають в основному соціальний характер. Сучасність має неконтрольовану пропаганду насильства й жорстокості, низький матеріальний рівень життя, низька правова культура.

Серед підлітків булінг проявляється через різні акти фізичного й психологічного насильства. Ця тема для школи не є новою, а в останній час стала надзвичайно актуальною. Особливо він шкідливий для підлітків, оскільки саме в цей період відбувається їх дорослішання, формується особистість, засвоюються моральні норми, виробляються стереотипи взаємовідносин з протилежною статтю.

Список використаних джерел

1. Барліт А.Ю. Форми і методи подолання (мінімізації) соціальнопедагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі. *Горизонти освіти*. 2012. № 2. 46 с.

2. Булінг – важлива проблема для дітей в Україні. ЮНІСЕФ розпочинає кампанію проти булінгу. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_31252.html

3. Король А. Причини та наслідки дослідження явища булінгу. *Відновне правосуддя в Україні*. 2009. № 1. 190 с. URL: https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/poperedzhenya_dl/buling_article.pdf

Ольга СИДОРУК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем превентивної діяльності та запобігання
корупції навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Вікторія ЛИТВИН

НАСИЛЬСТВО СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Як ми знаємо, насильство є досить серйозною проблемою, яка існує в усьому світі. Воно може мати фізичні, психологічні, сексуальні та економічні наслідки для потерпілих осіб. Щодо тлумачення поняття «насильство» - це протиправні дія або бездіяльність (а також погрози їх вчинення) у формі фізичного, сексуального, психологічного, економічного насильства, що вчиняються у визначеному колі осіб, незалежно від місця їх проживання. Це не лише завдані побої, які уявляють собі більшість населення. Насправді ж воно включає десятки форм насильницької поведінки. Але у всіх цих різновидів є спільні ознаки: відсутність поваги до іншої особи, прагнення влади та контролю над ним або нею, керування його або її рішеннями та діями.

Наразі актуальний термін «булінг» , який набрав своєї популярності не так давно. Отже, булінг - це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [2].

Ознаки булінгу:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі;
- наслідки у вигляді психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого» [3].

А вже видами булінгу є безпосередньо:

- фізичний (штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних пошкоджень);
- психологічний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж);
- економічний (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей);
- сексуальний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти);
- кібербулінг (приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв) [3].

Отже ми розглянули поняття булінгу, що це таке та як його кваліфікувати. Щодо профілактики насильства серед учнівської молоді, на мою думку вчителі відіграють вирішальну роль у протидії булінгу в навчальних закладах і мають підтримуватися керівництвом закладу освіти, батьками, місцевою владою та представниками громадських організацій. Ключ до боротьби з булінгом полягає в тому, щоб уся шкільна спільнота визнала, що насильство, дискримінація та нетерпимість є неприйнятними. Найкращий спосіб запобігти булінгу – побудувати довірливі стосунки між учнями та в їхніх стосунках з учителями.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18 грудн. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>

3. «Що таке "булінг" і як з ним боротися». URL: <https://dublany.miskrada.org.ua/shcho-take-bulinh-i-yak-z-nym-borotysya-1560930611/>

4. Булінг: причини явища та його профілактика в школі. URL: <https://osvita.ua/school/method/83083/>

Катерина СКЛЯР,

слухач другого (магістерського) рівня вищої освіти навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ,

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
завідувач кафедри теорії держави та права

Національної академії внутрішніх справ,

Максим ПЕНДЮРА

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

«Домашнє насильство завдає набагато більше болю, ніж видимі ознаки синців та рубців. Руйнівно, коли зловживає хтось, кого ти любиш, і думаєш, що він любить тебе».

Дайан Файнштейн

За даними ООН, кожен день у всьому світі від рук партнера чи когось із членів родини гинуть 138 жінок. Україна навіть до повномасштабного вторгнення була однією із країн, де рівень домашнього насилля в сім'ях залишався критично високим, а після початку війни цей показник ще більш погіршився, так як психологічний стан осіб через різноманітні військові тригери зазнав значних змін.

За інформацією, яка була зібрана Одеською приймальною УГСПЛ та відділу статистики і звернень щодо домашнього насильства, серед відділів Національної поліції Одеської області за період з 01.01.2021 по 12.12.2021 року Національною поліцією Одеської області було зареєстровано 4348 звернень щодо факту вчинення домашнього насильства, а за аналогічний проміжок часу 2022 року – 5031. Тобто на 500 випадків більше [1]. Це не одиничний випадок фіксування збільшеної кількості випадків застосування домашнього насильства, проаналізовано та виокремлено одну лише Одеську область для зручності сприйняття.

Законодавство України звертало увагу на проблему домашнього насильства ще до повномасштабного вторгнення, був прийнятий закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», проводились численні заходи та акції, спрямовані протидіяти домашньому насиллю, відповідно до підпункту 3 пункту 1 ст. 1 Закону України визначає

«домашнє насильство» як діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [2].

До того ж, Україна у минулому році ратифікувала Стамбульську конвенцію, яка, попри деякі дискусійні положення, покликана захищати, запобігати та протидіяти насильству стосовно жінок та будь-якому насильству, в принципі. Конвенція у своїх принципах говорить нам про те, що права та інтереси потерпілих від насильства мають бути в центрі уваги, незалежно від того, які події вирують у державі [3]. Втім, незважаючи на те, що Україна ратифікувала Конвенцію у минулому році, важливі концепції, передбачені нею, не використовуються в Україні. Наприклад, працівники поліції в протоколах про вчинення кримінального чи адміністративного правопорушення не виокремлюють дітей як свідків, хоча це прямо передбачено Стамбульською Конвенцією, що зумовлює те, що дитина не набуває статусу потерпілого, навіть коли застає на власні очі вчинення домашнього насильства відносно членів її родини.

Необхідно відзначити, що додатковим фактором, який аж ніяк не послаблює кількість вчинених правопорушень відносно громадян, в тому числі кількість випадків домашнього насильства – є війна. Екстремальні та небезпечні ситуації дуже загострюють почуття та проблеми людей, які були невирішені і до цього. Варто відзначити, що людям, які страждають від цього явища зараз – важче знайти вихід із цієї ситуації, оскільки вони часто обмежені у пересуванні або знаходяться на територіях, де ефективно не працюють поліція, суди та інші правоохоронні органи.

Опираючись на дослідження керівниці-аналитикині міжнародної правозахисної організації “La Strada Україна” Дарії Пильо [4], з початку війни кількість дзвінків на гарячу лінію із протидії домашньому насильству суттєво зменшилась, на гарячу лінію надійшло на 56% менше дзвінків, ніж у 2021 році. Втім, є підстави резюмувати, що випадків домашнього насильства дедалі збільшилося, оскільки під час війни є факт нівелювання власних проблем. Стійке враження, що твоя проблема «не на часі» змушує потерпілих від

домашнього насильства приховувати свою проблему та не звертатись до компетентних органів.

Відповідно до звіту аналітичного центру ЮрФем «Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни»[5] у період за перше півріччя війни, як уже говорилось, зафіксовано на 56% менше кримінальних проваджень в фактах домашнього насильства, наведена статистика дозволяє висловити припущення, що люди звертаються за допомогою рідше не через ефективні превентивні дії держави, а через різноманітні перешкоди, що зумовлені війною.

Якщо казати про відповідальність кривдників в умовах воєнного стану, то слід процитувати наступне: «Незалежно від своїх проявів, насильство впливає на психологічний та емоційний стан людини, який в умовах війни є більш вразливим. Відповідальність за статтею 126-1 Кримінального Кодексу України стосовно домашнього насилля у період дії воєнного стану не зазнала змін: громадські роботи на строк від 150 до 240 годин; арешт на строк до шести місяців; обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на строк до двох років. Проте все ж є одна особливість застосування цієї статті саме в умовах воєнного стану. Річ у тім, що вчинення особою будь-якого виду насильства з використанням умов воєнного стану виступає обтяжувальною обставиною. Тобто суд має право призначити суворіше покарання і воно буде наближеним до максимальної межі, передбаченої санкцією відповідної статті КК України» [6, ст. 5]. На жаль, дані санкції не перешкоджають вчиняти домашнє насильство, тому вважаємо за необхідне змінити розмір та вид покарання.

Незважаючи на європейські стандарти, до яких ми прагнемо в рамках європейської інтеграції нашої країни, досі поширена практика, яка походить із Радянського Союзу і передалась нам у спадок. Її суть полягає в тому, що суди дуже часто ототожнюють домашнє насильство як конфлікт між батьками, це призводить до того, що справи закривають у зв'язку з відсутністю складу адміністративного чи кримінального правопорушення, також частішає практика коли суди витребують докази притягнення винного за насильство до відповідальності за фактом вчинення домашнього насильства, а сам факт звернення жінки або чоловіка до правоохоронних органів не беруть до уваги, оскільки процесуальним правом України це не відноситься до самостійних доказів вчинення насильства.

Ще потрібно звернути увагу на психологічний стан осіб в умовах сьогодення, все змінилось, трагічні наслідки війни ми можемо бачити кожен день, усі новини в наших менеджерах заповнені інформаційним напливом воєнних злочинів, бачимо як не тимчасово

окупованих територіях знушаються з осіб, приносять їм біль, а це все травми на все життя. Тому нам потрібно кожен день думати над тим, як боротися із даною проблематикою.

До речі, незважаючи на, здавалось би, розгалужену систему нормативних актів проблема домашнього насильства в Україні залишається актуальною та вимагає ретельної уваги з боку державних органів та суспільства.

Наведені статистичні дані та дослідження відзначають, що є необхідність подальшого удосконалення протидії цьому явищу. Одне із можливих рішень для скорочення проблеми домашнього насильства є реформування нормативних актів у цій галузі, більш чітко та зрозуміле законодавче оформлення.

Несвідоме реагування на власні проблеми, обумовлені війною та важкими соціально-економічними умовами підтримують та загострюють проблему домашнього насильства, це підкреслює важливість надання психологічної та соціальної допомоги та підтримки потерпілим, а також невідкладної реакції правоохоронних органів та судової системи на випадки насильства. Дуже важко цей аспект контролюється на прифронтових та тимчасово-окупованих територіях, неможливо навіть чітко дослідити, який відсоток населення страждає від домашнього насильства на цих територіях.

Попри прийняття внутрішнього законодавства та ратифікацію міжнародних конвенцій, важливо визнати, що ефективна протидія домашньому насильству вимагає комплексного різнобічного підходу та співпраці між різними галузями влади, правозахисними організаціями, як локального, так і міжнародного рівня та громадськістю. Невідкладні заходи щодо удосконалення правозахисного механізму та підвищення обізнаності суспільства про потерпілих внаслідок домашнього насильства сприятимуть покращенню ситуації та зменшенню кількості випадків цього явища в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Моніторинг національної судової практики розгляду судами кримінальних, цивільних справ і справ про адміністративні правопорушення. Комітет виборців України. URL: http://cvu.od.ua/ua/announce/domashnye-nasilstvo-pid-chas-viyini-na-odeschini-fiksuyetsya-bilshe-vipadkiv-nij-ranishe_1429/?fbclid=IwAR00xNgOfc6r4EVIHem1E0DoeSnwZAsATA4er8s6v8wohpJNri6I4FO2wkU (дата звернення: 29.11.2023).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 29.11.2023).

3. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України від 20.06.2022 р. № 2319-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (дата звернення: 29.11.2023).

4. Коли війна відбувається вдома. Що робити з домашнім насильством під час бойових дій. LIGA. URL: <https://www.liga.net/ua/society/articles/kogda-voyna-proishodit-doma-chno-delat-s-domashnim-nasiliem-vo-vremya-boevyih-deystviy> (дата звернення: 29.11.2023).

5. Звіт “Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (I півріччя 2022 року)” підготовлений Аналітичним центром ЮрФем за фінансової підтримки Ради Європи (проект Ради Європи «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні») (дата звернення: 29.11.2023).

6. Alliance for Public Health. URL: <https://aph.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Domestic-Violence.pdf> (дата звернення: 29.11.2023).

Тетяна СМІЛЯНЕЦЬ,
аспірант 2 року навчання
кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ
Олена КУДЕРМІНА

ТЕЛЕФОННА МАНІПУЛЯЦІЯ, ЯК МЕТОД ВПЛИВУ НА ЮНАЦТВО

Телефонна маніпуляція, або маніпуляція через телефон, може відноситися до різних аспектів впливу на людей за допомогою телефонних засобів зв'язку. Маніпуляція є універсальним видом людської активності, конструктивність якої можна оцінити за кінцевим набувачем вигоди [1]. Включати у себе маніпуляція може наступні методи та інструменти (інструменти маніпулювання –це ідеї, прийоми,

форми, способи, методи, використання яких дає змогу впливати на свідомість людини для досягнення певної мети [2], до прикладу:

1. Шахрайство через телефон (телефонні афери). Телефонне шахрайство – це вид шахрайства, коли шахрай телефонує і переконує жертву повідомити особисту, фінансову чи конфіденційну інформацію або переказати гроші. Зловмисники можуть використовувати телефон, щоб вводити в оману юнаків, виводити їх на гроші або розголошувати конфіденційну інформацію.

2. Соціальна інженерія. Соціальною інженерією називають психологічні маніпуляції людиною, за допомогою яких можна отримати доступ до конфіденційної інформації про жертву. Здебільшого ця інформація використовується для крадіжки грошей у користувача безпосередньо або виманювання їх під різними приводами. Спроби вивести інформацію від особи шляхом дзвінків та переконувати їх діяти в певний спосіб, наприклад, надсилати гроші, відкривати зловмисникам доступ до комп'ютерних систем тощо.

3. Маніпуляція через смс-повідомлення та телефонні дзвінки. Особи або організації можуть використовувати засоби зв'язку для розсилання масових смс-повідомлень або дзвінків з метою впливу на громадську думку або залучення людської уваги до певного питання. Вказані питання можуть мати різний характер і відрізнятися метою та значущістю впливу.

4. Мобільний булінг або телефонний булінг. Телефон може бути використаний, як інструмент для мобільного булінгу, коли особи або групи осіб відправляють текстові повідомлення або дзвінки з метою психологічного тиску на інших.

5. Вплив на молодь через соціальні мережі. Молодь може бути піддана маніпуляціям через телефонні додатки та соціальні мережі, які використовують рекламу, впливових людей (інфлюенсерів) та інші методи для формування певних поглядів і поведінки. Соціальні мережі можуть впливати на психічне юнаків. Іноді веб-сайти, як інструмент маніпуляції можуть зумовлювати виникнення депресії та тривожності, оскільки підліткам властиво постійно порівнювати себе з іншими, і це може зашкодити їхній діяльності в інших сферах життя.

Телефонна маніпуляція може бути небезпечною, оскільки особи можуть бути піддані впливовій інформації без достатньої можливості перевірки її достовірності. Для захисту від такого впливу важливо використовувати обмежувальні заходи.

Список використаних джерел

1. Masiuk, O. (2019). Маніпуляція соціальними сподіваннями: Epistemological Studies in Philosophy Social and Political Sciences, 2(2), 23–30. URL: <https://doi.org/10.15421/341921>

2. Дзямучич, Н. І., & Ляшко, М. В. (2021). Інформаційна маніпуляція як ефективна складова публічного виступу. Philological sciences and translation studies: european potential. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-110-7-69>

Анастасія ТАРАСОВА,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ НАСИЛЬСТВА: ДЕПРЕСІЯ, ТРИВОЖНІСТЬ, ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД

Наукові дослідження вказують на те, що психологічні наслідки насильства можуть мати глибокий і довготривалий вплив на жертв. Депресія створює важкість у сприйнятті світу, порушує відчуття радості та мотивації, руйнує настрій та психічний стан загалом. Тривожність може викликати постійну тривогу, що перешкоджає зосередженості та призводить до фізичних проявів, таких як проблеми зі сном або апетитом. А посттравматичний стресовий розлад стає не тільки засобом переживання травматичних подій знову та знову через повторні спогади та страхи, а й відбивається на загальному самопочутті, роблячи повсякденне життя важким і навіть застерігаючи від небезпеки.

Ці психологічні наслідки насильства підкреслюють потребу в комплексному підході до підтримки жертв, щоб вони могли пережити та відновитися після травматичного досвіду. Професійна психологічна підтримка та психотерапія важливі для відновлення психічного здоров'я та стабілізації стану після пережитого насильства.

Домашнє насильство явно показує гендерну нерівність. Кожного року понад 1 мільйон українців потрапляють під його вплив. Згідно з даними ООН, кожна четверта жінка в Україні у віці від 15 до 49 років стикається з сексуальним або фізичним насильством хоча б

раз у житті. Хоча жінки частіше стають жертвами домашнього насильства, важливо не ігнорувати факт, що насильство торкається і чоловіків [1, с. 140].

Крім фізичних наслідків, це насильство сильно травмує психіку жертв, спричиняючи депресії, посттравматичний стресовий розлад і інші психічні проблеми, такі як проблеми зі сном, розлади харчування та навіть спроби самогубства. Жінки, що постійно витримують домашнє насильство, можуть переживати синдром вивченої безпорадності, втрачаючи віру в те, що хтось їм допоможе. Суспільство зазнає величезних соціальних та економічних втрат через насильство в родині, що має подальші наслідки. Жінки стикаються з ізоляцією, втратою можливості працювати, доходу, можливістю займатися звичайними речами та обмеженою здатністю піклуватися про себе та своїх дітей [1, с. 141].

Тривожність представляє собою емоційний стан особистості, що має негативний вплив на психічний стан людини. Високий рівень тривожності негативно впливає на роботу когнітивних процесів і, відповідно, призводить до неефективності у виконанні різноманітних дій. Тривожність є складним, багатокомпонентним явищем у психічній сфері, яке часто свідчить про дисгармонію у функціонуванні людини [1, с. 143].

Депресивний стан виявляється у відчутті пригніченості, втраті інтересу до занять, які раніше приносили радість, важкості виконання повсякденних завдань, тривозі, порушеннях сну та апетиту, зниженій здатності до концентрації, а також почуттях провини та безнадії. Для визначення депресивного стану важливою є тріада взаємопов'язаних ознак: патологічно низький настрій, уповільнення асоціативних процесів та обмеженість у русі. Основним проявом депресивного розладу є знижений настрій, який може викликати думки про самознищення [2, с. 46].

Світові дані показують, що 100,0% людей, які пережили серйозну психотравмуючу ситуацію насильства (напад, серйозні тілесні травми, звалтування та інше), мають у певній мірі посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). При цьому повна клінічна картина ПТСР спостерігалася у 56,0% з них, тоді як у 44,0% випадків були лише окремі наслідки цієї психотравмуючої ситуації. Загальний рівень ПТСР серед усього населення становить від 9,0% до 12,0% [3, с. 26].

Згідно з офіційними джерелами, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) вперше зазнав визнання в США у Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM III) у 1980 році і був також

включений до міжнародного класифікатора хвороб (МКХ) у 1995 році. Історично слід зазначити, що ПТСР як діагноз з'явився досить недавно. Аналіз досліджень ветеранів війни у В'єтнамі послужив основою для введення поняття посттравматичного стресового розладу (PTSD) у DSM-III, що є стандартом класифікації психічних розладів, підготовленим Американською психіатричною асоціацією. Пізніше, у 1994 році, у США була представлена нова, четверта редакція DSM-IV, а потім DSM-V у 2013 році [4, с. 76].

Аналізуючи все вище складене, можна зробити висновок, що психологічні наслідки насильства можуть бути руйнівними, залишаючи глибокий слід у психіці людини. Депресія, тривожність і посттравматичний стресовий розлад є серйозними результатами таких дій.

Депресія поглиблює відчуття пригніченості та втрати інтересу до раніше приємних справ, знижує ефективність та загострює відчуття провини та безнадії. Тривожність же порушує нормальне функціонування, перешкоджає концентрації та може спричинити ряд фізичних проблем, таких як порушення сну та апетиту.

Посттравматичний стресовий розлад може стати тяжким як для психічного, так і для фізичного здоров'я. Він породжує постійний стрес, викликає повторні спогади та страхи, що важко контролювати.

Ці психологічні стани підкреслюють необхідність системних підходів до підтримки та лікування жертв насильства, враховуючи комплексний характер їхньої травми. Професійна психологічна підтримка та психотерапія можуть виявитися надзвичайно важливими для зцілення і поновлення психічного здоров'я після таких досвідів.

Список використаних джерел

1. Кривопишина О. А. Насильство в сім'ї як стресогенний чинник впливу на розвиток індивідуальнопсихологічних особливостей особистості. *Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць*. Київ: Аграр Медіа Груп. 2017. С. 140–144.

2. Сучасна діагностика і лікування в психіатрії (2-е видання, перероб. та доповн.) / За редакцією д.мед.н., професора В.С. Підкоритного Довідник лікаря «Психіатр». Київ: ТОВ «Доктор-Медія» С. 2-11.

3. Підкоритова В. С. Критерії діагностики та принципи лікування розладів психіки і поведінки у дітей та підлітків; під ред. проф.: Клінічний посібник.– Харків: Фоліо. 2001. 271 с.

4. Синописис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у

дітей та підлітків / перекл. з англ.; ред. Л. Підлісецька. Львів: Видавництво Українського католицького університету. 2014. 112 с.

Дарія ТУЖАНСЬКА,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший науковий співробітник наукової лабораторії навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Наталія ФЕДОРОВСЬКА

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ

Жорстоке поводження з дітьми і зневага їхніми інтересами можуть мати різні види й форми, але їх наслідками завжди є серйозний збиток для здоров'я, розвитку і соціалізації дитини, нерідко й загроза її життю чи навіть є причиною смерті. Часто самі постраждалі не розуміють, що над ними чиниться насильство, наприклад, коли їм постійно погрожують, забороняють навчатися, контролюють кожний крок, ображають та принижують, як наслідок - все починає сприйматись як норма.

Домашнє насильство стосовно дитини – це вчинення фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства у будь-якій формі. До цих дій належать: нанесення дитині фізичних травм у формі побиття, штовхань, ударів, ляпасів, потиличників, покарання ременем, припікання запаленими цигарками, спроби удушення чи втоплення дитини, продаж дітей та торгівля ними, боргова залежність, примусова праця, використання дитини для заняття проституцією, виробництва творів, зображень, кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм, інших предметів порнографічного характеру, використання дитини в жебрацтві, втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин, статеві зносини та розпусні дії стосовно дитини з використанням примусу, погрози та сили.

Концепцію «дитина – свідок, дитина, яка постраждала від домашнього насильства» було введено до українського законодавства у 2018 році Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», де у статті першій визначено таке поняття: «дитина, яка постраждала від домашнього насильства – це особа, яка

не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства» [1].

Три мільйони дітей, які страждають від домашнього насильства, будучи свідками - це не статистичні дані, а соціологічні. Насправді таких дітей та дорослих значно більше, ніж звернень, зареєстрованих Національною поліцією України. За офіційними даними, поліція за рік реєструє понад 100 тисяч звернень за фактом домашнього насильства. Але до правоохоронців звертаються не більш ніж 10% постраждалих від насильства. На жаль, у нашому суспільстві ще досі існує думка: «Якщо дитина не є безпосередньо постражданою від насильства, з нею все добре, то це означає, що її права не порушені!». Однак багато дітей страждають від опосередкованих дій дорослих людей, а саме в випадку, коли вони є свідками (очевидцями) насильства [2].

Характерні ознаки фізичного насильства у дитини:

- множинні специфічні ушкодження (відбитки пальців, ремня, сигаретний опік, крововилив в очне яблуко, ділянки облісіння на голові, вибиті або розхитані зуби, розриви і порізи у роті, пошкодження кінцівок і внутрішніх органів);
- затримка фізичного розвитку;
- ознаки поганого догляду (гігієнічна занедбаність, неохайний зовнішній вигляд, висип);
- пасивне реагування на біль, прагнення приховати причину ушкоджень і травм;
- побоювання іти додому;
- відсутність друзів, небажання спілкуватися з однолітками, дорослими;
- лякливе ставлення до зауважень, критики, негативізм, агресивність;
- надмірна поступливість;
- брехливість, злодійство, жорстоке поводження з тваринами;
- вживання алкоголю, наркотиків, суїцидальні спроби.

Стамбульська конвенція розглядає питання віктимізації дітей у якості свідків та підкреслює важливість надання підтримки з боку фахівців (ст. 22, 23 і 26) і обов'язкового врахування найкращих інтересів дитини (ст. 26.2). Під час оцінювання найкращих інтересів дитини слід врахувати усі відомі випадки насильства (ст. 31.1). Інші додаткові заходи, такі як тимчасове або постійне вилучення дитини з сім'ї, слід розглядати як заходи крайньої необхідності, тоді як пріоритетними повинні бути нагальні заборонні приписи або приписи про захист [3].

За перше півріччя 2023 року до Національної соціальної сервісної Служби України надійшло 3060 звернень від дітей щодо домашнього насильства. Кількість дитячих звернень могла б бути іншою, проте частина випадків замовчується самими постраждалими, бо не всі діти і батьки розуміють визначення домашнього насильства і що воно є різним [4].

У 2023 році до Національної поліції надійшло понад 216 тис. заяв та повідомлень про факти вчинення домашнього насильства, у тому числі 7 тис. – від дітей. Також підтвердилися факти вчинення домашнього насильства щодо 9,5 тис. дітей [5, с. 24].

На сьогодні запобігання та протидія домашньому насильству визначена Міністром внутрішніх справ України пріоритетом в діяльності Національної поліції України на найближчі роки. Слід зазначити, що безпека дітей є одним із пріоритетів у діяльності поліції, а особливо в умовах воєнного стану. Реалізується низка проєктів, спрямованих на формування безпечного простору, посилення профілактичної складової, забезпечення захисту прав дітей. Особливо важливою ця робота у є нинішніх реаліях, коли зросла потреба не лише у фізичній безпеці, а й в психологічній підтримці, підвищенні емоційної стійкості. Чимало уваги приділяється створенню безпечних умов навчання, зокрема для дітей із родин, що опинилися у складних життєвих обставинах.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Поняття «Дитина-Свідок» у національному законодавстві (16.02.2023). URL: <https://drohobych-rda.gov.ua/news/ponyattya-dytyna-svidok-u-natsionalnomu-zakonodavstvi.html>

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція): ратиф. від 20.06.2022 № 2319-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

4. Домашнє насильство – як убезпечити себе та своїх дітей? (02.08.2023). URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/domashnye-nasilstvo-yak-ubezpechiti-sebe-ta-svoyih-ditej

5. Захист інтересів дитини підрозділами Національної поліції (в контексті запобігання та протидії домашньому насильству): метод. реком. / В. Л. Костюк, Н. В. Федоровська. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 64 с.

Карина ХИТРИК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший науковий співробітник наукової лабораторії навчально-
наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Наталія ФЕДОРОВСЬКА

НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЧОЛОВІКІВ

Загалом агресивну поведінку очікують саме від чоловіків, тому чоловіки - це та група, яка здебільшого чинить насильство будь-якого типу. Передусім чоловіки є агресорами, які вчиняють насильство щодо жінок, дітей та інших чоловіків. Наприклад, 2020 року з 211 362 зафіксованих звернень про домашнє насильство 180 921 таке звернення надійшло від жінок, 27 676 - від чоловіків і 2 756 - від дітей [1]. Водночас чоловіки - це ті, хто потерпають від насильства у війнах, розбоях, вуличному насильстві тощо.

Тому питання «А як же чоловіки?» цілком актуальне. Якщо чоловіки частіше виступають агресорами, то з чим це пов'язано? Де вони вперше інтеріоризують установку, що насильство - це норма? Де вони засвідчують насильство в процесі власної соціалізації, отримуючи «приклад для наслідування», єдиний знайомий з досвіду орієнтир для вирішення складних і напружених ситуацій? А якщо чоловіки стверджують, що вони теж бувають жертвами насильства, то що це за досвід, де він буває, хто в ролі насильника? Зрештою, питання, як розірвати коло насильства, актуальне і для чоловіків.

При вихованні хлопчиків насильство більше толерується і навіть заохочується порівняно з дівчатками. Хлопчиків навчають давати відсіч у сутичках, і взагалі, вирішувати конфліктні ситуації із застосуванням фізичної сили чи вербальних образ вважається для них цілком прийнятним («що з них узяти, це ж хлопці» - *boys will be boys*) [2]. Це свідчить про різницю в соціалізації, яка призводить, зокрема, до кращої успішності дівчаток у школі, адже дівчат навчають бути чемними і виконувати прохання дорослих, натомість за хлопчиками закріпився стереотип «бешкетників». Звичайно, це не закладені природою відмінності: батьки й оточення більше толерують прояви агресії з боку хлопчиків [3]. Прикметно, що українські чоловіки вбачають **найбільшу загрозу фізичного насильства саме з боку інших чоловіків (78%)**, переважно від незнайомих на вулиці, представників кримінальних груп та силових структур. Тимчасом 9% вважають найбільш потенційними агресорками жінок, при цьому

вказують головно на знайомих і представниць кримінальних груп. Ті, хто пережили фізичне насильство після 16 років, уточнили, що найчастіше його вчиняли дорослі чоловіки (52%) і підлітки (32%). У школі насильство й булінг походили переважно з боку однокласників або школярів чоловічої статі (50% і 47% відповідно). Серед тих, хто чинили домашнє насильство щодо хлопців, респонденти найчастіше називали батька, вітчима, партнера матері (45% із тих, хто стикалися з насильством до 16 років) або матір, мачуху, партнерку батька (32%). Майже така сама ситуація з проявами домашнього насильства щодо чоловіків після 16 років: тут теж найчастіше як агресора вказували батька або вітчима. Натомість про досвід насильства з боку особи, з якою чоловік перебуває в стосунках або шлюбі, розповіли 15%.

43% опитаних вважають, що чоловіків спонукає до насильства бажання здаватися «крутим», самостверджуватися в такий спосіб, - це найпоширеніша причина, яку називали респонденти. Ще 18% зазначили про неможливість вихлопнути емоції якомсь інакше, а 11% вважають, що чоловіки від природи схильні чинити насильство. Це підтверджує думку, що чоловіки охочіше пояснюють насильство серед чоловіків соціальними причинами на противагу біологічним.

У разі визначення домашнього насильства має бути враховано гендерний підхід, адже найчастіше випадки домашнього насильства трапляються в контексті інтимних партнерських стосунків: переважна більшість злочинців – чоловіки, а переважна більшість жертв – жінки та їхні діти. Визнання гендерних моделей насильства не відкидає жертв-чоловіків, які зазнали домашнього насильства, однак найбільш поширеною моделлю домашнього насильства в Україні, та й в цілому у світі, є насильство чоловіків над жінками, що викликає необхідність врахування гендерної природи домашнього насильства [4, с. 14].

На державному рівні необхідно активізувати всі зусилля задля запобігання й протидії насильству, оскільки від нього потерпає українське населення, як в родинному колі, так і поза домом. Ефективне рішення для пришвидшення якісних і системних змін - ратифікація Стамбульської конвенції, яка визнає потерпілими, зокрема, чоловіків. В своє чергу необхідно доопрацьовувати законодавчу базу та покращувати роботу відповідальних органів, зокрема стимулюванням шляхом запровадження освітніх програм і підвищення обізнаності населення про дану проблему [5].

Список використаних джерел

1. Луценко Є. В Україні зафіксували понад 200 тисяч звернень про домашнє насильство у 2020 році. URL: <https://hromadske.ua/posts/v->

ukrayini-zafiksuvali-ponad-200-tisyach-zvernen-pro-domashnye-nasilstvo-u-2020-roci

2. Bourdieu, P. and Wacquant, L. An invitation to reflexive sociology. Cambridge: Polity. 1992. с. 167-174. / Пер. з фр. Анастасія Рябчук. URL: <https://commons.com.ua/uk/choloviche-dominuvannya/>

3. *Кауфман М.* Конструювання маскулінності та триада чоловічого насильства / Пер. Наталії Сліпенко // Гендер в деталях. 2016. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/triada-cholovichogo-nasilstva-134030.html>

4. Реагування поліцейського на випадки домашнього насильства в умовах воєнного стану: метод. реком. / В.Л. Костюк, Н.В. Федоровська, Н.Г. Павленко, Д.М. Тичина. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 74 с.

5. Чоловіки й насильство: Amnesty International презентувала нове соціологічне опитування (30.06.2021). URL: <https://www.amnesty.org.ua/choloviky-j-nasyilstvo-amnesty-international-prezentovala-nove-socziologichne-opytuvannya/>

Альона ШВЕД,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції ННІ №3
Національної академії внутрішніх справ
Вікторія ЛИТВИН

СИСТЕМА ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ

Як ми знаємо, домашнє насильство є досить серйозною проблемою, яка існує в усьому світі. Воно може мати фізичні, психологічні, сексуальні та економічні наслідки для потерпілих осіб. Щодо тлумачення поняття «домашнє насильство» - це протиправні дія або бездіяльність (а також погрози їх вчинення) у формі фізичного, сексуального, психологічного, економічного насильства, що вчиняються у визначеному колі осіб, незалежно від місця їх проживання. Це не лише завдані побої, які уявляють собі більшість населення. Насправді ж воно включає десятки форм насильницької

поведінки. Але у всіх цих різновидів є спільні ознаки: відсутність поваги до іншої особи, прагнення влади та контролю над ним або нею, керування його або її рішеннями та діями.

Зарубіжні країни мають значний досвід у запобіганні домашньому насильству. Вони розробили комплексні системи, які включають законодавчі, правоохоронні, соціальні та освітні заходи. Наприклад у деяких країнах кримінальне законодавство розглядає домашнє насильство як злочин, пов'язаний із сім'єю. До того ж, з метою подолання проблеми насильства в сім'ї у Польщі був ухвалений Закон «Про боротьбу з домашнім насильством». Він передбачає запровадження нових заходів покарання до осіб, які вчиняють насильство, а також прискорює процес захисту потерпілих від домашнього насильства. Зокрема, цей закон передбачає, що особу, яка вчинила насильство в сім'ї, можуть зобов'язати покинути спільно займану квартиру і заборонити наближатися до неї на певну кількість метрів. Правом негайного прийняття такого рішення наділена поліція. Наказ поліції дійсний максимум 14 днів, але суд може продовжити цей термін на прохання потерпілих [4].

Варто зазначити, що більшість законів зарубіжних країн карають фізичне або психологічне жорстоке поводження з подружжям, неповнолітньою особою або особою з інвалідністю (наприклад, Португалія) чи карають легкі тілесні та тяжкі тілесні ушкодження (наприклад, Боснія і Герцеговина), адже вони прагнуть не допускати виправдання домашнього насильства, навіть якщо воно відбувається в сімейному контексті [4].

Варто зазначити, що ефективна практика щодо протидії домашньому насильству склалася і в Сполучених Штатах Америки. Так як за будь-яким зверненням до служби порятунку «911» незалежно від характеру розголошення інформації (навіть за її відсутності від жертви – іноді достатньо крикнути у телефонну трубку), поліція відреагує негайно. Тому поліція завжди дуже серйозно ставиться до таких викликів і максимально сконцентровані з позиції можливого застосування примусових заходів до правопорушника: від фізичної сили та спеціальних засобів та до застосування вогнепальної зброї. По прибуттю поліцейські завжди здійснюють візуальний огляд потерпілого на наявність ознак фізичного насильства та огляд приміщення на предмет виявлення можливих фактів протиправної поведінки. Навіть якщо потенційна жертва не звернеться зі скаргою, поліцейські одразу ж затримують порушника та передадуть територіальному відділу поліції, щойно виникнуть підстави для затримання. При цьому впродовж доби щодо нього порушується

справа в суді, де незалежно від думки жертви особистість правопорушника розглядається судовою системою штату. Зазвичай, якщо людина помічена вперше в акті домашнього насильства, то вона зобов'язана пройти 26 сеансів терапії впродовж півроку (одну годину на тиждень з яких кривдник зобов'язаний відвідувати груповий семінар). На семінарі одночасно присутні не більше 12 осіб. Спеціально навчені терапевти проводять тренінги, які не висміюють або карають, а здійснюють виховний вплив на правопорушника [4].

Серед зарубіжних держав вирізнялась Австрія, парламентом якої у 1996 році було прийнято Акт «Про захист від насильства в сім'ї». Цей нормативно-правовий акт надає право потерпілому на захист від кривдника у його/її життєвому середовищі і в соціальному оточенні, надаючи поліції повноваження виселяти правопорушників і накладати заборонні ордери. Наприклад, якщо правопорушник погрожує або завдає шкоди особі, яка проживає в тому ж приміщенні, поліція має право виселити правопорушника зі спільного житла та заборонити йому повертатися, не зважаючи на те, що він може бути власником квартири чи будинку. Правопорушник зобов'язаний відати ключі від приміщення поліцейському, якщо він хоче забрати свої речі, то необхідно завчасно попередити постраждалу особу про свій прихід. Протягом цього часу суд повинен ухвалити рішення, може накладити тимчасову судову заборону, яка чинна упродовж 3 місяців. Бувають випадки, коли потерпіла особа подала на розлучення, то заборона може бути продовжена до розлучення. Попри те, що кривднику заборонили заходити до свого помешкання, йому можуть не дозволити з'являтися біля будинку та в інших визначених місцях, де він може зустрітися з постраждалою особою. Постраждала особа може подати заяву на штраф, якщо кривдник порушує наказ суду [5].

Отже, розглянувши, заходи протидії домашньому насильству в зарубіжних країнах, ми можемо зробити висновок, що правоохоронні органи відіграють важливу роль у запобіганні та протидії домашньому насильству. Вони відповідають за розслідування випадків насильства, притягнення кривдників до відповідальності та захист потерпілих осіб. У більшості зарубіжних країн існують спеціальні підрозділи поліції, які займаються питаннями домашнього насильства. Ці підрозділи мають відповідну підготовку та оснащення для того, щоб ефективно реагувати на випадки насильства. Системи запобігання домашньому насильству в зарубіжних країнах показали свою ефективність. Вони допомогли зменшити рівень насильства в сім'ї та захистити права потерпілих осіб. Але нажаль ця проблема залишається актуальною та вимагає подальших зусиль, саме тому необхідно продовжувати

розвивати системи запобігання домашньому насильству, вдосконалювати законодавство та підвищувати обізнаність суспільства щодо цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3411>
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
4. Продан Т.В. Протидія домашньому насильству: досвід зарубіжних країн. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2021. С. 296-298. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2021/69.pdf. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-8/67>
5. Дмитрашук О.С. Зарубіжний досвід запобігання домашньому насильству. *Кримінальний процес та криміналістика. Юридична наука*. № 1(103)/2020. С. 284-292. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/download/36/34>. URL: 10.32844/2222-5374-2020-103-1.34

Владислава ЮХИМЧУК,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-
наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ,

Валентина КРИЖНА

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ З ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Насильство стосовно жінок та домашнє насильство – це порушення прав людини, яке походить із нерівності між чоловіками й жінками та гендерної дискримінації. Проблема домашнього насильства актуальна для всіх країн та суспільств без винятку. Ефективність реагування на випадки домашнього насильства значною мірою

залежить від того, наскільки серйозна увага приділяється цій проблемі на рівні держави, насамперед при формуванні та реалізації державної політики [1].

Стамбульська конвенція Ради Європи – перший європейський юридично обов’язковий документ, що встановлює обов’язкові стандарти запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству, захисту жертв та покарання кривдників. Сфера застосування конвенції охоплює всі форми насильства стосовно жінок, у тому числі домашнє насильство, яке зачіпає жінок непропорційно. Наріжними каменями конвенції є попередження насильства, захист жертв та кримінальне переслідування порушників. Конвенція визнає, що боротьба проти гендерно обумовленого насильства може бути ефективною лише за умови втілення державами цілісної та координованої політики [2]. Необхідно відмітити, що Україна підписала Стамбульську конвенцію ще 2011 року, проте Конвенція досі не ратифікована.

Стамбульська конвенція містить різні й дуже конкретні зобов’язання для держав, які її підписали. Нижче наведено деякі зобов’язання, які торкаються саме поліції та судових органів:

- регулярний збір відповідних статистичних даних про випадки всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції (стаття 11). Це передбачає розробку точного статистичного інструменту, що містить інформацію як про кривдників, так і про постраждалих (у тому числі інформацію про їх стать, вік, тип взаємовідносин між постраждалою особою та кривдником);

- забезпечення належної підготовки спеціалістів (стаття 15);
- забезпечення ефективного захисту постраждалих (статті 18.1 та 56);

- сприяння ефективному співробітництву між усіма державними органами, які беруть участь у боротьбі з усіма формами насильства, що підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, а також громадськими та іншими відповідними організаціями (стаття 18.2.);

- ужиття необхідних заходів для заохочення повідомлення компетентним органам (стаття 27);

- забезпечення збору якісних доказів (стаття 54);
- забезпечення невідкладного розгляду справ (стаття 50);
- ужиття необхідних заходів для забезпечення видання та виконання заборонювальних приписів (статті 52 і 53) [3].

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок прийнята 1979 року ООН, вона стала першим юридично обов’язковим документом на порядку денному прав жінок. Конвенція стосується

питань боротьби з насильством щодо жінок, оскільки боротьба з гендерною нерівністю безпосередньо пов'язана із протидією насильству щодо жінок.

Конвенція Міжнародної організації праці № 190 про викорінення насильства і домагань у сфері праці захищає працівників від «насильства і домагань» та «гендерно зумовленого насильства і домагань» у сфері праці. «Насильство і домагання» – це низка неприйнятних форм поведінки і практик або загроза їх виникнення, незалежно від того, йдеться про одиничний чи повторний випадок, метою, результатом або можливим наслідком яких є заподіяння фізичної, психологічної, сексуальної чи економічної шкоди і які спричиняють гендерно зумовлене насильство і домагання. Термін «гендерно зумовлене насильство і домагання» означає насильство і домагання, які спрямовані проти осіб через їхню стать, або гендер, чи непропорційно торкаються осіб певної статі, або гендеру, і передбачає сексуальні домагання (статті 1 і 2) [4].

Отже, проведений аналіз міжнародного досвіду запобігання та протидії домашньому насильству дає підстави стверджувати про необхідність прискорення Україною процесу ратифікації Стамбульської конвенції та приведення національних законів у відповідність із положеннями цього документа. Саме імплементація положень Стамбульської конвенції в національне законодавство дасть можливість удосконалити кримінальне, кримінальне процесуальне та адміністративне законодавство України з протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству. Це сприятиме запровадженню додаткових заходів, спрямованих на створення запобіжних, захисних і каральних кримінально-правових механізмів протидії різним формам насильства стосовно особи, яка стала жертвою цього, і водночас забезпечить відповідність законодавства України сучасним європейським стандартам у цій сфері та нагальним потребам українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Митник У. М. Кримінально-правова протидія домашньому насильству в окремих країнах Європейського Союзу. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2019. Том 3. С. 83–87

2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція) від 11.05.2011. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e> .

3. Вілс Е., Калашник О. Протидія домашньому насильству. Практичний посібник для поліцейських. URL: <https://rm.coe.int/manual-policemen-ukr-final-web/16808e52e8>.

4. Конвенція МОП 2019 р. про насильство і домагання (№ 190). URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_750459.pdf.

Наукове видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ, НАСИЛЬСТВУ ЗА
ОЗНАКАМИ СТАТІ Й ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ:
НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Збірник матеріалів
III науково-теоретичної конференції здобувачів
вищої освіти та молодих вчених
(Київ, 4 грудня 2023 року)

*Присвячено Всеукраїнській акції
«16 днів проти насильства»*

Відповідальні упорядники: *Наталія ФЕДОРОВСЬКА,*
Віктор КОРОЛЬЧУК
Комп'ютерна верстка – *Яна ШУМКО*

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції Дк № 4155 від 13.09.2011 р.
Підписано до друку 24.11.2023. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 17,25. Ум. друк. арк. 16,04.
Тираж 20 прим.
